WILLIAM GOLDING

Moștenitorii

PREMIUL NOBEL 1983

clasici moderni
LITERA

William Golding

Moștenitorii

Traducere din limba engleză
Adriana Bădescu

Editura LITERA
2015

clasici
contemporani
LITERA

The Inheritors
William Golding

Ediție publicată prin înțelegere cu Faber and Faber Limited

Editura Litera
O.P. 53; C.P. 212, sector 4, București, România
tel.: 021 319 63 93; 0752 101 777
e-mail: comenzi@litera.ro

Ne puteți vizita pe
www.litera.ro

Moștenitorii
William Golding

Editor: Vidrașcu și fiii
Redactor: Justina Bandol
Corector: Emilia Achim
Copertă: Florentina Tudor
Tehnoredactare și prepress: Ofelia Coșman

Seria de ficțiune a Editurii Litera este coordonată
de Cristina Vidrașcu Sturza

ISBN ePUB: 978-606-33-0130-8
ISBN PDF: 978-606-33-0131-5
ISBN Print: 978-606-33-0097-4

elefant
elefant

Sir William Gerald Golding (1911–1993) a fost un romancier britanic, laureat al Premiului Nobel pentru Literatură în 1983. Născut în Newquay, Cornwall, în 1911, Golding a început să scrie la vârsta de șapte ani. A urmat cursurile Marlborough Grammar School și apoi pe cele ale Colegiului Brasenose, la Oxford, unde a studiat științele naturii și limba engleză. După ce a fost pe rând actor, marinar, muzician, a devenit profesor de engleză și filosofie la Bishop Wordsworth's School din Salisbury. În 1940, mobilizat în marina britanică, a luat parte la debarcarea din Normandia și la operațiunea de scufundare a celui mai mare crucișător german, nava *Otto von Bismarck*.

Primul său roman, *Împăratul muștelor* (*Lord of the Flies*, 1954), respins inițial de douăzeci și unu de editori, a cunoscut un succes răsunător odată cu apariția ediției paperback în 1959. I-au urmat alte unsprezece romane: *Moștenitorii* (*The Inheritors*, 1955), *Martin cel avid* (*Pincher Martin*, 1956), *Free Fall* (1959), *Turnul* (*The Spire*, 1964), *Piramida* (*The Pyramid*, 1967), *Zeul scorpion* (*The Scorpion God*, 1971), *Beznă clară* (*Darkness Visible*, 1979), *The Paper Men* (1984), trilogia *La capătul lumii* (*To the Ends of the Earth*), care cuprinde romanele *Ritualurile trecerii* (*Rites of Passage*, 1980), distins cu Premiul Booker, *Înfruntarea* (*Close Quarters*, 1987) și *Incendiu la bord* (*Fire Down Below*, 1989). A mai publicat o piesă de teatru și două volume de eseuri. În 1983, i se decernează Premiul Nobel pentru Literatură, „pentru romanele sale care... iluminează condiția umană din lumea de azi". În 1988, Golding a primit titlul de cavaler din partea reginei Elisabeta a II-a a Marii Britanii. S-a stins din viață la 19 iunie 1993, în Perranarworthal, Cornwall, lăsând neterminat romanul *Dublu limbaj* (*The Double Tongue*), apărut în 1995.

În anul 2008, *The Times* l-a plasat pe William Golding pe locul al treilea în topul „50 cei mai mari scriitori englezi din 1945 și până în prezent".

Pentru Ann

UNU

Lok alerga cât putea de repede. Își ținea capul plecat și ducea orizontal bățul rupt dintr-o tufă de mărăcini, pentru un echilibru mai bun, dând la o parte ramurile tinere cu mâna liberă. Liku râdea cățărată în spatele lui, cu o mână înfiptă în cârlionții castanii care îi acopereau ceafa și spinarea, iar cu cealaltă ținând-o pe micuța Oa ghemuită sub bărbia lui. Picioarele lui Lok erau istețe. Vedeau. Îl duceau înainte ocolind rădăcinile noduroase ale fagilor și sărind când întâlneau pe potecă o băltoacă. Liku îl înghiontea în burtă cu călcâiele.

— Mai repede! Mai repede!

Picioarele lui se înfipseră în pământ, și Lok coti și încetini. Acum auzeau râul care curgea paralel în stânga lor, ascuns vederii. Pâlcul de fagi se rări, la fel ca tufișurile, și iată-i ajunși pe peticul de noroi unde se afla bușteanul.

— Acolo, Liku!

Apa ca de onix a mlaștinii se întindea în fața lor, lărgindu-se în valea râului. Poteca de-a lungul albiei continua pe celălalt mal, care se înălța și se pierdea printre copaci. Râzând vesel, Lok făcu doi pași spre apă și se opri. Zâmbetul îi dispăru și gura i se căscă până ce buza de jos ajunse să-i atârne. Liku se lăsă să-i alunece până la genunchi și apoi sări pe pământ. Își duse la gură capul micuței Oa și privi pe deasupra lui.

Lok râse cu un aer nesigur.

— Buşteanul a dispărut.

Închise ochii şi se încruntă la imaginea buşteanului. Zăcuse în apă din partea asta până în cealaltă, cenuşiu şi putrezind. Când păşeai pe mijlocul lui simţeai apa legănându-se sub tine, apă oribilă, pe alocuri cât umărul de adâncă. Apa nu era trează, ca a râului ori a cascadei, ci dormea, lăţindu-se încolo, spre râu, şi trezindu-se, şi întinzându-se la dreapta în pustiul mlaştinii de netrecut şi al desişului. Atât de sigur era de existenţa buşteanului aceluia pe care semenii lui îl folosiseră întotdeauna, încât deschise din nou ochii, începând să zâmbească de parcă s-ar fi trezit dintr-un vis; dar buşteanul dispăruse.

Fa se apropie pe potecă. Cel nou dormea în spinarea ei. Fa nu se temea că va cădea, fiindcă îi simţea mâinile încleştate pe părul de pe ceafa ei şi picioarele înfipte în cel de pe şale, dar păşea încet, ca să nu-l trezească. Lok o auzi venind înainte ca ea să apară de sub fagi.

— Fa! Buşteanul nu mai e!

Ea veni imediat la marginea apei, adulmecă şi apoi se întoarse spre Lok cu o privire acuzatoare. Nu era nevoie să vorbească. Lok începu să dea din cap spre ea.

— Nu, nu! N-am mutat eu buşteanul ca să-i fac pe ceilalţi să râdă. A dispărut.

Şi întinse braţele în lături ca să arate că aşa stăteau lucrurile, văzu că ea înţelesese şi le lăsă la loc în jos.

Liku îl strigă.

— Leagănă-mă!

Se întindea după o creangă de fag care atârna din copac ca un gâtlej lung şi, dând de lumină, se ridica iar, plină de muguri verzi şi maro. Lok uită de buşteanul care nu era acolo şi o săltă în curbura crengii. Ridică pieziş craca şi trase, dându-se puţin mai în spate cu fiecare pas, în vreme ce creanga pârâia.

— Ho!

Lok dădu drumul crengii și căzu în șezut. Ramura zvâcni, legănându-se, iar Liku țipă încântată.

— Nu! Nu!

Dar Lok o trase iar și iar, și Liku, țipând, râzând și protestând, se legănă pe creanga înfrunzită lângă malul apei. Fa se uita când la apă, când la Lok. Și se încruntă din nou.

Ha se apropia pe potecă, repede, dar fără să alerge, mai gânditor decât Lok, mereu pregătit pentru împrejurări neprevăzute. Când Fa începu să strige la el, nu-i răspunse imediat, ci se uită la oglinda goală a apei și apoi spre stânga, unde râul se vedea dincolo de bolta fagilor. Pe urmă cercetă pădurea, cu nasul și urechile, în căutarea nepoftiților și abia când fu sigur de lipsa unei primejdii își lăsă jos bâta și îngenunche pe mal.

— Uite!

Arătă cu degetul adânciturile de sub apă de unde se mișcase bușteanul. Marginile erau încă bine conturate, și bucăți de lut zăceau între ele, încă nespulberate de apa care le acoperea. Ha urmări cu privirea adânciturile curbe de sub apă, până când dispărură în întunericul ei. Fa se uită spre malul opus, unde poteca întreruptă mergea mai departe. Pământul era scormonit acolo unde se aflase celălalt capăt al bușteanului. Îi puse o întrebare lui Ha, iar el răspunse cu gura.

— O zi. Poate două. Nu trei.

Liku încă țipa de plăcere.

Apăru și Nil pe potecă. Gemea încet, așa cum făcea când era obosită și flămândă. Deși pielea îi atârna moale pe trupul greoi, sânii îi erau plini și întinși, cu laptele alb mustind în sfârcuri. Dacă-i era cuiva foame, nu cel nou era acela. Se uită la el cum ședea agățat de părul lui Fa, văzu că doarme, apoi se duse la Ha și-l atinse pe braț.

— De ce ai plecat fără mine? Tu ai mai multe imagini în cap decât Lok.

El arătă spre apă.

— Am venit repede să văd bușteanul.

— Dar bușteanul nu mai e.

Stând nemișcați, cei trei se uitară unii la alții. Apoi, așa cum se întâmpla deseori, între ei se iviră simțăminte. Fa și Nil văzură o imagine a lui Ha gândindu-se. Ha își spusese că trebuie să se asigure că bușteanul era tot la locul lui, fiindcă, dacă l-ar fi luat apa sau dacă ar fi plecat de capul lui, semenii ar fi fost nevoiți să ocolească mlaștina cale de o zi, iar asta însemna primejdii sau mai multe neajunsuri ca de obicei.

Lok se lăsă cu toată greutatea pe creangă și nu-i mai dădu drumul. Îi făcu semn lui Liku să tacă, iar ea coborî și rămase în picioare lângă el. Bătrâna venea și ea pe potecă; îi auzeau răsuflarea și pașii. Se ivi pe după ultimii copaci, mică și căruntă, cocârjată și absorbită de povara înfășurată în frunze pe care o purta la sânul ofilit. Semenii se strânseră laolaltă, iar liniștea lor o salută. Bătrâna nu spuse nimic, ci așteptă cu un fel de răbdare umilă să vadă ce avea să se mai petreacă. Numai povara îi alunecă ușor din brațe, dar fu ridicată la loc, pentru ca semenii să-și aducă aminte ce grea era.

Lok vorbi primul. Li se adresă tuturor, râzând, auzind doar cuvintele care-i ieșeau din gură, dar voind să audă râs. Nil începu să geamă din nou.

Îl auziră și pe ultimul apropiindu-se pe potecă. Era Mal, care venea încet și tușea din când în când. Se ivi după ultimul copac, se opri la marginea luminișului, se sprijini greu în capătul rupt al bâtei sale și începu să tușească. Se aplecă, și atunci i se văzu locul din care părul alb îi căzuse, într-o dâră care ducea dintre sprâncene, peste cap, până în smocul de pe umeri. Semenii nu spuseră nimic cât el tuși, așteptând nemișcați aidoma ciutei

adulmecând în vânt, în vreme ce nămolul se ridica în creste ce se întindeau și li se răsuceau între degetele de la picioare. Un nor cu forme pline alunecă din fața soarelui, iar razele lui reci se cernură printre copaci pe trupurile lor goale.

Într-un târziu, Mal termină de tușit. Începu să-și îndrepte spinarea sprijinindu-se în bâtă și ridicându-și mâinile una câte una pe ea. Se uită la apă și apoi la fiecare dintre ei, pe rând, în vreme ce semenii așteptau.

— Am o imagine.

Își eliberă o mână și își puse palma pe cap, de parcă ar fi vrut să zăgăzuiască imaginile care îi pâlpâiau acolo.

— Mal nu e bătrân, ci se agață de spinarea mamei lui. E mai multă apă, nu doar aici, ci și de-a lungul potecii pe unde am venit. Un bărbat e înțelept. Îi pune pe semeni să ia un copac care a căzut și…

Ochii lui adânciți în orbite se întoarseră spre ceilalți, implorându-i să împărtășească o imagine cu el. Tuși iar, încet. Bătrâna își ridică povara cu grijă. Într-un târziu vorbi Ha.

— Eu nu văd imaginea asta.

Mal oftă și își luă mâna de la cap.

— Găsiți un copac care a căzut.

Supuși, ceilalți se răspândiră de-a lungul malului. Bătrâna păși spre creanga pe care se legănase Liku și își sprijini de ea palmele făcute căuș. Ha îi strigă primul. Se grăbiră spre el și se strâmbară simțind nămolul moale care le ajungea până la glezne. Liku găsi câteva boabe înnegrite, rămase de la vremea culesului. Mal se apropie și stătu nemișcat, privind încruntat spre buștean. Era un trunchi de fag, nu mai gros decât coapsa unui bărbat, un trunchi pe jumătate cufundat în apă și nămol. Ici și colo scoarța i se cojea, și Lok începu să tragă de ciupercile colorate care crescuseră pe el. Unele erau bune de mâncat, și Lok i le dădu lui Liku. Ha, Nil și Fa începură să tragă de buștean,

neîndemânatici. Mal oftă din nou.

— Stați! Ha aici. Fa acolo. Și Nil. Lok!

Bușteanul se desprinse de pământ fără mare greutate. Îi rămăseseră câteva ramuri care se prinseră în tufăriș, brăzdară noroiul și îi încurcară în vreme ce se chinuiau să-l tragă spre oglinda neagră a apei. Soarele se ascunse iar.

Când ajunseră la mal, bătrânul se opri, încruntându-se la vederea pământului răscolit de pe cealaltă parte a râului.

— Lăsați bușteanul să înoate!

Era o treabă delicată și dificilă. Oricum ar fi manevrat lemnul ud, picioarele lor tot atingeau apa. Într-un târziu, bușteanul fu rostogolit în râu, și Ha, aplecându-se în față, îl ținea de un capăt. Partea opusă se afunda puțin în apă. Ha îl propti cu o mână și începu să împingă cu cealaltă. Capătul cu ramuri se depărtă încet de mal și se opri în cele din urmă în nămolul de peste râu. Lok bâlbâi ceva vesel, plin de admirație, cu capul dat pe spate, înșirând cuvintele la întâmplare. Nimeni nu-i dădu atenție; bătrânul era tot încruntat și își apăsa ambele mâini pe cap. Celălalt capăt al bușteanului era sub apă pe o lungime poate de două ori cât a unui om, și aceea era partea cea mai subțire. Ha își trimise întrebarea din priviri spre bătrân, care își apăsă iar palmele pe cap și tuși. Ha oftă și puse hotărât un picior în apă. Când ceilalți văzură ce face, suspinară compătimitor. Ha intră în apă cu precauție, făcu o strâmbătură, și ceilalți se strâmbară odată cu el. Trase cu greu aer în piept și se sili să înainteze până când apa îi trecu de genunchi, iar mâinile i se încleștară pe scoarța putrezită până când aceasta începu să se încrețească. Apoi apăsă în jos cu o mână și trase în sus cu cealaltă. Trunchiul se roti, ramurile răscoliră nămolul galben și maroniu care se vălătuci în smocul de frunze, iar capătul zvâcni în față și se propti pe mal ceva mai încolo. Ha împinse din toate puterile, dar crengile răsfirate se dovediră

prea greu de manevrat. Trunchiul se curba încă pe o porțiune sub apă, în partea cealaltă. Ha se întoarse pe uscat, urmărit de ceilalți cu priviri grave. Mal se uita la el plin de speranță, cu mâinile sprijinite iar pe bâtă. Ha se duse spre locul în care poteca ieșea din desiș. Își luă bâta și se lăsă pe vine. O clipă, se aplecă în față, apoi, în timp ce se lansa cu capul înainte, picioarele lui își luară avânt, și el țâșni peste spațiul deschis. Făcu patru pași pe buștean, aplecându-se tot mai mult în față până ce păru că-și va lovi capul cu genunchii; apoi bușteanul se clătină pe apă, iar Ha zbură, cu picioarele ridicate și brațele întinse în lături. Se prăbuși cu un bufnet pe frunze și pământ. Ajunsese dincolo. Se întoarse, prinse capătul bușteanului și trase: cele două părți ale potecii erau unite peste apă.

Semenii strigară de ușurare și de bucurie. Soarele își alese chiar această clipă ca să apară iar, așa încât lumea toată părea că le împărtășește voioșia. Îl aplaudară pe Ha, bătându-se cu palmele pe coapse, iar Lok savura triumful împreună cu Liku.

— Vezi, Liku? Bușteanul trece peste apă. Ha are multe imagini!

Când strigătele se potoliră, Mal arătă cu bâta spre Fa.

— Fa și cel nou.

Fa pipăi după cel nou. Părul lung de pe ceafa ei îl acoperea, și nu i se vedeau decât mâinile și picioarele prinse ferm de câte un cârlionț. Fa se apropie de marginea apei, își întinse brațele în lături, porni să alerge de-a lungul trunchiului, sări peste ultima porțiune și se opri lângă Ha. Cel nou se trezi, privi pe după umărul ei, își mută un picior și adormi la loc.

— Acum Nil.

Nil se încruntă, și pielea i se încreți pe frunte. Își dădu părul pe spate, făcu o strâmbătură chinuită și fugi spre buștean. Își ținea mâinile sus, deasupra capului, și, când ajunse pe la mijloc, striga deja.

— Ai! Ai! Ai!

Bușteanul începu să se îndoaie și să se scufunde. Nil ajunse la partea cea mai subțire, făcu o săritură înaltă, în care sânii ei plini săltară, și ateriză în apă până la genunchi. Țipă și își trase picioarele din nămol, înhăță mâna întinsă a lui Ha și o clipă mai târziu tremura și gâfâia pe pământ sigur.

Mal se apropie de bătrână și o întrebă cu glas blând:

— Ea îl poate trece peste apă?

Gândurile bătrânei reveniră doar parțial din lumea ei interioară. Se apropie de marginea apei, ținându-și povara cu ambele mâini în dreptul pieptului. Trupul ei era aproape numai piele, oase și păr alb, rar. Când păși rapid peste buștean, lemnul abia dacă se mișcă pe fața apei.

Mal se aplecă spre Liku.

— Treci și tu?

Liku o luă pe micuța Oa de la gură și își frecă smocul de bucle roșiatice de coapsa lui Lok.

— Merg cu Lok.

Spusele ei stârniră un fel de lumină în mintea lui. Deschise gura mare și râse, și vorbi către semeni, deși abia dacă exista o legătură între imaginile rapide și cuvintele pe care le rostea. Îi văzu pe Fa râzând în chip de răspuns și pe Ha zâmbind cu un aer grav.

Nil strigă către ei:

— Ai grijă, Liku! Ține-te bine!

Lok trase de o șuviță din părul lui Liku.

— Sus.

Liku îl prinse de mână, își puse un picior pe genunchiul lui și se cățără până la coama de pe spate. Micuța Oa era cuibărită în palma ei caldă, sub bărbia lui Lok. Liku strigă spre el:

— Acum!

Lok se duse până la poteca de sub fagi. Se încruntă spre apă,

se repezi la ea, apoi se opri brusc. De cealaltă parte a râului, semenii începură să râdă. Lok alerga înainte și înapoi, oprindu-se de fiecare dată la începutul bușteanului. Apoi strigă:

— Uitați-vă la Lok, cel mai puternic săritor!

Fălos, porni țanțoș, dar mândria îi pieri, iar el se ghemui și se trase înapoi. Liku sălta în spinarea lui și chiuia.

— Sari! Sari!

Capul i se clătina, lipit de capul lui. Lok se apropie de marginea apei așa cum făcuse Nil, cu mâinile ridicate.

— Ai! Ai!

Chiar și Mal începu să zâmbească. Râsul lui Liku ajunsese în stadiul tăcut și gâfâit, iar din ochi îi picura apă. Lok se ascunse în dosul unui fag, și Nil se ținu cu mâinile de sâni de atâta râs. Apoi, deodată, Lok reapăru. Și țâșni înainte, cu capul plecat. Parcurse bușteanul în goană, cu un strigăt asurzitor. Sări și ateriză pe pământ uscat, se răsuci și începu să țopăie, și să se strâmbe la apa înfrântă, până când pe Liku o apucă sughițul lângă ceafa lui, iar ceilalți se țineau unii de alții, hohotind.

Într-un târziu, se potoliră, iar Mal ieși în față. Tuși puțin și făcu o strâmbătură crispată spre ei.

— Acum Mal.

Își ținu bâta orizontal, pentru echilibru. Fugi spre trunchi, lovind pământul cu picioarele-i bătrâne. Începu să traverseze, legănând bățul încolo și-ncoace. Dar nu prinse suficientă viteză pentru a trece dincolo în siguranță. Ceilalți văzură suferința întipărindu-i-se pe față, îi văzură dinții încleștați. Apoi piciorul lui din spate jupui o bucată de scoarță de pe trunchi, lăsând în urmă un loc gol, iar el nu fu suficient de rapid. Celălalt picior îi alunecă, și bătrânul căzu în față. Se prăvăli într-o parte și dispăru într-un vârtej de apă murdară. Lok începu să alerge în sus și-n jos, strigând cât putea de tare:

— Mal e în apă!

— Ai! Ai!

Ha intră în apă, dezvelindu-și dinții într-o grimasă de durere când simți atingerea rece și ciudată. Reuși să prindă bâta, cu Mal la celălalt capăt. Apoi înhăță încheietura bătrânului și căzură amândoi, părând să se lupte unul cu altul. Mal se desprinse și începu să se târască în patru labe pe pământul mai ferm. Ajunse în spatele unui fag care-l despărțea de apă și se opri acolo, încovrigat pe jos, tremurând. Semenii se strânseră în jurul lui, aproape. Se ghemuiră și începură să-și frece trupurile de trupul lui, și își împletiră brațele într-o plasă de protecție și alinare. Apa se scurgea de pe el, lăsând în urmă smocuri ascuțite de păr. Liku se strecură printre ei și își apăsă burta de picioarele lui. Numai bătrâna stătea așteptând, fără să se miște. Semenii se ghemuiră în jurul lui Mal, împărtășindu-i tremurul.

Liku vorbi:

— Mi-e foame.

Semenii se depărtară de Mal, iar el se ridică. Încă mai tremura. Dar tremurul nu era doar o mișcare de suprafață a pielii și a părului, ci o scuturare din adâncul corpului, încât și bâta i se zgâlțâia odată cu el.

— Veniți!

Și porni înaintea lor pe potecă. Aici copacii erau mai depărtați unii de alții și între ei creșteau multe tufărișuri. Ajunseră la un luminiș făcut de un arbore uriaș înainte de a se usca, un luminiș aproape de râu, străjuit încă de leșul vertical al copacului. Iedera îl năpădise, vrejurile ei creaseră o împâslitură varicoasă pe trunchiul bătrân, până în locul în care acesta se ramifica într-un cuib uriaș de frunze de un verde întunecat. Ciupercile îl luaseră și ele în stăpânire, pălării plate, pline de apă de ploaie, și găluști mai mici, gelatinoase, roșu cu galben, astfel că bătrânul copac se fărâmița în rumeguș și pulpă albă.

Nil luă ceva de mâncare pentru Liku, iar Lok scormoni cu degetele în căutarea larvelor albe. Mal îi aștepta. Trupul nu-i mai tremura tot timpul, dar încă mai tresărea din când în când. După câte o scuturătură, bătrânul se proptea în bățul lui de parcă ar fi alunecat în jos pe el.

Simțurile lor sesizară ceva nou, un zgomot continuu și atotprezent, încât semenii nu mai avură nevoie să-și amintească unii altora ce anume era. Dincolo de luminiș, terenul se ridica abrupt, lutos, dar presărat cu tufe mai mici; acolo se vedeau oasele pământului, cocoloașe de piatră cenușie și netedă. Dincolo de povârniș se afla deschiderea dintre munți, iar din buza deschiderii râul se prăvălea într-o cădere de două ori mai înaltă decât cel mai înalt copac. Tăcuți acum, ascultară vuietul îndepărtat al apei. Se uitară unii la alții și începură să râdă și să vorbească. Lok îi explică lui Liku:

— În noaptea asta o să dormi lângă apa căzătoare. Apa nu s-a dus de aici. Îți amintești?

— Am o imagine cu apa și cu grota.

Lok bătu cu palma trunchiul mort al copacului, cu un gest afectuos, iar Mal îi conduse mai departe pe povârniș. În bucuria lor, începură acum să-i observe slăbiciunea, deși încă nu-și dădeau seama cât de profundă era. Mal își ridica picioarele ca un om care și le trage din noroi, iar tălpile lui nu mai erau istețe. Își alegeau locurile fără dibăcie, de parcă ceva le tot trăgea într-o parte și-n alta, așa că se clătina sprijinit în bâta lui. Cei din spate îi repetau mișcările cu ușurința trupurilor sănătoase. Absorbiți de eforturile lui, se transformară într-o imitație stângace, afectuoasă, inconștientă. Când el se apleca și zăbovea să-și recapete suflul, căscau și ei gura, se clătinau, picioarele lor deveneau intenționat neistețe. Își croiră drum printr-o îngrămădire de bolovani cenușii și colți de piatră până ce copacii se răriră și pământul deveni întins și gol.

Acolo Mal se opri, tuși, iar ei înțeleseră că trebuie să-l aștepte. Lok o luă pe Liku de mână.

— Uite!

Povârnișul urca până la deschizătură, și în fața lor se ridica muntele. În stânga, panta se transforma într-un perete ce cobora vertical până la râu. În albia lui era o insulă care se înălța ca și când o parte a ei stătea în picioare, sprijinită de apa care cădea. Râul curgea de-a dreapta și de-a stânga insulei, îngust pe partea asta, dar lat și vijelios pe cealaltă; și, acolo unde se prăvălea, nu se vedea nimic din cauza stropilor și a pâclei. Pe insulă erau copaci și tufărișuri, dar capătul dinspre cascadă era acoperit de o ceață deasă, iar de o parte și de alta, râul se întrezărea doar ca o licărire.

Mal porni din nou. Existau două poteci până la buza cascadei; una șerpuia în dreapta lor, urcând printre pietre. Deși drumul acela ar fi fost mai ușor pentru el, Mal îl ignoră, de parcă mai presus decât orice ar fi vrut să ajungă mai repede la loc sigur. Așa că alese cărarea din stânga. Pe ea erau mici lăstărișuri care îi obligau să se țină pe marginea peretelui de stâncă și, în timp ce treceau de ele, Liku îi vorbi din nou lui Lok. Zgomotul cascadei luă suflul din cuvintele ei și lăsă în loc doar o părere.

— Mi-e foame.

Lok se lovi în piept. Și strigă tare, să audă toată lumea.

— Am o imagine cu Lok care găsește un copac cu urechi care cresc des…

— Mănâncă, Liku!

Ha se oprise lângă ei, ținând câteva boabe în mână. Le turnă în palma lui Liku, și ea mâncă, îngropându-și gura în fructe; micuța Oa ședea inconfortabil sub brațul ei. Mâncarea îi aminti lui Lok de propria-i foame. Acum, că lăsaseră în urmă grota umedă și rece a iernii de lângă mare și mâncarea amară,

cu gust nefiresc, de pe plajă și din smârcurile sărate, în minte îi veni pe neașteptate imaginea unor lucruri bune, a mierii și a mlădițelor tinere, a bulbilor și a larvelor, a cărnii dulci și nărăvașe. Luă o piatră și bătu cu ea în stânca goală de lângă capul lui, așa cum ar fi bătut în trunchiul unui copac.

Nil rupse o boabă ofilită din tufă și o duse la gură.

— Uite la Lok cum bate o piatră!

Când ei râseră, el se maimuțări, prefăcându-se că ascultă stânca și strigând:

— Treziți-vă, larve! V-ați sculat?

Dar Mal îi ducea mereu înainte.

Vârful costișei se trăgea puțin înapoi, astfel că, în loc să se cațere pe culmea accidentată, puteau ocoli peretele drept și golaș pe deasupra râului, acolo unde apa se dezmeticea după turbulențele de la poalele cascadei. Poteca urca tot mai mult cu fiecare pas, o cărare amețitoare mărginită de povârnișul de piatră și de hău, de streșini și lespezi, unde asprimea terenului sub talpă era unica siguranță, iar peretele de stâncă se retrăgea dedesubtul lor, lăsând doar un gol de aer între călători, pâclă și insulă. Aici, corbii pluteau sub ei aidoma palelor de funingine înălțate dintr-un foc, și buruienile de apă fremătau, lăsând abia o sclipire să se întrezărească printre ele, ca să le arate unde era unda râului; iar insula, cabrată pe marginea cascadei și întrerupând perdeaua de apă în cădere, era separată de restul ca luna pe cer. Costișa se apleca în afară de parcă ar fi vrut să-și vadă picioarele în apa de jos. Buruienile de râu erau foarte lungi, mai lungi decât mulți dintre bărbați, și se mișcau înainte și-napoi sub oamenii care urcau, la fel de regulat ca bătăile unei inimi ori ca valurile mării.

Lok își aminti sunetele corbilor. Și bătu din brațe spre ei.

— Cra!

Cel nou se mișcă în spinarea lui Fa, mutându-și mâinile și

tălpile agățate de părul ei. Ha mergea foarte încet, fiindcă propria greutate îl făcea precaut. Se târa înainte, cu brațele și picioarele îndoindu-se și contractându-și mușchii pe stânca povârnită. Mal vorbi din nou.

— Stați!

Îi citiră pe buze când se întoarse spre ei și se strânseră toți lângă el. Aici poteca se lărgea, formând o platformă pe care încăpeau toți. Bătrâna își odihni mâinile pe piatra înclinată, ușurând astfel povara picioarelor. Mal se aplecă și tuși până ce umerii i se încovoiară. Nil se ghemui lângă el și-i puse o palmă pe burtă și alta pe umăr.

Lok privi în zare, peste râu, ca să uite de foame. Își umflă nările și imediat fu răsplătit cu un întreg amestec de mirosuri, căci ceața perdelei de apă accentua incredibil fiece miros, așa cum ploaia întărește și subliniază culorile unui câmp plin de flori. Se simțeau și mirosurile semenilor, separate și totuși fiecare îmbinat cu cel al potecii nămoloase de pe care veniseră.

Toate acestea erau o mărturie atât de limpede a apropierii sălașului lor de vară, încât Lok râse de bucurie și se întoarse spre Fa, simțind că ar vrea să se întindă lângă ea, cu toată foamea care îl chinuia. Apa de ploaie din pădure se uscase de pe ea, și buclele de păr înfoiate pe gâtul ei și peste capul celui nou erau de un roșu lucios. Lok întinse mâna spre sânul ei, așa că râse și ea și își dădu părul la o parte de pe urechi.

— O să găsim mâncare, spuse el zâmbind larg, cu toată gura, și o să ne iubim.

Faptul că vorbise despre mâncare făcuse ca foamea să devină la fel de reală ca mirosurile. Se întoarse iar în direcția din care se simțea izul poverii pe care o ducea bătrâna. Și apoi nu mai fu nimic, decât golul și aburul cascadei care venea către el dinspre insulă. Era căzut, cu brațele și picioarele în lături pe piatră, cu degetele de la mâini și de la picioare prinse ca scaiul

de stânca goală. Într-o clipă de percepție acută, văzu buruienile de apă nemișcate, încremenite mai jos de subsuoara lui. Liku scheuna pe platformă, iar Fa era întinsă pe burtă pe margine, ținându-l de încheietura mâinii, pe când cel nou se frământa și scâncea în părul ei. Ceilalți se întorceau. Ha era vizibil de la șale în sus, pășind cu grijă, dar repede, aplecându-se acum spre cealaltă încheietură a lui. Lok le simțea sudoarea fricii în palme. Încet, mutând câte o palmă și un picior pe rând, se ridică până ce ajunse, ghemuit, pe platformă. Se răsuci în patru labe și bolborosi ceva spre buruienile de apă care se mișcau din nou. Liku urla. Nil se aplecă, îi luă capul între sânii ei și-i mângâie alinător părul de pe spate. Fa trase de Lok și-l întoarse cu fața spre ea.

— De ce?

Lok se așeză o clipă în genunchi, scărpinându-și părul de sub gură. Apoi arătă cu degetul spre aburul umed care plutea spre ei peste insulă.

— Bătrâna. Era acolo. Cu focul.

Corbii se înălțau sub brațul lui, în aerul care urca pe peretele de stâncă. Fa își luă mâna de pe el când glasul lui de bărbat aminti de bătrână. Dar privirea lui Lok nu se desprinse de pe fața ei.

— Era acolo…

O neputință acută de a înțelege îi amuți pe amândoi. Fa se încruntase iar. Nu era o femeie alături de care să te întinzi. Ceva din bătrână era prezent, nevăzut, în aerul din jurul capului ei. Lok o privi rugător.

— M-am întors spre ea și am căzut.

Fa închise ochii și spuse aspru:

— Eu nu văd imaginea asta.

Nil o conducea pe Liku după ceilalți. Fa li se alătură ca și cum Lok nici n-ar fi existat. El păși repede după ea, rușinat de

greșeala lui; dar șopti în vreme ce continua să meargă:

— M-am întors spre ea…

Ceilalți se strânseseră mănunchi ceva mai sus, pe potecă. Fa strigă către ei:

— Venim!

Ha îi răspunse la fel:

— Aici e o femeie de gheață.

Puțin mai departe și mai sus de Mal, în peretele de stâncă era un făgaș plin cu zăpadă veche, la care soarele nu ajunsese. Greutatea ei, frigul și apoi lapovița iernii târzii transformaseră zăpada într-o masă de gheață care atârna precar, și un fir de apă se strecura între marginea ei și piatra caldă. Deși niciodată nu mai văzuseră o femeie de gheață rămasă în făgașul acela atunci când mai trecuseră pe aici venind de la grota de iernat de lângă mare, nici unuia nu-i trecu prin minte că de data asta Mal îi adusese în munți prea devreme. Lok uită de pățania lui și de strania noutate a mirosului din aer și o luă la fugă înainte. Se opri lângă Ha și strigă:

— Oa! Oa! Oa!

Pe fondul vuietului necontenit al cascadei, glasurile lor erau nevolnice, lipsite de ecou, însă corbii le auziră și o clipă bătură din aripi, după care își reluară zborul lin. Liku țipa și o flutura în aer pe micuța Oa, deși habar n-avea de ce. Cel nou se trezi iar, își trecu limba roz peste buze, ca un pisoi, și privi printre șuvițele de lângă urechea lui Fa. Femeia de gheață atârna deasupra lor, câțiva pași mai departe. Deși apa de moarte continua să-i picure din burtă, ea nu se clintea. Oamenii trecură repede, tăcuți, până ce femeia de gheață rămase în spate, ascunsă vederii de peretele de piatră. Fără o vorbă, se apropiară de stâncile de lângă cascadă, acolo unde panta uriașă încerca să-și privească picioarele jos, în tumultul alb al apei. Aproape la același nivel cu ochii lor se afla curbura limpede în

care apa se revărsa peste prag, atât de limpede încât puteau vedea în adâncul ei. Erau bălării acolo, care nu se legănau ușor, ci fremătau frenetic, de parcă s-ar fi zbătut să scape și să fugă. Lângă peretele de apă, pietrele erau ude, iar ferigile se aplecau în gol. Semenii abia dacă aruncară o privire spre cascadă, continuându-și drumul grăbiți.

Dincolo de căderea de apă, râul ieșea printr-o deschizătură în munți.

Ziua era pe sfârșite, și soarele strălucea din deschizătura aceea, sclipind orbitor pe fața apei. Pe malul celălalt, râul luneca pe lângă piatra goală a muntelui, neagră și ferită de soare; dar partea aceasta era mai puțin aspră. Aici țărmul era un platou ușor înclinat, o terasă care se unea cu un perete de stâncă. Lok nu dădu atenție insulei necercetate și muntelui de dincolo de ea, de pe cealaltă parte a deschizăturii. Păși mai repede pe urmele celorlalți, amintindu-și cât de sigură era terasa. Nimic nu se putea năpusti spre ei din apă, fiindcă râul repede l-ar fi luat cu el peste prag în jos; iar stânca de deasupra era numai pentru vulpi, capre, pentru ei înșiși, pentru hiene și păsări. Chiar și drumul în jos de pe terasă spre pădure era străjuit de o intrare atât de îngustă, încât îl putea apăra un singur om cu o bâtă. Cât despre poteca aceasta de pe costișă, deasupra aburului și a tumultului apelor, ea nu era bătută decât de picioarele semenilor.

Când Lok coti, la capătul potecii, pădurea era deja întunecată în urma lui, iar umbrele se năpusteau prin deschizătură, spre terasă. Semenii se relaxară zgomotoși pe terasă, dar apoi Ha își roti bâta, așezând-o cu capătul plin de spini pe pământ, în fața lui. Se lăsă pe vine și adulmecă aerul. Imediat semenii tăcură, risipindu-se în semicerc în fața intrândului format de streașina stâncii ce domina terasa. Mal și Ha se furișară înainte, cu bâtele pregătite, pășind încet pe un

mic val de pământ, până ce ajunseră să poată privi în jos, și intrând.

Dar hienele dispăruseră. Deși încă persista pe bolovanii căzuți de sus și pe iarba rară care creștea aici de generații, mirosul era vechi de o zi. Semenii se uitară la Ha cum își ridică bâta, în semn că nu o mai folosea drept armă, și mușchii li se relaxară. Se apropiară câțiva pași, coborând malul de pământ, și se opriră în fața adăpostului de sub piatră în vreme ce lumina soarelui le întindea umbrele pieziș. Mal își potoli tusea care i se ridica în piept, se întoarse spre bătrână și așteptă. Ea îngenunche sub streașina stâncii înclinate și puse sfera de lut în mijloc. Apoi o desfăcu, netezind-o și întinzând-o pe vatra veche, aflată deja acolo. Își apropie fața de lut și suflă în el. În adâncul intrândului, de-o parte și de alta a unui stâlp de piatră, erau cotloane pline de bețe, nuiele și crengi mai groase. Bătrâna se duse cu pas iute la grămezi și se întoarse aducând frunze, rămurele și un buștean măcinat aproape complet. Le așeză pe toate peste lutul deschis și suflă peste ele până ce se ivi un fir de fum și o scânteie, una singură, țâșni în aer. Ramura trosni și o flacără mov-roșiatică se încovrigă și se întinse, iar obrazul bătrânei, cel depărtat de soare, se lumină, și ochii îi sclipiră. După încă un drum la cotloane, puse mai multe lemne pe foc, iar acesta se înteți, cu flăcări și scântei lucitoare. Bătrâna începu să frământe lutul cu degetele, netezindu-i marginile, așa încât focul era cuibărit acum în mijlocul unui bol puțin adânc. Apoi se ridică în picioare și le vorbi:

— Focul e treaz din nou.

DOI

Auzind asta, semenii începură să vorbească din nou, animați. Se grăbiră să intre în mica grotă. Mal se lăsă pe vine în spatele focului, spre adâncul cavernei, și își întinse mâinile, în vreme ce Fa și Nil aduseră alte lemne, așezându-le la îndemână. Liku aduse și ea o creangă și i-o dădu bătrânei. Ha se ghemui lângă peretele de stâncă și dădu din umeri până ce își lipi bine spatele de el. Mâna lui dreaptă găsi o piatră și o ridică de jos. Le-o arătă semenilor.

— Am o imagine cu piatra asta. Mal a folosit-o ca să taie o creangă. Uite! Asta e partea care taie.

Mal luă piatra, o cântări în mână, se încruntă pentru o clipă și apoi le zâmbi.

— Asta e piatra pe care am folosit-o, spuse el. Uite! Aici mi-am pus degetul mare, și partea asta groasă mi se potrivește în palmă.

Ha ridică piatra, mimând cum taie Mal o creangă.

— Piatra e o piatră bună, rosti Lok. Nu a dispărut. A rămas lângă foc până când s-a întors Mal la ea.

Apoi se ridică și privi în jos, pe panta către apă, peste pământ și bolovani. Nici râul nu dispăruse, și nici munții. Adăpostul de sub stâncă îi așteptase la rândul său. Pe neașteptate, fu cuprins de un val de fericire și exaltare. Totul îi așteptase: Oa îi așteptase. Chiar și acum împingea în sus firele

din bulbi, îngrășa larvele, scotea mirosurile din pământ, pulsa în mugurii umflați răsărind din fiece crăpătură sau cotlon. Lok dănțui pe terasa de lângă râu, cu brațele întinse în lături.

— Oa!

Mal se depărtă puțin de foc și cercetă partea din spate a intrândului. Se uită la suprafața ei și dădu la o parte câteva frunze uscate și resturile de pământ de la baza stâlpului. Se ghemui pe vine și își strânse umerii, ca să încapă.

— Și aici stă Mal.

Atinse piatra cu un gest blând, așa cum Lok sau Ha o atingeau pe Fa.

— Suntem acasă!

Lok veni dinspre terasă și se uită la bătrână. Eliberată de povara focului, părea ceva mai puțin izolată, un pic mai mult la fel ca ei, toți ceilalți. Acum o putea privi în ochi și îi putea vorbi, poate avea chiar să primească un răspuns. În plus, simțea nevoia să vorbească, să-și ascundă de ceilalți neliniștea pe care flăcările o stârneau întotdeauna în el.

— Acum focul stă în vatră. Simți căldura, Liku?

Liku o scoase pe micuța Oa din gură.

— Mi-e foame.

— Mâine vom găsi de mâncare pentru toată lumea.

Liku o ridică în aer pe micuța Oa.

— Și ei îi e foame.

— Va merge și ea cu tine să mănânce.

Și râse privind spre toți ceilalți, pe rând.

— Am o imagine…

Iar oamenii râseră și ei, fiindcă asta era imaginea lui Lok, aproape singura pe care o avea, iar ei o știau la fel de bine ca el.

— … o imagine de când am găsit-o pe micuța Oa.

Era extraordinar cum rădăcina bătrână, strâmbă și răsucită

fusese umflată și netezită de ani, încât ajunsese să semene cu o femeie cu burta mare.

— ... eu stau printre copaci. Simt. Cu piciorul ăsta simt... Mimă gestul ca să înțeleagă și ei. Simt. Ce simt? Un bulb? Un băț? Un os? Piciorul lui drept apucă ceva și trecu acel ceva în mâna stângă. Lok se uită. E micuța Oa! Și, triumfător, se făli în fața lor. Iar acum, acolo unde-i Liku, acolo e și micuța Oa.

Semenii îl aplaudară râzând, pe jumătate la adresa lui Lok, pe jumătate la auzul poveștii. Încântat de aplauzele lor, Lok se așeză lângă foc, iar ceilalți tăcură, cu privirile pierdute în flăcări.

Soarele se cufundă în râu, și lumina părăsi adăpostul de sub stâncă. Acum, focul era mai important decât oricând – cenușa albă, o pată de roșu și o flacără pâlpâind în sus. Bătrâna se mișcă încet, punând mai multe lemne pentru ca pata roșie să mănânce, iar flacăra deveni mai puternică. Semenii priveau, și fețele lor păreau să tremure în lumina fremătătoare. Pielea le era roșcată, cu pete și pistrui, iar adânciturile de sub fruntea lor erau animate de mici replici ale focului, și toate focurile lor dansau împreună. Pe măsură ce se convingeau de căldura flăcărilor, își relaxau mâinile și picioarele, trăgând fumul pe nas cu recunoștință. Își îndoiau degetele de la picioare și își întindeau brațele, ba chiar se mai depărtau de foc. Una dintre tăcerile lor adânci se așternu peste ei, o tăcere care părea mult mai firească decât vorbitul, o tăcere atemporală în care, la început, sub tavanul de stâncă erau multe minți; pe urmă însă, poate că nu mai fu nici una. Atât de ignorat era mugetul apei, încât ușoara mângâiere a vântului pe pietre deveni audibilă. Ca dăruite cu o viață proprie, urechile lor sortau amestecul de sunete firave și le acceptau – sunetul răsuflărilor, cel al lutului crăpând și al cenușii căzând.

Apoi Mal vorbi cu o neobișnuită sfială:

— E frig?

Astfel chemați, fiecare înapoi în mintea sa, se întoarseră spre el. Nu mai era ud, iar părul i se buclase. Păși înainte hotărât și îngenunche, așezându-se cu genunchii pe lut, sprijinit în mâini de o parte și de alta, așa încât căldura focului să-i bată drept în piept. Apoi vântul de primăvară șfichiui flacăra și trimise un fir de fum drept în gura lui deschisă. Mal se înecă și începu să tușească, iar și iar, și tusea părea să-i iasă din piept cu de la sine putere. Icnetele îi scuturau trupul, făcându-l să caște gura în încercarea de a-și recăpăta răsuflarea. Căzu pe o parte și începu să tremure. Ceilalți îi văzură limba și frica din ochi.

Bătrâna vorbi.

— Asta e răceala apei în care a fost bușteanul.

Se apropie, îngenunche lângă el și îi frecă pieptul cu mâinile, frământându-i apoi mușchii de la ceafă. Îi luă capul pe genunchii ei și-l adăposti de vânt până când tusea i se opri, iar el rămase nemișcat, tremurând ușor. Cel nou se trezi și, cu mișcări împleticite, se dădu jos din spatele lui Fa. Se târî pe brânci printre picioarele întinse ale celorlalți, și ciuful lui roșiatic luci în lumina flăcărilor. Văzu focul, se strecură pe sub genunchiul ridicat al lui Lok, se prinse de glezna lui Mal și se ridică. Două focuri mici ardeau în ochii lui, iar el rămase nemișcat, aplecat în față și ținându-se de piciorul tremurând al bătrânului. Semenii își împărțiră atenția între el și Mal. Apoi o creangă trosni, Lok tresări, și scântei țâșniră în întuneric. Cel nou era deja în patru labe înainte ca scânteile să coboare pe sol. O luă la fugă de-a bușilea printre picioare, se cățără pe brațul lui Nil și se ascunse în părul de pe ceafa și spatele ei. O clipă mai târziu, unul dintre cele două focuri mici apăru lângă urechea ei stângă, un foc neclintit, care privea în jur temător. Nil își lăsă capul pe o parte și își frecă ușor obrazul în sus și-n jos de creștetul copilului. Cel nou era apărat încă o dată.

Cârlionții lui și părul des al mamei formau o grotă numai pentru el. Coama ei atârna și-l adăpostea. Îndată, focul cel mic de lângă urechea ei se stinse.

Mal se ridică puțin și rămase în șezut, rezemat de bătrână. Îi privi pe toți, pe rând. Liku deschise gura să spună ceva, dar mama ei îi făcu repede semn să tacă.

Mal vorbi.

— A fost cândva Oa cea mare. Ea a născut pământul din burta ei. I-a dat să sugă. Pământul a născut-o pe femeie, iar femeia l-a născut pe primul bărbat din burta ei.

Toți îl ascultau în tăcere. Și așteptau să audă mai mult, să audă tot ce știa Mal. Era imaginea aceea a vremurilor în care fuseseră mulți semeni, povestea care le plăcea tuturor atât de mult, despre un timp în care era soare tot anul, iar florile și fructele atârnau pe aceeași creangă. Mai era și o listă lungă de nume care începea cu Mal și curgea înapoi, întotdeauna până la cel mai bătrân bărbat dintre semenii acelei vremi. Dar acum el nu mai spuse nimic.

Lok ședea între el și vânt.

— Ți-e foame, Mal. Un om căruia îi e foame e un om rece.

Ha își ridică gura în aer.

— Când se întoarce soarele, adunăm mâncare. Stai lângă foc, Mal, iar noi îți vom aduce de mâncare și vei prinde puteri, și te vei încălzi.

Apoi Fa se apropie și își lipi corpul de al lui Mal, închizându-l între ei trei și foc. El le vorbi printre accesele de tuse.

— Am o imagine cu ce e de făcut.

Își plecă fruntea și se uită la cenușă. Semenii așteptau. Vedeau cum viața îl secătuise. Perii lungi de pe fruntea lui erau rari, iar buclele care ar fi trebuit să-i acopere țeasta dispăruseră, lăsând în loc, deasupra sprâncenelor, o fâșie de piele goală și cutată de un lat de deget. Sub ele, adânciturile

mari ale ochilor erau întunecate și înfundate, iar ochii priveau lipsiți de strălucire, dar plini de durere. Mal ridică o mână și își inspectă atent degetele.

— Semenii trebuie să găsească mâncare. Semenii trebuie să găsească lemn.

Își prinse degetele mâinii stângi cu palma dreaptă și le strânse tare, ca și când presiunea i-ar fi ținut gândurile înăuntru, sub control.

— Un deget pentru lemn. Un deget pentru mâncare.

Scutură din cap și o luă de la capăt.

— Un deget pentru Ha. Pentru Fa. Pentru Nil. Pentru Liku…

Ajunsese la sfârșitul degetelor și se uită la mâna cealaltă, tușind încet. Ha tresări și se mișcă ușor, dar nu spuse nimic. Apoi Mal își destinse fruntea și se resemnă. Își lăsă capul în piept și își înfipse mâinile în părul cenușiu de la ceafă. Auziră toți în glasul lui cât de obosit era.

— Ha aduce lemn din pădure. Nil merge cu el; și cel nou.

Ha se mișcă din nou, iar Fa își luă brațul de pe umerii bătrânului. Dar Mal continuă:

— Lok adună mâncare, împreună cu Fa și Liku.

Ha interveni:

— Liku e prea mică să se ducă pe munte și la câmp!

Liku începu să țipe:

— Mă duc cu Lok!

Mal murmură pe sub genunchii ridicați:

— Am vorbit.

Acum, că lucrurile fuseseră decise, deveniră agitați. Știau în trupurile lor că ceva nu era bine, dar cuvântul fusese rostit. Iar odată ce cuvântul fusese rostit, era ca și când lucrul se petrecea deja, și îi cuprinse îngrijorarea. Ha bătea aiurea cu o piatră în peretele de stâncă, iar Nil gemea din nou, încet. Numai Lok, care avea cele mai puține imagini, își amintea de priveliștile

orbitoare ale lui Oa și de belșugul ei, cele ce-l făcuseră să dănțuiască pe terasă. Sări în picioare, cu fața la semeni, și aerul nopții îi răvăși buclele.

— Voi aduce mâncare în brațele mele – și le deschise larg –, atât de multă mâncare încât mă voi clătina pe picioare, așa!

Fa râse spre el.

— Nu-i în toată lumea atâta mâncare.

El se lăsă pe vine.

— Acum am o imagine în minte. Lok se întoarce la cascadă. Aleargă pe coasta muntelui. Și duce o căprioară. O pisică a omorât căprioara și i-a supt sângele, așa că nu e nici o vină. Deci. Sub brațul lui stâng. Și sub dreptul – ridică mâna în aer –, o halcă de vacă.

Și se împletici în sus și-n jos în fața adăpostului, ca sub povara cărnii. Semenii râseră împreună cu el și apoi de el. Numai Ha rămăsese tăcut, cu un zâmbet vag, până când ceilalți îl observară și începură să se uite când la el, când la Lok. Acesta din urmă izbucni:

— E o imagine adevărată!

Ha nu spuse nimic cu gura, dar continuă să zâmbească. Și apoi, în vreme ce ei îl priveau, își roti urechile, îndreptându-le încet, cu un aer solemn spre Lok, astfel încât ele vorbiră la fel de clar ca și când el ar fi rostit cuvintele: Te aud! Lok deschise gura, și părul i se zbârli. Începu să bălmăjească aiurea la adresa urechilor cinice și a zâmbetului șters.

Fa îi întrerupse.

— Gata. Ha are multe imagini și puține cuvinte. Lok are o sumedenie de cuvinte, fără imagini.

La auzul ei, Ha izbucni în râs și bâțâi din labele picioarelor spre Lok, iar Liku râse fără să știe de ce. Deodată, Lok jindui la pacea lipsită de gânduri a bunei lor înțelegeri. Își lăsă deoparte iritarea și se apropie cu pași mici de foc, prefăcându-se foarte

trist, pentru ca ei să se prefacă toți că-l alină. Din nou se așternu tăcerea, și sub acoperișul de stâncă nu mai era decât o singură minte – sau nici una.

Pe neașteptate, toți avură aceeași imagine în cap. Era o imagine a lui Mal, părând oarecum îndepărtat de ei, iluminat, limpede conturat în toată decrepitudinea lui. Văzură nu doar trupul lui Mal, ci și imaginile încete care apăreau și dispăreau în mintea lui. Una mai ales le alunga pe celelalte, prefirându-se printre argumente, îndoieli și supoziții, până când ei înțeleseră ce gândea el cu atâta convingere mohorâtă.

„Mâine sau în ziua de după mâine voi muri.“

Semenii erau iar separați. Lok întinse o mână și-l atinse pe Mal. Dar în suferința lui și sub părul protector al femeii, Mal nu-l simți. Bătrâna se uită spre Fa.

— E răceala apei.

Apoi se aplecă și șopti la urechea lui Mal:

— Mâine vom avea mâncare. Acum dormi!

Ha se ridică.

— Vom avea și mai mult lemn. Nu-i mai dai focului să mănânce?

Bătrâna se duse spre adâncul grotei și alese câteva surcele, pe care le așeză cu pricepere în așa fel încât, oriunde se înălțau, flăcările să găsească lemn uscat din care să muște. În scurt timp, focul fremăta în aer, iar semenii se retraseră din nou sub streașina de stâncă. Astfel, semicercul lor se lărgi, iar Liku se strecură în mijlocul lui. Părul trosni a avertizare, iar ei își zâmbiră unii altora, încântați. Apoi începură să caște. Se așezară în jurul lui Mal, înghesuindu-se unii în alții, adăpostindu-l într-un cuib de trupuri calde, cu focul în fața lui. Se fâțâiră, se suciră și mormăiră. Mal tuși puțin, după care adormi și el.

Lok se lăsă pe vine într-o laterală a intrândului și privi

afară, spre apele întunecate. Nu fusese o decizie conștientă, însă el stătea de veghe. Căscă la rândul lui și își cercetă golul din burtă. Se gândi la mâncarea gustoasă, salivă puțin și dădu să spună ceva, dar își aminti că toți ceilalți dormeau. Așa că se ridică și se scărpină în părul des de sub buză. Fa era aproape, la doar un braț de el, și brusc o dori din nou; dar era o dorință ușor de uitat, fiindcă mintea lui prefera în cea mai mare parte să se gândească la mâncare. Își aduse aminte de hiene și lipăi pe terasă până când reuși să privească în jos, spre pădure. Doar întunecime și pete ca de funingine se întindeau până la dunga cenușie care era marea; mai aproape, râul lucea ici și colo în smârcuri și meandre. Se uită la cer și văzu că e senin; doar deasupra mării se lățeau straturi de nori lânoși. Continuând să privească, după ce ecoul flăcărilor i se stinse din ochi, zări o stea licărind. Apoi apărură altele, risipite, o puzderie de luminițe pâlpâind de la un capăt la altul al cerului. Ochii lui cercetară stelele fără să clipească, în timp ce nasul amușină după hiene și-i spuse că nu era nici picior prin apropiere. Se cățără pe bolovani și se uită în jos, la cascadă. Întotdeauna era lumină acolo unde râul se prăvălea în lac. Aburul părea să capteze orice rază de lumină și s-o împrăștie apoi subtil. Dar această lumină nu scălda nimic altceva decât aburul, astfel că insula era învăluită în beznă. Lok privi cu mintea goală copacii și pietrele negre care se conturau prin albeața palidă. Insula era aidoma piciorului întreg al unui uriaș șezând, al cărui genunchi, acoperit cu tufișuri și copaci, întrerupea perdeaua licărindă a cascadei, în timp ce talpa era întinsă acolo, jos, pierzându-și contururile și confundându-se cu pustiul întunecat. Coapsa uriașului, care ar fi trebuit să susțină un trup cât un munte, zăcea cufundată în apa lină și se subția până ce se disipa într-un grup de pietre disparate care se arcuia până la câteva lungimi de om de terasă. Lok se gândea la coapsa

uriașului așa cum s-ar fi gândit la lună: ceva atât de îndepărtat, încât nu avea nici o legătură cu viața așa cum o știa el. Ca să ajungă la insulă, semenii ar fi trebuit să sară peste golul dintre terasă și pietre dincolo de apa nesățioasă să-i înhațe și să-i arunce în jos. Numai o făptură mai agilă și mai speriată ar îndrăzni să facă un asemenea salt. Așa că insula rămânea neumblată.

O imagine îi veni în minte în starea aceea de relaxare, o imagine a grotei de lângă mare, și el se întoarse să privească râul în aval. Îi văzu meandrele ca pe niște iazuri ce luceau palid în întuneric. Alte imagini ciudate îl năpădiră, ale potecii care ducea de la mare până la terasă, prin întunecimea de dedesubt. Se uită și îl cuprinse nedumerirea: oare poteca se afla cu adevărat acolo unde privea el? Partea asta de pământ, cu harababura ei de bolovani ce părea să fi încremenit în cel mai tumultuos moment de frământare, și faptul că râul curgea acolo, jos, printre copaci, erau lucruri prea complicate pentru ca mintea lui să le priceapă, deși simțurile îi puteau găsi o cale sinuoasă printre ele. Alungă ușurat gândul, își umflă nările și adulmecă după hiene, dar nu era nici una. Se duse la marginea stâncii și făcu apă în râu. Apoi se întoarse cu pași ușori și se lăsă pe vine lângă foc. Căscă o dată, o dori din nou pe Fa și se scărpină. Erau ochi care îl pândeau de pe pereții de piatră, erau ochi chiar și pe insulă, dar nimic nu avea să se apropie câtă vreme jarul încă scânteia. Ca și când i-ar fi perceput gândul, bătrâna se trezi, puse un lemn mic pe foc și începu să adune jarul laolaltă cu o piatră plată. Mal tuși sec în somn, iar ceilalți se mișcară puțin. Bătrâna se așeză la loc, iar Lok își puse palmele pe ochi și se frecă somnoros. De la atâta apăsare, pete verzi începură să plutească peste râu. Lok clipi și se uită în stânga, unde cascada vuia atât de monoton, încât el deja n-o mai auzea. Vântul adie deasupra apei, zăbovi acolo și o clipă

mai târziu se năpusti cu putere dinspre pădure, prin deschizătura dintre munți. Dunga fin trasată a orizontului începu să se încețoșeze, iar pădurea se lumină puțin. Un nor se ridica deasupra cascadei, un abur ce se furișa în sus din abis, apele frământate ale râului erau aruncate înapoi de vânt. Insula începu să se întrezărească, pâcla aburindă se revărsă spre terasă, prelingându-se pe sub bolta adăpostului și învăluindu-i pe semeni în stropi care erau prea mici pentru a fi simțiți și puteau fi văzuți numai când erau mulți. Nările lui Lok se deschiseră automat și testă amalgamul de mirosuri adus de pâclă.

Lok se ghemui, tremurând ușor, nedumerit. Își făcu palmele căuș în dreptul nasului și cercetă aerul prins între ele. Cu ochii închiși, încordat, își concentră atenția asupra senzației pe care i-o dădea aerul încălzit și pentru o clipă se află în pragul unei revelații; apoi mirosul pieri, scurgându-se ca apa, încețoșându-se ca un punctișor în zare când lacrimile efortului de a-l privi îl îneacă. Lăsă aerul să se ducă și deschise ochii. Ceața cascadei se îndepărta de el, dusă de vânt, iar mirosul nopții deveni iar cel obișnuit.

Lok se încruntă la insulă și la apa întunecată care curgea spre pragul cascadei, apoi căscă. Nu putea păstra un gând nou dacă nu părea să fie nici un pericol în el. Focul se chircise până la un ochi roșu care nu se mai lumina decât pe sine, iar semenii erau nemișcați, de culoarea pietrelor. Lok se așeză și se aplecă în față, să doarmă, apăsându-și nările cu o mână ca să mai oprească din fuiorul de aer rece. Își trase genunchii la piept, lăsând o suprafață cât mai mică expusă la aerul nopții. Brațul stâng i se ridică, iar degetele i se cuibăriră în părul de la ceafă. Gura i se lipi de genunchi.

Deasupra mării, într-o pătură de nori, se ivi o lumină stinsă, portocalie, care începu să se lărgească. Brațele norilor deveniră

aurii, iar discul lunii, aproape complet, se prefiră printre ele. Pragul cascadei luci, lumini alergau înainte și-napoi pe margine sau țâșneau în scânteieri bruște. Copacii de pe insulă se conturară mai clari, iar trunchiul de mesteacăn care îi străjuia, cel mai înalt, se învălui dintr-odată în alb și argintiu. Dincolo de apă, pe cealaltă parte a deschizăturii, stânca era cufundată încă în întuneric, dar în rest, pretutindeni, munții își arătau culmile cu gheață și zăpadă. Lok dormea, sprijinit în șezut. Orice umbră de pericol l-ar fi făcut s-o zbughească pe terasă, asemenea unui sprinter din blocstarturi. Bruma sclipea în părul lui aidoma gheții de pe munte. Focul devenise o pâlnie cu o mână de tăciuni roșii, deasupra cărora flăcările albastre dansau și ciuguleau din capetele nearse ale crengilor și ale surcelelor.

Luna se ridică încet și aproape vertical pe cerul pe care nu se zăreau decât câteva urme răzlețe de nori. Lumina se furișă spre insulă, și coloanele de abur începură să scânteieze. Ochi verzi o urmăreau în vreme ce dezvăluia siluetele cenușii care lunecau și șerpuiau de la lumină în penumbră sau străbăteau în fugă coastele goale ale muntelui. Lumina învălui apoi copacii din pădure, și o puzderie de petice de un gălbui palid se întinseră pe pământ și pe frunzele putrede. Cuprinse râul și ierburile din el, fluturate de curent, în vreme ce apa era scăldată în bucle, inele și spirale de foc lichid și rece. De la poalele cascadei se iscă un sunet, un sunet pe care vuietul ei îl lăsa fără ecou și rezonanță – doar forma unui sunet. Urechile lui Lok tresăriră sub lumina lunii, iar pojghița înghețată de pe marginile lor tremură. Urechile lui îi vorbiră:

— ?

Dar Lok dormea.

TREI

Lok o simți pe bătrâna care se ridicase înaintea tuturor și care își făcea de lucru cu focul în lumina primilor zori. Clădea o movilă de lemne, și, prin somn, el auzi surcelele începând să crape și să trosnească. Fa ședea tot ghemuită, iar capul bătrânului se mișcă neliniștit pe umărul ei. Ha se întinse și se ridică. Se duse mai jos pe terasă și făcu apă, apoi se întoarse și se uită la bătrân. Mal nu se trezi așa cum o făceau ceilalți. Șezu în fund, greoi, răsucindu-și capul într-o parte și-n alta în părul lui Fa și răsuflând repede, ca o turturea când e grea cu pui. Gura îi era larg deschisă spre focul care ardea; dar un alt foc, nevăzut, îl topea cu încetul; mocnea peste tot pe carnea împuținată a membrelor lui și sub găvanele adânci ale ochilor. Nil dădu fuga la râu și aduse apă în căușul palmelor. Mal o sorbi înainte chiar de a deschide ochii. Bătrâna puse alte lemne în foc. Apoi arătă spre adâncul grotei și zvâcni din cap spre pădure.

Ha puse o mână pe umărul lui Nil.

— Hai!

Cel nou se trezi și el, se cățără peste umărul lui Nil, mieună la ea o clipă și apoi își lipi gura de sânul ei. Nil porni după Ha, spre cărarea ce cobora în pădure, cu cel nou sugându-i la piept. Trecură de o cotitură și dispărură în pâcla dimineții, care plutea aproape la același nivel cu pragul cascadei.

Mal deschise ochii. Ceilalți se văzură nevoiți să se aplece pentru a-i auzi spusele.

— Am o imagine.

Cei trei așteptară. Mal ridică o mână și își lipi palma întinsă pe frunte. Deși două focuri îi pâlpâiau în ochi, nu se uita la ei, ci la ceva aflat undeva departe, dincolo de apă. Atât de intensă și de temătoare era această privire, încât Lok se întoarse să vadă dacă putea descoperi ce anume îl înfricoșa pe Mal. Dar nu era nimic acolo – doar un buștean, desprins de curentul primăverii de pe vreun mal al râului, lunecă prin dreptul lor și se răsturnă fără zgomot peste pragul cascadei.

— Am o imagine. Focul se năpustește în pădure și mănâncă din copaci.

Răsufla mai rapid acum, că se trezise.

— Arde. Pădurea arde. Muntele arde…

Privirea lui se întoarse spre fiecare dintre ei. Din glasul lui răzbătu panica.

— Unde e Lok?

— Aici.

Mal își miji ochii la el, încruntat și buimac.

— Cine e ăsta? Lok e în spinarea mamei lui, iar copacii sunt mâncați.

Lok își schimbă poziția și râse prostește. Bătrâna apucă mâna lui Mal și o lipi de obrazul ei.

— Asta-i o imagine de demult. S-a terminat cu ea. Ai văzut-o în somn.

Fa îl bătu ușor pe umăr. Apoi mâna i se opri pe pielea lui, și ea făcu ochii mari. Dar îi vorbi lui Mal încet și blând, așa cum îi vorbea uneori lui Liku.

— Lok șade pe picioarele lui în fața ta. Uite-l! E bărbat acum.

Ușurat că în sfârșit înțelesese și el, Lok rosti repede,

adresându-se tuturor:

— Da, sunt bărbat. Apoi, întinzând brațele în lături, adăugă: Uite-mă, Mal!

Liku se trezi, căscă, iar micuța Oa îi căzu de pe umăr. Ea și-o puse la piept.

— Mi-e foame.

Mal se răsuci cu o mișcare atât de rapidă, încât fu cât pe ce să cadă pe lângă Fa, dar ea îl prinse.

— Unde sunt Ha și Nil?

— Tu i-ai trimis, răspunse Fa. I-ai trimis după lemne. Iar pe mine, pe Lok și pe Liku, după mâncare. Îți vom aduce de mâncat repede.

Mal se clătina înainte și-napoi, cu fața ascunsă în palme.

— E o imagine rea!

Bătrâna îl cuprinse cu brațele.

— Acum dormi!

Fa îl trase pe Lok departe de foc.

— Nu e bine ca Liku să vină cu noi, pe câmpie. S-o lăsăm să stea lângă foc!

— Mal a spus.

— E bolnav la cap.

— A văzut cum arde totul. Mi-a fost frică. Cum se poate să ardă muntele?

Fa vorbi pe un ton sfidător:

— Azi e ca ieri și ca mâine.

Ha și Nil împreună cu cel nou se apropiară de intrarea pe terasă. Amândoi aveau brațele pline de crengi rupte. Fa alergă spre ei.

— Liku trebuie să vină cu noi fiindcă așa a spus Mal?

Ha se trase de buză, gânditor.

— Asta e ceva nou. Dar a fost spus.

— Mal a văzut muntele arzând.

Ha își ridică privirea spre culmea înaltă care îi străjuia.

— Eu nu văd imaginea asta.

Lok chicoti cu nervozitate în glas:

— Azi e ca ieri și ca mâine.

Ha își înclină urechile spre ei și zâmbi cu un aer grav.

— A fost spus.

Numaidecât, tensiunea nedefinită se disipă, iar Fa, Lok și Liku o luară la fugă pe terasă. Săriră pe stâncă și începură să se cațere. De îndată ce fură suficient de sus pentru a vedea stratul de abur fumuriu de la poalele cascadei, zgomotul apei îi izbi. Când stânca se dădu puțin înapoi, Lok își plecă un genunchi pe pământ și strigă:

— Sus!

Lumina era mai vie acum. Vedeau râul licăritor care zăcea în deschizătura dintre munți și vasta întindere a cerului căzut în locul în care munții zăgăzuiau lacul. Sub ei, ceața ascundea pădurea și câmpia și se odihnea tăcută pe coasta muntelui. Începură să alerge în lungul malului abrupt, pășind repede spre ceață. Parcurseră stânca goală, urcând printre frânturi de piatră înalte și tăioase, coborâră pe margini de pâraie și torente vijelioase, până ce ajunseră la niște bolovani rotunjiți, unde se întindea o pătură rară de iarbă tânără și câteva tufărișuri care se aplecau ferindu-se de vânt. Iarba era umedă și pânzele de păianjen întinse între fire se rupeau și li se agățau de glezne. Panta deveni mai lină, iar tufărișurile, mai dese. Coborâseră până aproape de limita ceții.

— Soarele o să bea ceața.

Fa nu-i dădu atenție. Căuta, cu fața plecată, iar șuvițele de păr care-i mărgineau obrajii scuturau picuri de apă de pe frunze. O pasăre cârâi și țâșni greoaie în aer. Fa se repezi la cuib, iar Liku își înfipse călcâiele în burta lui Lok.

— Ouă! Ouă!

Coborî din spinarea lui și începu să țopăie printre smocurile de iarbă. Fa rupse un spin dintr-un tufiș și înțepă oul la ambele capete. Liku i-l smulse din mână și începu să soarbă cu zgomot. Mai erau un ou pentru Fa și unul pentru Lok. Toate trei fură golite între două răsuflări. După ce le mâncară, semenii își dădură seama cât de foame le era și începură să caute cu febrilitate. Pășiră înainte, aplecați, cercetând solul. Deși nu ridicau privirea, știau că merg pe urmele ceții care se retrăgea mai jos, unde terenul era plat, și că, spre mare, opacitatea luminoasă închidea în ea primele raze ale soarelui. Dădeau frunzele în lături și căutau în tufărișuri, găsind larve încă adormite, lăstari palizi ascunși sub pietre. În vreme ce căutau și mâncau, Fa le spunea:

— Ha și Nil vor aduce puțină mâncare din pădure.

Lok găsise larve, delicatese moi, pline de forță.

— Nu ne putem întoarce cu o singură larvă. Și iar înapoi. Și iar cu o singură larvă.

Apoi ajunseră la teren deschis. Un bolovan căzuse de pe munte și lovise un altul, mutându-l din locul lui. Peticul de pământ sterp fusese invadat de mlădițe albe și grase care ieșiseră la lumină, dar erau atât de scurte și de groase, încât se frângeau la atingere. Strânși aproape unii de alții, se concentrară asupra cercului de pământ, mâncând pe măsură ce avansau spre centrul lui. Erau atât de multe, încât vorbeau în vreme ce ronțăiau, scurte exclamații de plăcere și bucurie; erau atât de multe, încât pentru o vreme nu se mai simțiră epuizați de foame, ci doar flămânzi. Liku nu spunea nimic; stătea cu picioarele întinse în față și ducea mâncarea la gură cu ambele mâini.

Lok făcu un gest larg.

— Dacă noi mâncăm în capătul ăsta al câmpului, putem să-i aducem pe ceilalți să mănânce în celălalt.

Fa bălmăji cu gura plină:

— Mal nu va veni, iar ea nu-l va lăsa singur. Va trebui să ne întoarcem aici când soarele se va duce pe partea cealaltă a muntelui. Le vom duce semenilor cât putem căra în brațe.

Lok râgâi și privi câmpul cu o expresie afectuoasă.

— E un loc bun aici.

Fa se încruntă, mestecând de zor.

— Dacă ar fi mai aproape… Înghiți cu un gogâlț și adăugă: Am o imagine. Mâncarea bună crește. Nu aici. Crește lângă cascadă.

Lok râse.

— Nici o plantă ca astea nu crește lângă cascadă!

Fa își depărtă mult palmele, fără a-și lua privirea de la Lok. Apoi începu să le apropie. Dar, deși capul lăsat pe un umăr și sprâncenele ridicate puneau o întrebare, ea nu avea cuvinte cu care s-o definească. Încercă încă o dată.

— Dar dacă… Fii atent la imaginea asta! Adăpostul și focul sunt aici.

Lok își ridică privirea și râse iar.

— Locul ăsta e aici. Iar adăpostul și focul sunt acolo.

Rupse alte mlădițe, și le îndesă în gură și continuă să mănânce. Ridică apoi privirea în lumina tot mai limpede a soarelui și citi semnele zilei. Fa uită imediat de imaginea ei și se ridică. Lok se ridică și el și-i spuse:

— Vino!

Și porniră mai departe, printre pietre și tufișuri. Deodată, soarele ieși la vedere – un cerc din argint mătuit, gonind pieziș printre nori și totuși rămânând mereu în același loc. Primul mergea Lok, urmat de Liku, serioasă și nerăbdătoare în primul ei drum la cules de mâncare. Panta se îmblânzise, și cei trei ajunseră la marginea ca o faleză care dădea spre marea buruienoasă a câmpiei. Lok încremeni, cu simțurile ascuțite, iar

ele se opriră în spatele lui. El se întoarse, privi o întrebare spre Fa și ridică din nou capul. Suflă brusc aerul pe nas și apoi trase în piept. Delicat, gustă acest aer, aspirându-l în nări și lăsându-l să zăbovească acolo până ce sângele lui îl încălzi și mirosul deveni sesizabil. Reușea să facă miracole în grota nasului său. Mirosul era doar un efluviu infim. Dacă ar fi fost capabil de asemenea comparații, Lok s-ar fi întrebat poate dacă era un miros adevărat sau doar o amintire a lui. Atât de slab și de stătut era mirosul acela, încât, când el își privi întrebarea spre Fa, ea nu-l înțelese. Iar Lok șopti către ea:

— Miere?

Liku începu să țopăie în sus și-n jos, până când Fa o potoli. Lok gustă din nou aerul, dar de data asta o nouă pală îi veni în nări, și aceasta era goală. Fa așteptă.

Lok nu avea nevoie să stea să se gândească de unde venea vântul. Se cățără până la o porțiune de rocă golașă care își întindea suprafața spre soare și începu să adulmece. Direcția din care sufla vântul se schimbă, iar mirosul îl atinse din nou. Acum deveni captivant de real, și în scurt timp Lok îl urma spre o faleză mică pe care soarele și înghețul o fisuraseră și în care apa săpase o rețea de crevase. În jurul uneia dintre ele erau pete, ca niște urme de degete maronii, și o singură albină amorțită, deși soarele încălzea din plin faleza, ședea chircită la un lat de palmă de deschizătură. Fa scutură din cap.

— Va fi puțină miere.

Lok își întoarse bâta și strecură în crăpătură capătul unde fusese ruptă din tufa de mărăcini. Câteva albine începură să bâzâie, amețite de frig și de foame. Lok scormoni cu bățul în fisură. Liku țopăia.

— Este miere, Lok? Vreau miere!

Alte albine se târau afară din crăpătură, împleticindu-se în jurul lor. Unele căzură pe pământ, jos, orbecăind cu aripile

întinse. Una atârna în părul lui Fa. Lok scoase bâta. Pe vârful ei erau puțină miere și niște ceară. Liku se opri din țopăit și linse bățul. Acum, că își mai potoliseră din foame, ceilalți se puteau bucura uitându-se la Liku cum mănâncă.

Lok începu să turuie:

— Mierea e cea mai bună. Mierea dă putere. Uite cât îi place mierea lui Liku! Am o imagine a timpului în care mierea o să curgă din crăpătura asta și o s-o putem lua cu degetele – așa!

Mătură cu degetele pe piatră, le duse la gură și gustă amintirea mierii. Apoi îndesă încă o dată bâta în crevasă, pentru Liku. Dar Fa începu să se agite.

— Asta e miere veche, din vremea când am coborât noi la mare. Trebuie să găsim mâncare mai multă pentru ceilalți. Haideți!

Dar Lok înfipsese iar bâta, din plăcerea de a o vedea pe Liku mâncând, de a-i vedea burta rotunjită și de a-și aminti de miere. Fa coborî pe fâșia de rocă dezgolită, urmând ceața care se scurgea spre câmpie. Trecu peste margine și dispăru din vedere. Apoi o auziră strigând. Liku se cățără pe spatele lui Lok, iar el străbătu cu pași repezi platoul spre strigăt, cu bâta pregătită. La marginea lespezilor golașe era o albie șerpuită de torent care cobora spre câmpia întinsă. Fa era ghemuită la gura ei, uitându-se pe deasupra ierburilor. Lok goni spre ea. Fa tremura ușor, ridicată pe vârfurile picioarelor. Erau acolo două făpturi gălbui, cu picioarele ascunse de mărăcinișul brun, atât de aproape, încât li se vedeau ochii. Erau animale cu urechile ciulite, pe care glasul ei le întrerupsese din ceea ce făceau și care priveau acum atente în jur. Lok o trase pe Liku jos din spatele lui.

— Urcă!

Liku fugi pe marginea albiei și se ghemui sus, unde Lok nu putea ajunge. Făpturile galbene își arătară dinții.

— Acum!

Lok se furișă înainte, ținându-și bâta orizontal. Fa o luă prin stânga lui. În fiecare mână ținea câte o piatră cu tăiș ascuțit. Cele două hiene se apropiară una de alta și mârâiră. Brusc, Fa își avântă brațul drept înainte, și piatra izbi cățeaua în coaste. Animalul scheună și o luă la fugă, urlând. Lok se repezi înainte, agitându-și bâta și lovind cu capătul mărăcinos botul rânjit al celeilalte hiene. O clipă mai târziu, ambele fiare erau deja departe, speriate și lătrând hain. Lok se opri între ele și prada ucisă.

— Repede, îmi miroase a pisică!

Fa era deja în genunchi, luptându-se cu trupul flasc.

— O pisică i-a supt tot sângele. Nu e vina noastră. Ființele galbene n-au ajuns nici măcar la ficat.

Sfâșia cu mișcări frenetice burta căprioarei cu piatra tăioasă. Lok continua să-și agite bâta spre hiene.

— E mâncare multă, pentru toată lumea.

O auzea pe Fa icnind și mârâind în timp ce hăcuia blana și măruntaiele animalului.

— Grăbește-te!

— Nu pot.

Renunțând la lătrăturile lor haine, hienele se apropiau ocolit, prin stânga și prin dreapta. Umbre trecură fugar peste trupul lui Lok, atent la animale, de la cele două păsări mari care planau în aer.

— Du căprioara la piatră!

Fa începu să tragă de leș, apoi strigă mânioasă către hiene. Lok se apropie de ea, se aplecă și înșfăcă un picior al căprioarei. Începu să târâie cu greu trupul mort spre albia de torent, agitându-și bâta necontenit. Fa apucă un picior din față al animalului, trăgând la rândul ei. Hienele îi urmau, mereu aproape de ei, dar imposibil de atins. Fa și Lok izbutiră să ducă

leșul până în gura îngustă a râpei, imediat sub locul în care stătea Liku, iar cele două păsări coborâră în zbor. Fa începu să taie din nou cu așchia de piatră. Lok găsi un bolovan pe care îl putea folosi ca pe un ciocan și porni să lovească leșul, zdrobindu-i încheieturile. Fa icnea, bucuroasă și nerăbdătoare. Lok continua să vorbească în vreme ce mâinile lui mari sfâșiau, frângeau și rupeau tendoane. Hienele alergau fără oprire înainte și-napoi. Păsările se lăsară în jos și se opriră pe stânca de alături de Liku, drept care ea se refugie lângă Lok și Fa.

Căprioara era hăcuită, făcută bucăți. Fa îi despică burta, făcu o tăietură în stomacul complicat și vărsă pe pământ amestecul de iarbă și mlădițe mărunțite. Lok izbi cu bolovanul în țeastă, ca să ajungă la creier, apoi deschise botul animalului și smulse limba. Umplură stomacul cu bucățelele mici și răsuciră intestinele, astfel că stomacul se transformă într-un sac.

Și, tot timpul, Lok vorbea printre icnete și gâfâieli.

— E rău. E foarte rău.

Acum, că membrele animalului erau zdrobite și însângerate, Liku se ghemui lângă leș și mâncă bucățica de ficat pe care i-o dăduse Fa. Aerul dintre stânci fremăta de sudoare și violență, în izurile grele de carne și de cruzime.

— Repede! Repede!

Fa n-ar fi putut să-i spună despre lucrul de care se temea; pisica n-avea să se mai întoarcă la leșul golit de sânge. Probabil că acum era deja la o jumătate de zi depărtare pe câmpie, pândind pe la marginile turmei, năpustindu-se poate să-și înfigă colții în gâtlejul unei alte victime și să-i sugă sângele. Și totuși, în aer, sub privirile celor două păsări, plutea ceva întunecat.

Lok vorbi cu glas tare, conștient de întunecime:

— Asta e foarte rău. Oa a scos căprioara din pântecele ei.

Fa mormăi printre dinții încleștați, în vreme ce mâinile ei

rupeau și sfâșiau.

— Să nu vorbești despre aceea!

Liku încă mânca, fără să observe întunecimea, mestecând ficatul cald până când începură s-o doară fălcile. După mustrarea primită, Lok se mulțumi să murmure.

— E rău. Dar te-a ucis pisica, așa că nu e vina noastră.

Și picături de salivă i se scurgeau de pe buzele groase.

Soarele alungase ceața, și acum vedeau dincolo de hiene, peste vegetația vălurită a câmpiei și mai departe de ea, încă mai jos, peste coroanele verde-deschis ale copacilor și spre licărul apei. În spatele lor, munții se înălțau pieptiș, austeri. Fa se lăsă pe vine, să-și recapete suflul. Își frecă dosul unei palme peste sprâncene.

— Trebuie să mergem sus, unde ființele galbene nu ne pot urma.

Nu mai rămăsese prea mult din căprioară, în afara pielii jupuite, a oaselor și a copitelor. Lok îi dădu bâta lui Fa. Ea o flutură prin aer și strigă vorbe urâte spre hiene. Lok legă picioarele din spate ale căprioarei cu intestinele răsucite și apoi își înfășură capetele acestora pe încheietură, ca să le poată ține cu o singură mână. Se aplecă și prinse în dinți unul dintre capetele legate ale stomacului. Fa luă un braț de bucăți de carne rupte, tremurânde, iar el strânse la piept cât putu. Apoi începu să se retragă, mârâind, cu priviri feroce. Hienele se apropiară de gura albiei, uliii bătură din aripi și începură să dea roată, înălțându-se doar cât să nu poată fi ajunși cu bâta. Liku, plină de curaj între Lok și Fa, își flutura și ea bucata de ficat spre cele două păsări.

— Plecați de-aici, pliscuri! Asta e carnea lui Liku!

Uliii țipară, renunțară și plecară să se certe cu hienele, care rodeau oasele despicate și pielea însângerată. Lok nu mai putea să vorbească. Mâncarea de la căprioară era multă, atâta cât ar fi

putut duce el pe umăr, la drum drept. Acum carnea îi atârna de peste tot, ținută cu greu în strânsoarea degetelor și în dinții încleștați. Înainte de a ajunge în vârful lespezilor golașe, începuse deja să meargă aplecat și simțea durere în încheieturi. Fa înțelese fără o imagine împărtășită. Veni lângă el și-i luă din gură stomacul plin, ca el să poată răsufla ușor. Apoi o luă înainte alături de Liku, lăsându-l pe el să le urmeze. Lok încercă să țină carnea în trei feluri diferite înainte să se poată lua după ele. În capul lui era așa un amestec de întunecime și de bucurie, încât își auzea inima bătând. Și vorbi către întunericul așternut la gura albiei:

— Când se întorc de la mare semenii, au puțină mâncare. Încă nu sunt boabe din pădure, nici fructe, nici miere, aproape nimic de mâncat. Semenii sunt slăbiți de foame și trebuie să mănânce. Nu le place gustul de carne, dar trebuie să mănânce.

Urma acum coasta muntelui, pe o porțiune de piatră netedă, unde nu se baza decât pe aderența tălpilor lui. Încă salivând în vreme ce călca legănat sub povară, îi veni un gând strălucit.

— Carnea e pentru Mal, care e bolnav.

Fa și Liku văzură o ravenă în coasta muntelui și se îndreptară spre ea. Lok rămăsese mult în urmă, înaintând cu greu și căutând o piatră pe care să-și poată odihni carnea, așa cum odihnise bătrâna focul. Găsi una acolo unde începea ravena, o suprafață plană cu un gol de cealaltă parte. Se ghemui și lăsă carnea să alunece până când se sprijini toată pe piatră. Mai jos, în urma lor, uliilor li se alăturaseră alții, și ciorovăiala era în toi. Lok se întoarse cu spatele spre albie și spre întunecimea ei, uitându-se după Fa și Liku. Le zări mult în față, urcând spre deschizătura în munte, unde aveau să le spună celorlalți despre mâncare și să-l trimită poate pe Ha să-l ajute s-o ducă. Nu prea voia să pornească din nou la drum și zăbovi o vreme să se odihnească și să privească lumea din jur. Cerul era

de un albastru-deschis, iar fâșia îndepărtată a mării nu părea nici ea mult mai închisă la culoare. Cele mai întunecate lucruri vizibile erau peticele de umbră albăstrui-fumurii care veneau spre el lunecând peste iarbă, pietre și buruieni, peste solul cenușiu al câmpiei. Acolo unde cădeau pe copacii din pădure, îndulceau pâcla verde a frunzișului de primăvară și stingeau scânteierile râului. Pe măsură ce se apropiau de munte, se lățeau și se târau peste culme. Lok privi spre cascadă, unde Fa și Liku erau două forme mici, aproape să-i piară din vedere. Apoi se încruntă spre aerul de deasupra cascadei, și gura i se deschise. Fumul ce se ridica din foc se mișcase și își schimbase textura. Pentru o clipă, crezu că bătrâna îl mutase, dar sminteala acestei imagini îl făcu să râdă. Și, pe urmă, bătrâna nu ar fi făcut un fum ca ăsta. Era un fuior de alb și galben, soiul de fum care se ridică din lemnul umed sau dintr-o creangă verde plină de frunze; doar un prostănac sau cine știe ce creatură care nu știe multe despre foc l-ar folosi într-un mod atât de neînțelept. Și îi veni ideea a două focuri. Uneori se întâmpla să cadă foc din cer și să ardă în pădure o vreme. Se trezea ca printr-o magie pe câmpie, printre ierburi, după ce florile se uscaseră, iar soarele era prea fierbinte.

Lok râse din nou de imaginea sa. Bătrâna nu ar face un asemenea fum, iar focurile nu se trezeau niciodată cu de la sine putere în umezeala primăverii. Privi fumul cum se înalță drept și se pierde prin ravenă, subțiindu-se. Apoi simți mirosul cărnii și uită de fum și de imaginea lui. Ridică iar grămezile și porni după Fa și Liku, de-a lungul ravenei. Greutatea cărnii și gândul că le ducea semenilor atâta mâncare și că ei îi vor da respectul lor țineau imaginea fumului departe de mintea lui. Fa venea spre el, alergând prin ravenă. Îi luă din brațe câteva bucăți, și porniră amândoi să urce mai mult târâș ultima parte a pantei.

Fumul se scurgea gros de sub streașina de stâncă, fum

albastru, fierbinte. Bătrâna alungise patul focului, așa că acum între piatră și flăcări se adunase o pungă de aer cald. Flăcările și fumul formau un zid care împiedica orice încercare a vântului molatic de a pătrunde sub acoperișul de piatră. Mal zăcea pe pământ, în punga de aer cald. Era ghemuit cu genunchii la piept, o formă cenușie pe stânca brună, cu ochii închiși și gura căscată. Respira atât de repede și de superficial, încât pieptul părea că-i palpită aidoma unei inimi. Oasele i se vedeau prin piele, iar carnea lui era ca grăsimea topită de foc. Nil, cel nou și Ha tocmai coborau spre pădure când apăru Lok. Mâncară fără a se opri din mers, și Ha flutură o mână spre el, în chip de laudă. Bătrâna stătea lângă foc, scormonind în stomacul pe care i-l lăsase Fa.

Lok și Fa coborâră spre terasă și veniră în fugă spre foc. În vreme ce îngrămădea carnea pe puzderia de pietre, Lok strigă peste flăcări, spre Mal:

— Mal! Mal! Avem carne!

Mal deschise ochii și se ridică într-un cot. Se uită peste foc, la stomacul care se legăna, și râse gâfâit spre Lok. Apoi se întoarse către bătrână. Ea îi zâmbi și începu să se bată pe coapsă cu mâna liberă.

— E bine, Mal. Asta e putere.

Liku țopăia alături de ea.

— Am mâncat carne. Și micuța Oa a mâncat carne. Am speriat pliscurile și le-am gonit, Mal.

Mal râdea spre ei toți și răsufla greu.

— Așa deci, Mal a văzut totuși o imagine bună.

Lok rupse o bucată de carne și începu s-o mestece. Râse, împleticindu-se încolo și-ncoace pe terasă, mimând greutatea poverii de carne, așa cum făcuse cu o seară în urmă. Și vorbi abia înțeles, cu gura plină:

— Și Lok a văzut o imagine adevărată. Miere pentru Liku și

pentru micuța Oa. Și brațe de carne omorâtă de o pisică.

Râseră și ceilalți odată cu el și se bătură pe coapse. Mal se întinse la loc, zâmbetul i se șterse de pe chip și rămase tăcut, concentrându-se asupra respirației sale sacadate. Fa și bătrâna începură să sorteze carnea, punând o parte la păstrare pe rafturile de piatră sau în cotloanele din perete. Liku mai luă o bucată de ficat și se mută ușor în jurul focului, până ajunse în punga în care Mal ședea culcat. Apoi bătrâna așeză cu grijă stomacul pe o piatră, îi desfăcu gura și începu să scormonească înăuntru.

— Adu pământ!

Fa și Lok ieșiră pe terasa ce cobora, presărată cu tufișuri și cu bolovani, spre pădure. Smulseră smocuri de iarbă aspră cu pământ cu tot și i le aduseră bătrânei. Ea luă stomacul și-l întinse pe jos, apoi adună cu o piatră cenușa lăsată de foc. Lok se ghemui pe terasă și începu să sape în pământ cu un băț. Și, în timp ce muncea, vorbea:

— Ha și Nil au adus lemn pentru multe zile. Fa și Lok au adus carne pentru multe zile. Și curând vor veni zilele calde.

După ce el adună o grămăjoară de pământ uscat, Fa îl udă cu apă de la râu, apoi i-l duse bătrânei, care îl lipi în jurul stomacului. Apoi strânse repede cenușă fierbinte și jar din foc și le așeză peste stratul de pământ. Stratul era gros și, deasupra lui, aerul tremura încălzit. Fa aduse un nou transport de pământ și brazde de iarbă. Bătrâna le așeză grămadă în jurul cenușii, acoperind-o complet. Lok se opri din săpat și se ridică în picioare, privind mâncarea. Se vedea gura strânsă a stomacului, pământul lipit și apoi smocurile de iarbă. Fa îl împinse într-o parte, se aplecă și turnă apă din palmele ei făcute căuș în deschizătură. Bătrâna privea cu ochi critici în vreme ce Fa alerga înainte și-napoi. Iar și iar venea fuga de la râu, până când apa în stomac ajunse la nivelul gurii, plată și

înspumată. Mici bule se ridicau din spumă, tremurau și se spărgeau. Firele de iarbă din brazdele care acopereau jarul începură să se încovrige, zbârcindu-se, înnegrindu-se și pornind să ardă mocnit. Flăcări mici țâșniră din pământ și linseră iarba, ridicându-se în globuri de un galben aprins de la baza unei tulpini până la vârful ei. Lok făcu un pas în spate și se aplecă să mai ia câte o mână de pământ. În vreme ce le turna peste brazdele arzânde, începu să-i vorbească bătrânei:

— E ușor să ții focul înăuntru. Flăcările nu se furișează afară. Aici nu-i nimic de mâncat pentru ele.

Bătrâna surâse cu un aer înțelept, dar nu spuse nimic, ceea ce-l făcu pe el să se simtă cam prostește. Smulse o fâșie de mușchi de pe o halcă moale și se depărtă pe terasă. Soarele ajunsese deasupra deschizăturii dintre munți, iar el îi urmă ritmul fără să se gândească la faptul că se apropia deja ultima parte a zilei. Cealaltă parte trecuse atât de repede, încât Lok avea impresia că pierduse ceva. Începu să-și imagineze, confuz, adăpostul de sub stâncă în momentele în care el și Fa nu fuseseră acolo. Mal și bătrâna așteptaseră, ea gândindu-se la boala lui, el gâfâind greu, așteptând să vină Ha cu lemnele și Lok cu mâncarea. Și, deodată, înțelese că Mal nu fusese sigur că vor găsi mâncare. Și totuși, Mal era înțelept. Deși Lok se simțea din nou important la gândul cărnii, înțelegerea faptului că Mal nu fusese sigur îl străbătu aidoma unui vânt rece. Și apoi această înțelegere, aflată atât de aproape de gândire, îi stârni o osteneală în cap, așa că o alungă și redeveni Lok cel liniștit și fericit, căruia cei mai înțelepți decât el îi spuneau mereu ce trebuie să facă și de care aveau grijă. Își aminti de bătrână, atât de aproape de Oa, știind atât de multe lucruri, indescriptibil de multe – veghetoarea căreia toate secretele îi erau cunoscute. Și se simți din nou copleșit și fericit, și neștiutor.

Fa ședea lângă foc și prăjea bucățele de carne înfipte într-o

rămurică. Bucățelele picurau și scuipau în vreme ce rămurica ardea, iar ea își sufla în degete de fiecare dată când scotea o bucată ca s-o mănânce. Bătrâna turna apă din căușul palmelor pe fața lui Mal. Liku ședea cu spatele lipit de un bolovan, cu micuța Oa pe umărul ei. Mânca încet acum, cu picioarele întinse în față, iar burta i se rotunjise frumos. Bătrâna se întoarse și se lăsă pe vine lângă Fa, privind firul de abur care se ridica din clocotul stomacului. Înhăță o bucată de carne care plutea, jonglă puțin cu ea între degete și apoi și-o îndesă în gură.

Semenii erau tăcuți. Viața era împlinită, nu mai era nevoie să caute altă mâncare, ziua de mâine era asigurată, iar cea de după ea era atât de departe, încât nimeni nu se obosea să se gândească la ea. Viața era foame delicios potolită. În curând Mal avea să mănânce din moliciunea creierului. Forța și agilitatea căprioarei vor începe să crească în el. Minunea acestui dar le umplea mințile, încât nu simțeau nevoia să vorbească. Se cufundară într-o tăcere domoală, care ar fi putut fi luată în mod greșit drept melancolie absentă, dacă n-ar fi existat mișcările ritmice ale mușchilor care le animau maxilarele și le clătinau ușor buclele de păr de pe lateralele capului.

Liku începu să moțăie, și micuța Oa îi căzu de pe umăr. Bulele se ridicau clocotinde în gura stomacului, lunecau până la margine, și un nor de abur suia drept, până ce era absorbit într-o parte sau în alta de aerul care se înălța din focul mai mare. Fa luă o surcică, o înmuie în lichidul ce fierbea, îi gustă capătul și se întoarse spre bătrână.

— Curând.

Bătrâna gustă și ea.

— Mal trebuie să bea din apa fierbinte. E putere în apă, de la carne.

Fa privea stomacul cu fruntea încruntată. Apoi își puse pe creștet palma dreaptă, întinsă.

— Am o imagine.

Ieși aproape în patru labe de sub streașina stâncii și arătă cu mâna spre pădure și spre mare.

— Sunt lângă mare și am o imagine. E imaginea unei imagini. Stau și… Își încreți fața, se strâmbă și continuă: … mă gândesc.

Apoi se întoarse și se ghemui lângă bătrână, legănându-se o vreme înainte și-napoi. Bătrâna își sprijini de sol încheieturile degetelor de la o mână și se scărpină sub buza de jos cu cealaltă. Fa vorbi în cele din urmă:

— Am o imagine a semenilor care golesc cochiliile pe mal. Lok scutură o cochilie ca să scurgă apa rea.

Lok începu să turuie ceva, dar Fa îl opri.

— E și Liku acolo, și Nil…

Se întrerupse, frustrată de claritatea detaliilor din imaginea ei, neștiind cum să extragă din ea înțelesul pe care totuși îl simțea. Lok râse. Fa dădu din mână spre el, de parcă ar fi gonit o muscă.

— … apa dintr-o cochilie. Întoarse spre bătrână o privire plină de speranță. Oftă, apoi o luă de la capăt: Liku e în pădure…

Lok arătă râzând spre Liku, care dormea sprijinită de un bolovan. De data asta, Fa îl lovi de parcă ea însăși ar fi avut un pui în spate.

— Este o imagine. Liku vine prin pădure. O duce pe micuța Oa…

Privi din nou nerăbdătoare spre bătrână. Apoi Lok văzu cum încordarea i se șterge de pe față și își dădu seama că el și Fa împărtășeau o imagine. Îi veni și lui în minte, o amestecătură fără noimă, de cochilii, apă și Liku, plus adăpostul de sub

stâncă. Începu să vorbească:

— Nu sunt cochilii lângă munți. Numai cochiliile neamului de melci. Acelea sunt grote pentru ei.

Bătrâna ședea aplecată spre Fa. Pe urmă se trase înapoi, își ridică mâinile de pe pământ și rămase în echilibru pe fesele-i slabe. Încet, cu luare-aminte, fața ei se schimbă și luă expresia pe care ar fi căpătat-o brusc dacă Liku s-ar fi apropiat prea mult de cine știe ce boabe otrăvitoare în culori aprinse. Fa se chirci înaintea ei și își duse mâinile la față. Bătrâna vorbi:

— Ăsta e un lucru nou.

Și se depărtă de Fa, care se aplecă deasupra stomacului și începu să amestece în el cu o surcică.

Bătrâna puse o mână pe piciorul lui Mal și îl zgâlțâi ușor. Mal deschise ochii, dar nu se mișcă. Pe jos, lângă gura lui, se vedea o pată mică, întunecată, de salivă scursă. Lumina soarelui pătrundea pieziș pe sub stâncă, dinspre partea noptatică a deschizăturii, și îl învăluia în culori aprinse, astfel că umbrele se întindeau de la el până în celălalt capăt al focului. Bătrâna își apropie gura de capul lui.

— Mănâncă, Mal.

El se ridică într-un cot, respirând greu.

— Apă!

Lok fugi la râu și se întoarse cu apă în palme, iar Mal o sorbi. Apoi Fa îngenunche de cealaltă parte a lui și-l lăsă să se sprijine de ea, în vreme ce bătrâna înmuie o surcică în fiertură de mai multe ori decât toate degetele din lumea întreagă, ducându-i-o la gură. Abia dacă apuca, între două răsuflări, ca să înghită. Într-un târziu, Mal începu să clatine din cap dintr-o parte în alta, evitând surcica. Lok îi mai aduse apă. Fa și bătrâna îl întinseră cu grijă pe o parte, iar el se retrase dintre ei. Vedeau cu toții cât de ferit îi era gândul și cât de închis în el. Bătrâna se așeză lângă foc, privindu-l. Și toți văzură cum ceva

din fereala aceea ajunse la ea și i se așternu pe față ca un nor. Fa se ridică și dădu fuga la râu. Lok îi citi pe buze.

— Nil?

Se duse după ea în lumina înserării și, împreună, căutară cu privirea de-a lungul costișei, peste râu. Nici Nil și nici Ha nu se vedeau, iar dincolo de cascadă, pădurea se întunecase deja.

— Aduc prea multe lemne.

Fa scoase un sunet aprobator.

— Dar vor aduce lemne mari în sus pe pantă. Ha are multe imagini. Să cari lemne pe creasta stâncii e rău.

Apoi își dădură seama că bătrâna se uita spre ei, gândindu-se că ea singură înțelegea ce-i cu Mal. Se întoarseră să împartă cu ea norul de pe chipul ei. Copila Liku dormea sprijinită de bolovan, iar burta umflată îi lucea în lumina focului. Mal nu se mișcase din loc, dar avea ochii deschiși. Deodată, lumina veni orizontal. Se auzi un fluturat de pe stânca de deasupra râului, urmat de foșnetul cuiva care se apropia de după colț. Nil străbătu în grabă terasa, cu mâinile goale, strigând spre ei:

— Unde e Ha?

Lok se holbă la ea prostește.

— Aduce lemne cu Nil și cu cel nou.

Nil zvâcni spre ei. Dintr-odată, începu să tremure, deși stătea la numai doi pași de foc. Apoi vorbi repede către bătrână:

— Ha nu e cu Nil. Uite!

Și înconjură în fugă terasa, dovedind cât era de goală. Apoi se întoarse. Privi în adâncul adăpostului, luă o bucată de carne și începu să muște din ea. Cel nou se trezi sub părul ei și își iți capul dintre bucle. După o clipă, Nil scoase carnea din gură și se uită îndeaproape la fiecare dintre ei, pe rând.

— Unde e Ha?

Bătrâna își apăsă palmele pe cap, cugetă o clipă la problema cea nouă și apoi renunță. Se ghemui lângă stomac și începu să

pescuiască bucățile de carne.

— Ha aduna lemne cu tine.

Nil deveni violentă.

— Nu! Nu! Nu!

Începu să sară în sus și-n jos. Sânii îi săltau, și câte o bobiță de lapte îi apăru în sfârcuri. Cel nou adulmecă și se cățără pe umărul ei, lăsându-se în jos. Ea îl prinse și îl ținu strâns cu ambele mâini, până ce el scânci înainte de a suge. Nil se ghemui pe piatră și îi strânse pe ceilalți lângă ea din priviri.

— Să vedeți o imagine. Noi strângem lemne și facem o grămadă. Acolo unde e copacul mare și mort. La câmp. Vorbim despre căprioara pe care au adus-o Fa și Lok. Râdem împreună. Își îndreptă privirea dincolo de foc și întinse o mână. Mal!

Ochii lui se întoarseră spre ea. Continua să respire gâfâit. Nil îi vorbi, în timp ce, la sânul ei, cel nou sugea, iar în spate lumina soarelui pieri de pe fața apei.

— Pe urmă Ha se duce la râu să bea, iar eu rămân lângă lemne, spuse ea și pe chip avea aceeași expresie pe care o avusese Fa când detaliile imaginii ei o copleșiseră. Se duce și să se ușureze. Iar eu stau lângă lemne. Dar el strigă: „Nil!“ și, când mă ridic – mimă gestul –, îl văd cum fuge spre pantă. Fuge după ceva. Se uită înapoi și e bucuros, apoi e speriat și bucuros… așa! Pe urmă nu-l mai văd.

Ceilalți îi urmăriră privirea în sus pe costișă și nu-l mai văzură nici ei.

— Aștept și aștept, continuă Nil. Pe urmă mă duc sus pe creastă după Ha și mă întorc după lemne. Și nu mai e soare pe creastă.

Părul i se zbârli și dinții îi ieșiră la iveală.

— E un miros sus pe stâncă. Două. Ha și un altul. Nu Lok. Nu Fa. Nu Liku. Nu Mal. Nu ea. Nu Nil. E un alt miros al unui nimeni. Care urcă pe stâncă și vine înapoi. Dar mirosul lui Ha

se oprește. E Ha care urcă pe stâncă deasupra ierburilor de apă când soarele a coborât; și pe urmă nimic.

Bătrâna începu să îndepărteze pământul de pe stomac. Vorbi peste umăr:

— Asta e o imagine în vis. Nu există altul.

Nil începu din nou, frustrată.

— Nu Lok. Nu Mal…

Păși pe stâncă adulmecând, ajunse prea aproape de colțul care dădea spre costișă și se înapoie cu pași iuți.

— Mirosul lui Ha se termină. Mal…!

Ceilalți analizară imaginea cu seriozitate. Bătrâna deschise stomacul aburind. Nil sări peste foc și îngenunche lângă Mal. Îi atinse obrazul.

— Mal! Auzi?

Mal răspunse între două respirații icnite:

— Aud.

Bătrâna îi întinse o bucată de carne lui Nil, care o luă fără s-o mănânce. Aștepta ca Mal să vorbească din nou, însă bătrâna răspunse în locul lui:

— Mal e foarte bolnav. Ha are multe imagini. Mănâncă acum și bucură-te!

Nil țipă la ea atât de aprig, încât ceilalți se opriră din mâncat.

— Ha nu e! Mirosul lui Ha s-a terminat!

O clipă, nimeni nu se clinti. Apoi toți se întoarseră și priviră spre Mal. Cu mare greutate, el se ridică și se propti în șezut. Bătrâna deschise gura să vorbească, dar apoi o închise. Mal își puse palmele pe creștet, abia reușind să-și păstreze echilibrul. Începu să tremure violent.

— Ha s-a dus la stânci.

Tuși, înecându-se și sufocându-se. Așteptară cu toții până ce ritmul accelerat al răsuflării lui se mai domoli.

— Se simte mirosul altcuiva.

Se apăsă cu amândouă mâinile în creștet și trupul începu să-i tremure. Întinse brusc un picior, și călcâiul îl împiedică să cadă. Ceilalți așteptau, roșii în lumina focului și a soarelui la apus, în vreme ce aburul fierturii se înălța împreună cu mirosul ei, ascuns apoi de întuneric.

— Se simte mirosul altora.

Pentru o clipă, Mal își ținu răsuflarea. Apoi ceilalți văzură cum mușchii ofiliți ai trupului său cedează, iar el căzu pe o parte, ca și când nu i-ar fi păsat că se lovește de pământ. Și îl văzură șoptind:

— Nu pot să văd imaginea.

Chiar și Lok era tăcut. Bătrâna se duse în cotlonul din spate după lemne ca și când ar fi mers prin somn. Făcea totul pe pipăite, iar ochii ei priveau dincolo de semeni. Și fiindcă ei nu puteau vedea ce vedea ea, ședeau liniștiți, cugetând în gol la imaginea fără Ha. Dar Ha era cu ei. Îi cunoșteau fiecare bucățică de corp și fiece expresie, îi cunoșteau mirosul, chipul înțelept și tăcut. Bâta lui zăcea lângă peretele de stâncă, cu o parte netedă de la strânsoarea fierbinte a mâinii lui. Piatra obișnuită cu el îl aștepta; acolo, în fața lor, era urma lăsată de trupul lui pe pământ. Toate acestea se adunară în Lok și-i umflară inima, îi dădură forță, ca și când l-ar fi putut aduce pe Ha în fața lor de nicăieri.

Deodată, Nil vorbi:

— Ha a plecat.

PATRU

Uimit, Lok văzu apa rostogolindu-se din ochii lui Nil. Se opri o clipă la marginea găvanelor ei, după care îi căzu în picuri mari pe buze și pe cel nou. Nil fugi la râu și urlă în noapte. Lok văzu și în ochii lui Fa stropi scânteind în lumina focului; o clipă mai târziu era și ea lângă Nil, urlând la râu. Senzația că Ha era încă prezent alături de ei, prin numeroasele lui urme, deveni atât de puternică, încât îl copleși. Fugi după ele, înșfăcă încheietura lui Nil și o răsuci spre el.

— Nu!

Nil îl strângea atât de rău pe cel nou, încât el începuse să scâncească. Apa încă îi curgea de pe față. Închise ochii, deschise gura și urlă din nou, tare și prelung. Lok o scutură, înfuriat.

— Ha n-a plecat. Uite…

Fugi înapoi sub corniță și arătă cu degetul spre bâtă, spre piatră și spre amprenta de pe pământ. Ha era pretutindeni. Lok îi spuse bătrânei:

— Am o imagine a lui Ha. Îl voi găsi. Cum se poate ca Ha să întâlnească un altul? Nu există un altul în lume…

Fa începu să vorbească plină de elan. Nil adulmeca aerul cu zgomot și asculta.

— Dacă există un altul, atunci Ha s-a dus cu el. Lok și Fa să meargă să…

Bătrâna făcu un gest care o întrerupse.

— Mal e foarte bolnav, și Ha a plecat, spuse apoi și îi privi pe fiecare, pe rând. Acum nu mai e decât Lok.

— O să-l găsesc.

— … iar Lok are multe cuvinte, dar fără imagini. Mal nu mai poate nimic. Lăsați-mă deci să vorbesc!

Se așeză pe vine cu o mișcare ceremonioasă, lângă stomacul aburind. Lok îi prinse privirea, și imaginile îi dispărură din minte. Bătrâna începu să vorbească pe un ton autoritar, așa cum ar fi făcut-o Mal dacă n-ar fi fost bolnav.

— Fără ajutor, Mal va muri. Fa trebuie să ducă un dar femeilor de gheață și să vorbească în locul lui cu Oa.

Fa se ghemui lângă ea.

— Ce alt om poate fi ăsta? E vreunul viu care a murit deja? S-a întors vreunul să iasă iar din pântecele lui Oa – poate puiul meu care a murit în grota de lângă mare?

Nil adulmecă din nou.

— Lasă-l pe Lok să se ducă și să-l găsească!

Bătrâna o mustră.

— Femeia e pentru Oa și bărbatul pentru imaginile din capul lui. Lok să vorbească!

Lok se trezi râzând prostește. Se afla acum în fruntea procesiunii, nu în celălalt capăt, maimuțărindu-se vesel cu Liku. Atenția celor trei femei nu-i dădea pace. Se uită în jos și își scărpină un picior cu celălalt. Se roti în loc până ce ajunse cu spatele la ele.

— Vorbește, Lok!

El încercă să-și fixeze privirea într-un loc din penumbră, care să-l ducă departe și să-l ajute să uite de ele. Cu ochii pe jumătate goi, zări bâta rezemată de perete. Dintr-odată, esența lui Ha fu prezentă alături de el, în adăpost. Îl cuprinse un entuziasm extrem. Începu să vorbească repezit:

— Ha are un semn sub ochi, unde l-a ars bățul. Miroase…

așa! Vorbește. E un petic de păr pe degetul lui mare de la picior… Se răsuci dintr-o săritură. Ha a găsit pe altul. Uite! Ha cade de pe costișă… Asta e o imagine. Apoi celălalt vine în fugă. Și strigă la Mal: „Ha a căzut în apă!“

Fa îl scrută cu privirea.

— Celălalt nu a venit.

Bătrâna o prinse de încheietura mâinii.

— Atunci Ha nu a căzut. Du-te repede, Lok! Găsește-i pe Ha și pe celălalt!

Fa se încruntă.

— Celălalt îl cunoaște pe Mal?

Lok râse din nou.

— Toată lumea îl cunoaște pe Mal!

Fa schiță un gest repezit spre el, cerându-i să tacă. Își duse degetele la dinți și începu să tragă de ei. Nil se uita de la unul la altul, fără să înțeleagă ce spuneau. Fa își scoase degetele din gură și întinse unul spre fața bătrânei.

— Iată o imagine! Cineva e… altul. Nu unul dintre semeni. El îi spune lui Ha: „Vino! Aici e mai multă mâncare decât pot eu să mănânc“. Și Ha zice…

Vocea i se stinse. Nil începu să scâncească.

— Unde e Ha?

Bătrâna îi răspunse:

— Ha s-a dus cu celălalt.

Lok puse mâna pe Nil și o zgâlțâi ușor.

— Au schimbat cuvinte sau au împărtășit o imagine. Ha ne va spune și eu mă voi duce după el. Privind roată la toți, adăugă: Semenii se înțeleg între ei.

Ceilalți se gândiră o clipă și apoi înclinară din cap în semn de acord.

Liku se trezi și le zâmbi tuturor. Bătrâna își făcu de lucru în adăpost. Ea și Fa bodogăneau între ele, comparau bucăți de

carne, cântăreau oase și apoi se întoarseră la stomac să se certe. Nil ședea alături, înlăcrimată, și mânca, mestecând cu o insistență mecanică și apatică. Cel nou se cățără încet peste umărul ei. Rămase o clipă într-un echilibru instabil, se uită la foc, după care se ascunse sub părul ei. Apoi bătrâna aruncă o privire secretă către Lok, astfel că până și imaginea confuză a lui Ha împreună cu altul se șterse din mintea lui, iar el se ridică, punând pe pământ mai întâi un picior și apoi pe celălalt. Liku se apropie de stomac și se fripse la degete. Bătrâna continua să-l privească pe Lok, și, într-un târziu, Nil adulmecă și i se adresă și ea:

— Ai o imagine a lui Ha? O imagine adevărată?

Bătrâna luă bâta lui Lok și o dădu stăpânului ei. Era învăluită într-un amestec de lumină a lunii și reflexii ale focului, și picioarele îl purtară pe Lok afară de sub streașina de stâncă.

— Am o imagine adevărată.

Fa îi dădu repede mâncare din stomac, atât de fierbinte, încât el se văzu nevoit s-o arunce dintr-o mână în alta. Îi privi pe ceilalți cu îndoială și porni spre colț. Dincolo de lumina focului, totul era negru și argintiu, insula neagră, stâncile și copacii decupați clar pe fondul cerului și râul argintiu, pe care o lumină sclipitoare unduia înainte și-napoi pe pragul cascadei. Deodată, noaptea deveni foarte singuratică, iar imaginea lui Ha refuza să-i vină înapoi în cap. Se uită spre adăpost, ca s-o regăsească. Intrândul era scobitură licăritoare în stânca înălțată peste terasă, cu o linie neagră arcuită la poale, acolo unde pământul se înălța și ascundea focul. Le vedea pe Fa și pe bătrână ghemuite una lângă alta, cu o grămăjoară de carne între ele. Se strecură după colț, unde nu mai putea fi văzut, și zgomotul cascadei se ridică să-l întâmpine. Își puse bâta pe pământ și se lăsă pe vine ca să-și mănânce carnea. Era moale,

fierbinte și bună. Nu mai simțea chinul disperat al foamei, ci doar poftă, așa că mâncarea putea fi savurată, nu înfulecată. O ridică aproape de față și-i inspectă suprafața palidă, pe care lumina lunii cădea mai ștearsă decât pe apă. Uitase de adăpost și de Ha. Devenise una cu burta lui Lok. Șezând așa, deasupra cascadei tunătoare, în timp ce în fața lui se întindea pădurea întunecată, străbătută de ape, fața îi lucea de grăsime și de o fericire senină. În seara asta era mai rece decât cu o seară în urmă, deși el nu făcea asemenea comparații. În aburul cețos al cascadei se zărea o sclipire de diamant, care se datora doar strălucirii vii a lunii, dar care părea să fie o bucată de gheață. Vântul pierise, și singurele făpturi care se mișcau erau ferigile încovoiate, agitate de apă. Lok privi insula fără s-o vadă, absorbit de dulceața de pe limba lui, de înghițiturile zgomotoase și de pielea lui întinsă.

Într-un târziu, carnea se sfârși. Își curăță fața cu mâinile și dinții cu un spin de pe bâtă. Își aminti din nou de Ha, de adăpostul de sub stâncă și de bătrână și se ridică repede în picioare. Începu să-și folosească nasul în mod conștient, lăsându-se pe vine când într-o parte, când în alta, și adulmecând stânca. Mirosurile erau foarte complexe, iar nasul lui nu părea să fie isteț. Lok știa de ce și se aplecă înainte, cu capul în jos, până când simți apa cu buzele. Bău și își clăti gura. Apoi se întoarse și se ghemui pe piatra tocită. O netezise ploaia, dar poteca din colț fusese bătătorită de nenumăratele treceri ale unor semeni ca el însuși. Stătu pentru o vreme deasupra bubuitului monstruos al cascadei și se concentră asupra a ceea ce putea adulmeca. Mirosurile formau un desen în spațiu și timp. Aici, lângă umărul lui, era cel mai proaspăt iz al mâinii lui Nil pe stâncă. Sub el era un grup de mirosuri, mirosurile semenilor de când trecuseră ieri pe aici, mirosuri de sudoare și de lapte, și cel acru al lui Mal cu durerile lui. Lok le sortă, le lăsă

deoparte și se opri asupra ultimului miros al lui Ha. Fiecare iz era însoțit de o imagine mai vie decât amintirea, un fel de prezență vie, dar mărginită, astfel că Ha era acum din nou viu. Lok își fixă imaginea lui Ha în minte, voind s-o păstreze acolo, ca să n-o uite.

Ședea pe vine, ținându-și bâta într-o mână. Apoi o ridică încet și o prinse cu ambele palme. Încheieturile degetelor i se albiră, iar el făcu un pas în spate, precaut. Acolo mai era ceva. Nu putea fi observat când îi lua pe toți semenii împreună, dar, dacă sortai și eliminai mirosurile lor, iată că rămânea altceva, un miros fără o imagine. Acum, că îl sesizase, Lok îl simțea greu acolo, după colț. Cineva stătuse acolo, cu mâna pe piatră, aplecându-se, scrutând cu privirea spre terasă și spre intrândul de sub piatră. Fără a se gândi, Lok înțelese uimirea nedumerită de pe chipul lui Nil. Începu să înainteze de-a lungul stâncii, mai întâi încet, apoi tot mai repede, până când ajunse să alerge peste roca goală. O harababură de imagini îi fulgera prin minte în timp ce fugea: uite-o pe Nil, zăpăcită, speriată, uite-l pe celălalt, aici e Ha, mișcându-se repede…

Lok se întoarse și o luă la fugă înapoi pe unde veniseră. Pe platforma unde el însuși căzuse în mod atât de inexplicabil, mirosul lui Ha dispărea, de parcă stânca s-ar fi sfârșit brusc.

Lok se aplecă și se uită în jos. Văzu buruienile de apă unduindu-se sub strălucirea râului. Simți sunetele jelaniei gata să-i țâșnească din gât și își apăsă o mână pe gură. Ierburile se legănau, râul rostogolea un tăvălug răsucit de argint de-a lungul țărmului întunecat al insulei. Îi veni în minte o imagine a lui Ha luptându-se în apă, purtat de curent spre mare. Lok o porni în lungul stâncii, urmând mirosul lui Ha și al celuilalt în jos, către pădure. Trecu de tufișul în care Ha găsise boabele stafidite pentru Liku, și el încă trăia acolo, prins în hățiș. Palma lui trăsese de rămurele, rupând boabele de pe ele. Era viu în

mintea lui Lok, dar înapoi, întorcându-se în timp spre clipa în care plecaseră de lângă mare. Lok cobora panta în salturi, printre bolovani și pe sub copacii pădurii. Luna care strălucea atât de tare pe fața râului era frântă aici de mugurii înalți și de crengile nemișcate. Trunchiurile ridicau bârne înalte de întuneric, dar, când el se mișcă printre ele, luna arunca asupra lui o plasă de lumină. Aici fuseseră Ha și emoția lui. Aici se dusese spre râu. Acolo, lângă grămada părăsită de lemne, era locul în care Nil așteptase răbdătoare până când tălpile ei lăsaseră urmele ce se vedeau acum negre într-o baltă de lumină. Aici mersese ea după Ha, nedumerită, îngrijorată. Urmele amestecate fugeau în sus, pe pietre, spre pantă.

Lok își aminti de Ha în râu. O luă la fugă iar, ținându-se cât mai aproape de mal. Ajunse în luminișul în care se afla copacul mort și alergă până la apă. Tufărișuri creșteau din undele ei și se aplecau deasupra. Ramurile ce pluteau în curent îl făceau vizibil din întuneric în lumina prefirată a lunii. Lok începu să strige:

— Ha! Unde ești?

Râul nu răspunse. Lok strigă din nou și așteptă, iar imaginea lui Ha deveni ștearsă și dispăru, încât Lok înțelese că Ha plecase. Apoi de pe insulă răsună un țipăt. Lok strigă din nou și sări în sus și-n jos. Dar, în vreme ce sărea, începu să simtă că nu vocea lui Ha țipase. Era o voce diferită; nu vocea semenilor. Era vocea altuia. Deodată, se simți cuprins de agitație. Era important, era imperios să-l vadă pe omul acela pe care îl mirosise și îl auzise. Ocoli în fugă luminișul, fără o țintă anume, strigând din toți rărunchii. Apoi mirosul celuilalt ajunse la el de pe pământul jilav, și Lok îl urmă de la râu spre coasta muntelui. Se luă după el, aplecat, scăldat în razele lunii. Mirosul cotea departe de râu, pe sub copaci, și ajungea la pietrele rostogolite și la tufișuri. Aici putea fi periculos, puteau fi pisici

sau lupi sau chiar vulpile cele mari, roșcate ca Lok însuși și pe care foamea de primăvară le înverșunase. Dar urma celuilalt era simplă, nici măcar traversată de mirosul vreunui animal. Se ținea departe de poteca spre adăpostul de sub stâncă, preferând albiile torentelor în locul bolovanilor abrupți de pe marginile lor. Celălalt se oprise ici și colo, zăbovise inexplicabil de mult, cu tălpile întoarse invers. O dată, când drumul era neted și pieptiș, celălalt mersese înapoi mai mulți pași decât erau degete la o mână. Se întorsese apoi din nou și o luase la fugă prin viroagă în sus, iar picioarele lui azvârliseră pământul în sus, sau mai degrabă smulseseră petice din el la fiecare pas. Se oprise iar, se cățărase pe marginea albiei și șezuse o vreme sus, pe buza ei. În mintea lui Lok se clădi o imagine a omului, nu prin deducții logice, ci fiindcă la fiece pas mirosul îi spunea „Fă asta!“ Așa cum mirosul unei pisici evoca în el mersul furișat și colții rânjiți; așa cum vederea lui Mal urcând anevoie panta îi determinase pe ceilalți să-l imite stângaci, la fel mirosul îl transformă acum pe Lok în lucrul acela care mersese înaintea lui. Începea să-l cunoască pe celălalt fără a-și da seama cum anume ajunsese să-l cunoască. Lok-celălalt se ghemui pe marginea crestei și privi în zare, peste stâncile muntelui. Se avântă înainte și începu să alerge cu picioarele și cu spinarea îndoite. Se năpusti în umbra unui bolovan, rânjind și așteptând. Se mișcă precaut, se lăsă în mâini și în genunchi, se târî încet în față și se uită peste margine, în deschizătura dintre munți în care se afla râul.

Privea acum în jos, spre adăpostul lor. Deasupra lui, stânca ieșea în afară ca o streașină, și el nu-i putea vedea pe semeni; de sub ea însă, un semicerc de lumină roșiatică dansa pe terasă, pălind spre exterior până ce ajungea să se confunde cu lumina lunii. Un fir de fum se ridica și se pierdea în aer, prin deschiderea dintre munți. Lok-celălalt începu să coboare cu

pași mărunți, din treaptă în treaptă. Pe măsură ce se apropia de streașina de piatră înaintă și mai încet, cu trupul lipit de stâncă. Se împinse în față, se aplecă și se uită în jos. O clipă mai târziu, o limbă de foc îi năuci privirea; era din nou Lok acum, acasă cu ai săi, iar celălalt dispăruse. Lok rămase nemișcat, privind în gol spre pământ, spre pietre și spre terasa tihnită și primitoare. Fa vorbi chiar sub el. Erau cuvinte ciudate, care pentru el nu însemnau nimic. Apoi o văzu ducând în brațe o boccea și îndepărtându-se pe terasă spre urma vagă a unei poteci care ducea către femeile de gheață. Bătrâna ieși, se uită în urma ei, apoi se întoarse sub streașina stâncii. Lok auzi lemnele trosnind, un mănunchi de scântei țâșni în sus, pe lângă fața lui, și lumina roșiatică de pe terasă se întinse până mai departe și începu să danseze.

Lok se dădu înapoi și se ridică încet. Capul îi era gol. Nu avea nici o imagine. În capătul terasei, Fa trecuse de partea netedă a potecii și începuse să urce. Bătrâna ieși din intrând, fugi până la râu și reveni cu un căuș de apă. Era atât de aproape, încât Lok văzu stropii care îi picau de pe degete și focurile gemene reflectate în ochii ei. Bătrâna intră în adăpost, iar el înțelese că nu-l văzuse. Brusc, îl cuprinse spaima fiindcă ea nu-l văzuse. Bătrâna știa atât de multe, și totuși nu-l văzuse. Era izolat acum, nu mai era unul dintre semeni; ca și cum comuniunea cu celălalt îl transformase, era diferit de ei, iar ei nu-l mai puteau vedea. Nu avea cuvinte cu care să formuleze aceste gânduri, dar își simți deosebirea și invizibilitatea ca pe un vânt rece care îi biciui pielea. Celălalt trăsese de corzile care îl legau de Fa și de Mal, de Liku și de restul semenilor. Corzile nu erau ornamente ale vieții; erau însăși substanța ei. Dacă se rupeau, omul murea. Se simți dintr-odată flămând de dorința ca ochii cuiva să-i întâlnească pe ai săi și să-l recunoască. Se întoarse ca s-o ia la fugă pe treptele de piatră și să coboare în

adăpost, numai că aici se afla din nou mirosul celuilalt. Nu mai era parte din Lok, dar forța și ciudățenia lui îl atrăgeau. Lok urmă mirosul pe treptele de piatră de deasupra terasei până când ajunse la locul în care terasa se estompa, la malul apei, iar în față urca drumul spre femeile de gheață.

Pietrele risipite ale insulei se adunau aici și întrerupeau curentul apei la distanță de numai câteva lungimi de om. Mirosul cobora spre apă, și Lok coborî odată cu el. Se opri, tremurând ușor în fața singurătății apei și privind spre cea mai apropiată piatră. O imagine începu să i se formeze în minte, a saltului care îl trecuse pe celălalt de pe mal pe piatră și apoi, dintr-o săritură în alta, peste apele aducătoare de moarte până pe insula întunecată. Lumina lunii era prinsă între pietre și le contura. În timp ce el se uita, una dintre pietrele mai îndepărtate începu să-și schimbe forma. Într-o laterală, o mică gâlmă se alungi și apoi dispăru rapid. Vârful pietrei se umflă, cocoașa se micșoră la bază, se alungi din nou și își înjumătăți înălțimea. Apoi dispăru.

Lok rămase în picioare și lăsă imaginile să i se perinde prin minte. Una înfățișa un urs de cavernă pe care el îl văzuse odată ridicându-se lângă un perete de stâncă și îl auzise mugind ca marea. Altceva nu mai știa despre ursul acela, fiindcă, după ce îl auziseră urlând, semenii o luaseră la fugă și o ținuseră așa aproape toată ziua. Lucrul acela, forma aceea neagră schimbătoare, avusese ceva din mișcarea lentă a ursului. Lok își miji ochii și se uită atent la piatră ca să vadă dacă se schimbă din nou. Pe insulă era un mesteacăn mai înalt decât toți ceilalți copaci, care se profila acum pe cerul scăldat în lumina lunii. Era foarte gros la bază, neobișnuit de gros și, în timp ce Lok se uita la el, *imposibil* de gros. Pata de întuneric părea să se coaguleze în jurul tulpinii ca un strop de sânge pe un băț. Se lungea, se îngroșa și iar se lungea. Urca pe trunchiul mesteacănului cu

încetineala precaută a unui leneș și părea să plutească în aer sus, deasupra insulei și a cascadei. Nu făcea nici un zgomot și în cele din urmă se opri, neclintită. Lok strigă din toate puterile; dar ori creatura era surdă, ori bubuitul cascadei acoperi cuvintele rostite:

— Unde e Ha?

Creatura nu se mișcă. Un vânt ușor se strecură prin deschizătura dintre munți și vârful mesteacănului se legănă într-un arc de cerc larg, încetinit de greutatea neagră agățată de el. Părul i se ridică lui Lok pe trup, și ceva din nesiguranța resimțită mai înainte pe povârniș îl cuprinse din nou. Simțea nevoia să fie protejat de alte ființe umane, dar amintirea bătrânei care nu îl văzuse îl ținea încă departe de adăpost. Rămase așadar locului în timp ce gâlma coborî rapid pe trunchiul mesteacănului și se făcu nevăzută în întunericul neștiut care învăluia partea aceea a insulei. Apoi gâlma apăru din nou, schimbându-și forma pe cea mai îndepărtată piatră. Cuprins de panică, Lok se cățără în lumina lunii pe coasta muntelui. Înainte de a avea o imagine clară în minte, începuse deja să urce pe părerea de potecă pe care o apucase Fa. Se opri când ajunse deasupra apei la înălțimea unui copac și privi în jos. Zări creatura pentru o clipă, sărind de pe o piatră pe alta. Lok își scutură un fior și porni din nou să urce.

Stânca aici nu se lăsa deloc pe spate; înainta în sus, devenind tot mai abruptă, pe alocuri chiar amețitoare. Ajunse la un fel de crăpătură în peretele de piatră; din ea curgea un fir de apă care se avânta apoi în deschizătura de dedesubt. Apa era atât de rece, încât îl pișcă atunci când un strop îi ajunse pe față. Pietrele miroseau aici a Fa și a carne, iar Lok urcă prin crăpătura aceea care se întindea drept în sus, încununată de o bucată de cer cu luna în vârf. Roca era alunecoasă din cauza apei și voia să scape de el. Dar mirosul lui Fa îi arăta drumul.

Când ajunse în locul în care se afla cerul, constată că fisura se transforma într-o viroagă largă, ce părea să intre drept în munte. Se uită în jos; râul era firav în hău și totul își schimbase forma. Lok o voia pe Fa lângă el mai mult ca oricând și se adânci în viroagă. În spatele lui, dincolo de hăul râului, munții erau ca niște coarne de gheață care luceau. O auzi pe Fa puțin mai departe în fața lui și o strigă. Ea veni repede spre el prin viroagă, sărind pe pietrele unde clipocea apa. Bolovanii răsunau sub pașii ei, iar zgomotul se lovea de stâncile din jur, astfel încât părea că se apropie o ceată întreagă. Apoi ajunse lângă el, cu fața schimonosită de furie și de frică.

— Taci!

Lok n-o auzi. Bâiguia fără oprire:

— L-am văzut pe celălalt. Ha a căzut în râu. Celălalt a venit și a pândit la adăpost.

Fa îl înșfăcă de braț. Ținea bocceaua strânsă la piept.

— Taci! Oa le va lăsa pe femeile de gheață să audă, iar ele vor cădea!

— Lasă-mă să stau cu tine!

— Ești bărbat. Aici e înfricoșare. Du-te înapoi!

— N-am să văd și n-am să aud. Am să stau în spatele tău. Lasă-mă să vin!

Bubuitul monoton al cascadei scăzuse până la sunetul unui suspin, ca marea auzită de la distanță, pe vreme rea. Cuvintele zburaseră și se îndepărtaseră de ei aidoma unui stol de păsări care dădea roată și părea să se multiplice în mod misterios. Pereții de piatră ai viroagei cântau. Fa își lipi palma pe gura lui și amândoi stătură așa, nemișcați, până ce păsările se îndepărtară tot mai mult și mai mult, și nu se mai auzi nici un sunet, decât cel al apei de la picioarele lor și suspinul cascadei. Fa se întoarse și începu să urce în lungul râpei, iar Lok grăbi pasul în spatele ei. Ea se opri și-i făcu semn să se întoarcă, dar,

când porni mai departe, el o urmă. Apoi Fa se opri iar și începu să alerge înainte și-napoi între pereții de stâncă, strigând pe mutește spre Lok și arătându-și dinții, dar el nu voia să plece. Drumul înapoi ducea la Lok-celălalt, care fusese neînchipuit de singur. În cele din urmă, Fa se resemnă și nu-i mai dădu nici o atenție. Porni iar prin viroagă, iar Lok urcă în urma ei, cu dinții clănțănindu-i de frig.

Fiindcă aici, în sfârșit, nu mai era apă la picioarele lor. În locul ei, lespezi de gheață solide erau prinse ferm de pereții de stâncă, iar sub partea neînsorită a fiecărei pietre zăcea câte un petic de zăpadă. Lok simți iarăși întregul chin al iernii și frica de femeile de gheață, așa că păși cât mai aproape de Fa, de parcă ea ar fi fost un foc dătător de căldură. Cerul era o bandă îngustă deasupra lor, un cer înghețat, înțepat pretutindeni de stele și vârstat cu fuioare de nori ce închideau în ei lumina lunii. Putea vedea acum că gheața creștea pe pereții viroagei ca iedera, lată jos și împărțindu-se pe măsură ce urca în mii de ramuri și lujeri, iar frunzele ei erau de un alb scânteietor. Era gheață și sub picioarele lui, încât tălpile îi ardeau și apoi îi amorțiră. În scurt timp începu să-și folosească și mâinile ca să se cațere, așa că îi amorțiră și ele la fel ca picioarele. Fundul lui Fa se legăna în fața lui, și el îl urma îndeaproape. Viroaga se lărgea, în ea pătrundea mai multă lumină, și Lok văzu că aveau în față un perete drept de piatră. În partea lui stângă se întindea o dungă de cel mai întunecat negru. Fa se apropie de dungă și dispăru în ea. Lok o urmă. Ajunse la o intrare atât de îngustă, încât îi putea atinge ambele laterale cu coatele. O clipă mai târziu, trecu dincolo.

Lumina îl lovi. Se cocoșă și își duse palmele la ochi. Clipi și, uitându-se în jos, văzu pietre care scânteiau, petice de gheață și umbre albastre, întunecate. Zări picioarele lui Fa în fața lui, pudrate cu un praf sclipitor, și umbra ei cu forme

schimbătoare, proiectată pe gheață și pe pietre. Ridică privirea și văzu norii răsuflării lor plutind în jur ca aburul cascadei. Rămase nemișcat, și Fa păru să se piardă în pâcla propriei răsuflări.

Locul era uriaș, întins. Era înconjurat de stânci, și pretutindeni tulpinile de gheață-iederă se înălțau, întinzându-se mult deasupra capului, pe stâncă. Iar acolo unde atingeau podeaua se lățeau și se umflau, devenind groase ca trunchiurile stejarilor bătrâni. Sus, ramurile lor se pierdeau în grote de gheață. Lok rămase locului și se uită la Fa, care urcase spre celălalt capăt al sanctuarului. Acolo se lăsă pe vine și ridică bocceaua cu carne. Nu se auzea nici un sunet, nici măcar zgomotul cascadei.

Fa începu să vorbească șoptit. În primele momente, Lok distinse câteva cuvinte disparate, „Oa“ și „Mal“, dar pereții din piatră aruncau vorbele înapoi, iar ele reveneau și erau iarăși aruncate. „Oa“, spuseră peretele și iedera, iar zidul din spatele lui Lok cântă „Oa Oa Oa“. Pereții încetară să rostească vorbe separate, îngânând „O“ și „A“ în același timp. Sunetul se înălța ca apa când se umfla marea, se netezea ca apa, devenind un „A“ cântător care se revărsa asupra lui, înecându-l. „Bolnav, bolnav“, spunea peretele din capătul sanctuarului; „Mal“ rosteau pietrele din spatele lui, iar aerul răsună de valul crescând, interminabil, de „Oa“. Lok simți cum i se zbârlește părul. Deschise gura ca pentru a spune „Oa“, dar se uită în sus și zări femeile de gheață. Cavernele în care urcau lujerii de iederă erau vintrele lor. Coapsele și pântecele se rotunjeau pe peretele de piatră de deasupra. Se aplecau, făcând ca bucata de cer de deasupra să fie mai mică decât podeaua sanctuarului. Trup lângă trup se lăsau față-n față, arcuindu-se, iar țestele lor țuguiate sclipeau în razele de lună. Lok văzu că vintrele le erau ca niște caverne, albastre și teribile. Se detașau de piatră, iar

iedera era apa lor, infiltrându-se între stâncă și gheață. Lacul de sunete li se înălțase până la genunchi.

„Aaaa“, cânta peretele de piatră. „Aaaa“...

Lok se întinsese cu fața lipită de gheață. Deși chiciura îi scânteia în păr, pielea îi era scăldată în sudoare. Simțea ravena deplasându-se într-o parte. Fa îl scutură de braț.

— Vino!

Își simțea burta de parcă mâncase iarbă și avea să vomite. Nu vedea nimic altceva decât luminile verzi care se mișcau cu o insistență neîndurătoare printr-un neant de întunecime. Sunetele sanctuarului îi pătrunseseră în cap și trăiau acum acolo, la fel ca zgomotul mării într-o scoică. Buzele lui Fa șușotiră la urechea lui:

— Înainte să te vadă.

Își aminti de femeile de gheață. Își ținu ochii plecați în pământ, ca să nu mai vadă lumina aceea cumplită, și începu să se îndepărteze târâș. Trupul lui era ca mort, iar el nu-l putea face să funcționeze. Se împletici pe urmele lui Fa, și câteva clipe mai târziu ieșiră prin crăpătura din perete, unde viroaga cobora în fața lor, iar hăul era acum o altă crăpătură. Țâșni pe lângă Fa și începu să alerge în jos. Căzu și se rostogoli, se împiedică și continuă să sară stângaci printre pietre și petice de zăpadă. Apoi se opri, moale, tremurând și scâncind ca Nil. Fa se apropie de el. Își puse un braț în jurul lui, iar el se sprijini de ea, privind în jos la firul de apă din hău. Fa îi vorbi încet în ureche:

— E prea multă Oa pentru un bărbat.

El se răsuci spre ea și își ascunse capul între sânii ei.

— Mi-a fost frică.

O vreme tăcură amândoi. Dar frigul intrase în ei, și trupurile lor tremurau, depărtându-se unul de altul.

Mai puțin speriați, dar încă încetiniți de frig, începură să-și caute drumul în jos pe panta tot mai abruptă, unde zgomotul

cascadei se ridică în întâmpinarea lor. Sunetul îi aduse lui Lok în minte imaginea adăpostului de sub stâncă. Și începu să-i explice lui Fa.

— Celălalt e pe insulă. Face salturi uriașe. A fost pe munte. A venit la adăpost și s-a uitat în jos.

— Unde e Ha?

— A căzut în apă.

Fa lăsă în urmă un nor de răsuflare aburoasă, iar Lok îi auzi glasul prin el.

— Nici un om nu cade în apă. Ha este pe insulă.

Pentru o vreme, rămase apoi tăcută. Lok se gândi cu toată intensitatea la Ha sărind peste gol, până pe piatră. Dar nu putea să vadă imaginea. Fa vorbi din nou:

— Celălalt trebuie să fie o femeie.

— Miroase a bărbat.

— Atunci trebuie să fie și o altă femeie. Poate un om să vină pe lume din burta unui bărbat? Poate că a fost o femeie, apoi o femeie și apoi o altă femeie. Singură.

Lok se gândi. Atât timp cât existau femei, exista viață. Dar la ce altceva folosea un bărbat decât să adulmece lucruri și să aibă imagini? Consfințit în umilința lui, nu voia să-i spună lui Fa că îl văzuse pe celălalt sau că o văzuse pe bătrână și se știuse pe sine invizibil. Imediat însă, atât imaginile, cât și gândul de a vorbi îi pieriră din minte, fiindcă ajunseseră la partea verticală a potecii. Continuară să coboare în tăcere, și îi ajunse vuietul apei. Abia când fură pe terasă, apropiindu-se de adăpost, Lok își aminti că plecase să-l găsească pe Ha, iar acum se întorcea fără el. Ca și când teroarea din sanctuar îi gonea din urmă, cei doi o luară la fugă.

Dar Mal nu era bărbatul cel nou pe care se așteptaseră să-l găsească. Zăcea întins și respira atât de slab, încât pieptul abia dacă i se mișca. Fața lui avea o culoare măslinie întunecată și

lucea de transpirație. Bătrâna ținuse focul aprins vâlvătaie, iar Liku se depărtase de el. Mânca iar ficat, încet și cu gravitate, privindu-l pe Mal. Cele două femei ședeau pe vine, de-o parte și de alta a lui, iar Nil se aplecase și-i ștergea sudoarea de pe frunte cu părul ei. Sub stâncă nu părea să mai fie loc pentru veștile lui Lok despre celălalt. Când îi auzi, Nil ridică ochii, văzu că Ha nu e acolo și își plecă din nou capul ca să șteargă mai departe fruntea bolnavului. Bătrâna îl bătu ușor pe umăr.

— Să te faci bine și puternic, moșule! Fa i-a dus lui Oa o ofrandă pentru tine.

Auzindu-i cuvintele, Lok își aminti de teroarea resimțită sub femeile de gheață. Deschise gura să povestească, dar Fa îi împărtășise imaginea din minte și-i puse mâna pe gură. Bătrâna nu observă și luă o altă bucată de carne din stomacul aburind.

— Ridică-te acum și mănâncă! îl îndemnă pe Mal.

Lok îi spuse la rândul lui:

— Ha nu mai e. Sunt și alți semeni în lume.

Nil se ridică în picioare, și Lok își dădu seama că se pregătea să jelească, dar bătrâna vorbi la fel cum o făcuse și Fa:

— Taci!

Apoi, împreună cu Fa, îl ridică pe Mal cu gesturi ușoare, așezându-l în șezut, susținut de brațele lor, cu capul rezemat de pieptul lui Fa. Îi puse bucățica de carne între buze, dar ele se mișcară și o împinseră afară. Mal vorbea:

— Să nu-mi deschideți capul și oasele! N-o să gustați decât slăbiciune.

Lok se uită pe rând la cele trei femei, cu gura căscată. Un râs involuntar îi scăpă printre buze. Apoi bâigui către Mal:

— Chiar există un altul. Și Ha a plecat.

Bătrâna ridică privirea.

— Adu apă!

Lok dădu fuga la râu și se întoarse cu palmele căuș. Lăsă

apa să se scurgă ușor pe fața lui Mal. Cel nou se ivi din părul lui Nil, căscând, se cățără peste umărul ei și începu să sugă. Văzură toți că Mal încerca din nou să vorbească.

— Puneți-mă pe pământul cald de lângă foc!

Cu tot huruitul cascadei, între ei se lăsă o tăcere adâncă. Până și Liku încetă să mai mănânce, șezând și uitându-se atentă. Femeile nu se mișcară, dar nu-și luară privirile de pe chipul lui Mal. Liniștea urcă în Lok și se transformă în apa care-i apăru pe neașteptate în ochi. Apoi Fa și bătrâna îl întinseră ușor pe Mal pe o parte. Îi împinseră genunchii osoși la piept, îi îndoiră tălpile dedesubt, îi ridicară capul de pe pământ și-i puseră mâinile dedesubt. Mal era foarte aproape de foc și ochii lui priveau în flăcări. Părul din sprâncene începu să i se încrețească de căldură, însă el nu părea să-și dea seama. Bătrâna luă o bucată de lemn și desenă cu ea un cerc pe pământ, în jurul lui. Apoi îl ridicară pe o parte, păstrând aceeași tăcere solemnă.

Bătrâna alese o piatră plată și i-o întinse lui Lok.

— Sapă!

Luna pătrundea prin partea de la apus a deschiderii dintre munți, dar lumina ei abia dacă se zărea pe pământ, în strălucirea roșiatică a focului. Liku începu să mănânce din nou. Se furișă prin spatele celor mari și se așeză rezemată de peretele de piatră din adâncul adăpostului. Pământul era tare, și Lok se văzu nevoit să se lase cu toată greutatea pe piatră înainte de a reuși să smulgă o brazdă mică. Bătrâna îi dădu o așchie ascuțită de os din carnea căprioarei, și el constată că putea străpunge mult mai ușor pământul cu ajutorul ei. Dedesubt era mai moale. Stratul de la suprafață se desprinse ca o lespede, dar sub el pământul i se fărâmiță în mâini și îl putu scoate cu piatra. Continuă să sape în vreme ce luna se deplasa pe cer. În minte îi veni imaginea unui Mal mai tânăr și mai

puternic făcând ceea ce făcea el acum, numai că în cealaltă parte a vetrei focului. Lutul vetrei era un cerc înălțat într-o laterală a gropii cu formă neregulată pe care o săpa el. În scurt timp, ajunse la o altă vatră dedesubt și apoi la alta. O mică ridicătură de lut ars. Fiecare vatră părea mai subțire decât cea de deasupra ei, până ce, pe măsură ce groapa se adâncea, straturile deveniră tari ca piatra și nu mai groase decât scoarța de mesteacăn. Cel nou terminase de supt, căscă și coborî pe pământ. Se prinse de piciorul lui Mal, se ridică, aplecat în față, și privi cu ochi strălucitori în foc, fără să clipească. Apoi se lăsă la loc pe pământ, porni de-a bușilea pe lângă Mal și se duse să cerceteze groapa. Se aplecă prea mult peste margine și alunecă de-a bușilea în pământul moale de lângă mâinile lui Lok, scâncind. Reuși să iasă, cu fundul în sus, după care fugi înapoi la Nil și se ghemui în poala ei.

Lok își îndreptă spinarea, gâfâind. Transpirația i se scurgea pe corp. Bătrâna îl atinse pe braț.

— Sapă! Nu mai e decât Lok!

Obosit, se întoarse la groapă. Scoase din ea un os vechi și-l aruncă departe, spre razele lunii. Se opinti din nou cu piatra, apoi se prăbuși în față.

— Nu pot.

Și pe urmă, deși asta nu se mai întâmplase până atunci, femeile luară câte o piatră și începură să sape. Tăcută, Liku se uita la ele și la gaura care se adâncea, devenind tot mai întunecată. Mal începuse să tremure. Stâlpul de vetre se îngusta pe măsură ce săpau, avându-și rădăcinile departe, în adâncul uitat al adăpostului. Cu fiecare strat de lut, munca devenea mai ușoară. Dar era tot mai dificil să păstreze marginile drepte. Ajunseră la niște oase uscate, fără miros, oase atât de demult rupte de viață, încât nu mai aveau nici o semnificație pentru ei, astfel că le azvârliră într-o parte – oase de picior, coaste, oasele

sfărâmate și deschise ale unui craniu. Erau și pietre acolo, unele dintre ele cu margini tăioase ori cu vârfuri ascuțite, și pe acestea le folosiră o vreme, cât le găsiră o utilitate, dar nu le păstrară. Pământul săpat alcătuia deja o piramidă lângă groapă, și mici avalanșe de țărână cafenie se scurgeau înapoi în vreme ce ei continuau să scoată mâini pline de pământ. Pe piramidă erau împrăștiate oase. Liku se jucă o vreme alene cu câteva oase ale capului. Apoi Lok își regăsi forțele și reîncepu să sape și el, astfel că groapa se adâncea acum mai repede. Bătrâna făcu din nou focul, și, dincolo de flăcările lui, dimineața se ivi cenușie.

Într-un târziu, groapa era gata. Femeile turnară iar apă pe fața lui Mal. Nu mai rămăsese din el decât piele și os. Stătea cu gura larg deschisă, de parcă voia să muște aerul pe care nu-l mai putea respira. Semenii îngenuncheară într-un semicerc în jurul lui. Bătrâna îi strânse lângă ea cu o privire.

— Când era puternic, Mal găsea multă mâncare.

Liku se ghemui pe vine lângă peretele din spate al adăpostului, ținând-o pe micuța Oa la piept. Cel nou dormea sub părul lui Nil. Degetele lui Mal se mișcau fără țintă, iar gura i se deschidea și se închidea ritmic. Fa și bătrâna îi ridicară partea de sus a corpului, ținându-i capul. Bătrâna îi șopti ușor la ureche:

— Oa e caldă. Dormi!

Mișcările bolnavului deveniră spasmodice. Capul i se răsuci într-o parte, pe pieptul bătrânei, și rămase acolo.

Nil începu să bocească. Sunetele umplură scobitura de sub stâncă și reverberară peste apă, spre insulă. Bătrâna îl culcă pe Mal pe o parte și-i îndoi genunchii la piept. Împreună cu Fa îl ridică și-l coborî în groapă. Apoi îi așeză mâinile sub obraz și avu grijă ca membrele să nu-i stea ridicate. Se sculă în picioare, și pe chipul ei nu se vedea nici o expresie. Se duse la o lespede

de piatră și alese una dintre hălcile de carne. Îngenunchind, o puse în groapă, lângă fața lui.

— Să mănânci, Mal, când ți-e foame!

Îi îndemnă apoi pe ceilalți s-o urmeze, chemându-i din priviri. Coborâră la râu, lăsând-o sub cornișă pe Liku împreună cu micuța Oa. Bătrâna luă apă în căușul palmelor, iar ceilalți își înmuiară și ei mâinile. Apoi ea se întoarse și turnă apa pe fața lui Mal.

— Să bei când ți-e sete.

Unul câte unul, semenii dădură drumul apei să șiroiască pe chipul mort, cenușiu, al bătrânului. Fiecare repetă la rândul lui cuvintele. Lok veni ultimul și, în vreme ce apa se scurgea din mâinile lui, se simți copleșit de un sentiment intens față de Mal. Se duse iar la râu și se întoarse cu un al doilea dar.

— Să bei, Mal, când ți-e sete!

Bătrâna luă apoi pământ în palme și-l lăsă să cadă pe capul celui mort. La urmă se apropie și Liku, timidă, și făcu la fel, îndemnată de privirile celorlalți. Apoi se întoarse la peretele din piatră. La un semn al bătrânei, Lok începu să împingă piramida de pământ la loc în groapă. Țărâna cădea cu un fâșâit slab și, în scurt timp, forma lui Mal abia se mai distingea. Lok presă pământul cu mâinile și picioarele. Cu chipul imobil, bătrâna privea contururile schimbându-se și dispărând treptat. Pământul umplu groapa și se ridică deasupra ei, până ce locul în care șezuse Mal deveni doar o moviliță sub streașina de piatră. Și încă mai rămăsese. Lok îl mătură într-o parte de pe ridicătura de pământ și pe urmă tropăi pe ea ca s-o aplatizeze cât mai bine.

Bătrâna se lăsă pe vine lângă pământul nivelat și așteptă până când ochii tuturor se întoarseră spre ea. Apoi vorbi:

— Oa l-a luat pe Mal în pântecele ei.

CINCI

După tăcere, semenii începură să mănânce. Începeau să-și dea seama că osteneala se așternuse asupra lor ca o ceață. Sub streașina stâncii stăruia o lipsă de Ha și de Mal. Focul ardea încă, iar mâncarea era bună, dar îi cuprinse o sfârșeală bolnavă. Unul câte unul, se ghemuiră în spațiul dintre foc și peretele de piatră și adormiră. Bătrâna se duse la un cotlon și aduse alte lemne, cu care înteți flăcările până când începură să duduie ca apa cascadei. Adună ce mai rămăsese din mâncare și puse resturile la adăpost în cotloanele din adâncul micii caverne. Apoi se așeză pe vine lângă movila de pământ unde fusese Mal și își lăsă privirea să se piardă peste apă.

Semenii nu visau foarte des, dar, în vreme ce zorii se luminau deasupra lor, o droaie de fantome din celălalt loc se năpusti asupra lor. Bătrâna văzu cu coada ochiului cât de agitați, de absorbiți și de frământați erau. Nil vorbea. Mâna stângă a lui Lok râcâia pământul. Dinspre fiecare veneau cuvinte bălmăjite, strigăte de plăcere sau de teamă nearticulate. Bătrâna rămase nemișcată, privind netulburată o imagine a ei. Păsările începură să ciripească, iar vrăbii coborâră în zbor și ciuguliră pe terasă. Deodată, brațul lui Lok zvâcni într-o parte și lovi coapsa bătrânei.

Când apa licărea deja, ea se ridică și aduse lemne din cotlon. Focul îl primi cu un trosnet sonor. Bătrâna rămase alături, în

picioare, privind în jos.

— Acum e ca atunci când focul și-a luat zborul și a mâncat toți copacii.

Mâna lui Lok era prea aproape de flăcări, și ea se aplecă și i-o mută înapoi, lângă obraz. El se rostogoli pe partea cealaltă și scoase un strigăt.

Lok alerga. Mirosul celuilalt îl urmărea, nu putea scăpa de el. Era noapte, iar mirosul avea labe și dinți de pisică. Lok era pe insula pe care nu fusese niciodată. Cascada urla de-o parte și de alta. El alerga de-a lungul malului, știind că dintr-o clipă în alta se va prăbuși de istovire, iar celălalt îl va înhăța. Căzu și se zbătu o veșnicie. Dar corzile care îl legau de semeni existau încă. Trași de nevoia lui disperată, ei veneau, pășind, alergând cu ușurință peste apă, transportați inexorabil de necesitate. Celălalt dispăruse, iar semenii erau cu toții în jurul lui. Lok nu-i vedea clar, din cauza întunericului, dar știa cine sunt. Veneau, tot mai aproape și mai aproape, nu așa cum ar fi venit în adăpost, știind că sunt acasă, liberi de tot spațiul înconjurător; se apropiară până ce se lipiră de el, trup lângă trup. Împărțeau un singur corp, așa cum împărtășeau o imagine. Lok era în siguranță.

Liku se trezi. Micuța Oa îi căzuse de pe umăr, și ea o ridică. Căscă, o zări pe bătrână și-i spuse că-i e foame. Bătrâna se duse într-unul dintre cotloane și-i aduse ultima bucată de ficat. Cel nou se juca în părul lui Nil. Trase de el, se legănă prins de firele lui, iar ea se trezi și începu să scâncească din nou. Fa se ridică în capul oaselor, Lok se răsuci iar și ajunse aproape în foc. Sări într-o parte și începu să turuie aiurea. Îi văzu apoi pe ceilalți și le spuse, cu un aer prostesc:

— Dormeam.

Semenii se duseră la apă, băură și se ușurară. Când se întoarseră, între ei stăruia senzația că erau multe de spus;

lăsară două locuri goale între ei, de parcă într-o zi cei care stătuseră acolo s-ar fi putut întoarce. Nil îi dădu celui nou să sugă și își netezi șuvițele de păr cu degetele.

Bătrâna se întoarse cu spatele la foc și le vorbi:

— Acum îl avem pe Lok.

El se uită la ea cu o privire goală. Fa își plecă fruntea. Bătrâna se apropie de el, îl luă de mână cu un gest ferm și îl duse într-o parte. Acela era locul lui Mal. Îl împinse ușor ca să se așeze, cu spatele la piatră, cu fundul în adâncitura săpată în pământ de corpul lui Mal. Pe Lok, ciudățenia momentului îl copleși. Se uită într-o parte, spre apă, apoi înapoi la semeni și râse. Erau ochi pretutindeni și toți îl așteptau pe el. Lok se afla în fruntea procesiunii, nu la urma ei, și fiece imagine care venea era din mintea lui. Sângele îi înfierbântă fața, și el își apăsă palmele pe ochi. Privi printre degete spre femei, spre Liku și apoi la movila sub care fusese îngropat trupul lui Mal. Își dori fierbinte să poată vorbi cu el, să stea tăcut în fața lui, așteptând, să i se spună ce anume să facă. Dar nici un glas nu se ridică din movilă și nici o imagine. Așa că Lok se agăță de prima imagine care-i apăru în minte.

— Am visat. Celălalt mă urmărea. Și pe urmă eram împreună.

Nil îl ridică pe cel nou la piept.

— Am visat. Ha dormea cu mine și cu Fa. Lok dormea cu Fa și cu mine.

Și începu să scâncească. Bătrâna făcu un gest care o luă prin surprindere și o amuți.

— Bărbatul e pentru imagini. Femeia e pentru Oa. Ha și Mal au plecat. Acum este Lok.

Glasul lui Lok răsună mic și subțire, ca al lui Liku.

— Azi vom căuta de mâncare.

Bătrâna aștepta, necruțătoare. Era încă mâncare

îngrămădită în cotlon, deși nu mai rămăsese multă. Ce semeni s-ar fi dus să caute mâncare când nu le era foame și mai aveau ce mânca?

Fa se ghemui, aplecându-se în față. În timp ce ea vorbi, o parte din confuzia din mintea lui Lok pieri. Și n-o mai ascultă.

— Am o imagine. Celălalt caută mâncare și semenii caută... Fa o privi pe bătrână în ochi, cu îndrăzneală. Apoi semenilor le e foame.

Nil își frecă spatele de piatră.

— Asta e o imagine proastă.

Bătrâna strigă pentru a le acoperi glasurile:

— Acum este Lok!

El își aminti. Și își luă mâinile de pe față.

— L-am văzut pe celălalt. Este pe insulă. Sare din piatră în piatră. Se cațără în copaci. E întunecat. Își schimbă forma ca un urs în grotă.

Semenii priviră afară, spre insulă. Era scăldată în lumina soarelui și învăluită într-un nor de frunze verzi. Lok îi chemă înapoi.

— Și m-am luat după miros. El a fost acolo... adăugă și arătă spre tavanul de stâncă, astfel că toți ridicară privirile. A stat și s-a uitat la noi. E ca o pisică și nu e ca o pisică. Și e ca un, ca un...

Pentru o vreme, imaginile îi dispărură din minte. Lok se scărpină în bărbie. Erau atât de multe lucruri de spus! Ar fi vrut să-l întrebe pe Mal ce anume lega o imagine de alta, pentru ca ultima dintre toate acele multe să decurgă din prima.

— Poate că Ha nu e în râu. Poate că e pe insulă cu celălalt. Ha era un mare săritor.

Semenii priviră peste terasă, spre locul în care pietrele desprinse din insulă se înșirau spre mal. Nil îl luă pe cel nou de la sân și-l lăsă să mișune pe jos. Din ochii ei curgea apă.

— Asta e o imagine bună.

— Eu voi vorbi cu celălalt. Cum se poate să fie mereu pe insulă? Voi căuta un miros nou.

Fa se bătea ușor cu palma peste gură.

— Poate că a ieșit din insulă, spuse ea. Așa cum se iese dintr-o femeie. Sau din cascadă.

— Eu nu văd imaginea asta.

Lok constată acum cât de ușor era să le spună celorlalți vorbe pe care ei le ascultau. Nici măcar nu era nevoie ca pe lângă vorbe să fie o imagine.

— Fa o să caute mirosul, iar Nil, Liku și cel nou…

Bătrâna nu-l întrerupse. Luă însă o creangă zdravănă și-o azvârli în foc. Lok țâșni în picioare cu un strigăt, după care rămase tăcut. Bătrâna vorbi în locul lui:

— Lok nu vrea ca Liku să meargă. Nu e alt bărbat. Să se ducă Fa și cu Lok! Asta spune Lok.

El o privi stupefiat, dar ochii ei nu-i spuseră nimic. Și începu să scuture din cap.

— Da, zise el. Da.

Fa și Lok fugeau împreună spre capătul terasei.

— Să nu-i spui bătrânei că le-ai văzut pe femeile de gheață!

— Când am coborât de pe munte pe urma celuilalt, ea nu m-a văzut. Lok își aminti chipul bătrânei. Cine poate ști ce vede ea și ce nu vede?

— Să nu-i spui!

El încercă să explice:

— L-am văzut pe celălalt. Eu și el ne-am furișat pe coasta muntelui și i-am pândit pe semeni.

Fa se opri, și priviră amândoi spre distanța care despărțea pietrele insulei de terasă. Ea arătă spre ele.

— Chiar și Ha poate să sară până acolo?

Lok studie distanța. Apele zăgăzuite se învolburau și trimiteau un șuvoi licăritor pe râu în jos. Suprafața verzuie a

apei era spartă din loc în loc de bulboane. Lok începu să mimeze imaginile din minte.

— Cu mirosul celuilalt, sunt celălalt. Mă furișez ca o pisică. Sunt speriat și lacom. Sunt puternic. Renunță, o zbughi în fugă pe lângă Fa, apoi se răsuci și se uită la ea. Acum sunt Ha și celălalt. Sunt puternic.

— Eu nu văd imaginea asta.

— Celălalt e pe insulă…

Își întinse brațele în lături deschizându-le larg de tot și începu să le fluture de parcă ar fi fost o pasăre. Fa zâmbi și apoi izbucni în râs. Lok râse și el, tot mai încântat de aprobarea primită. Începu să alerge în jurul terasei, măcănind ca o rață, iar Fa râse de el. Dădu s-o ia la fugă, tot bătând din brațe, spre cornișă, ca să împartă gluma și cu ceilalți, când își aminti. Și se opri brusc.

— Acum este Lok.

— Găsește-l pe celălalt, Lok, și vorbește cu el!

Asta îi readuse în minte mirosul. Începu să adulmece încolo și-ncoace pe piatră. Nu plouase, și mirosul era foarte slab. Își aminti amestecul de mirosuri de pe malul râului, deasupra cascadei.

— Vino!

Fugiră înapoi peste terasă, trecând de adăpost. Liku strigă spre ei și o ridică în aer pe micuța Oa. Lok se furișă pe după colț și simți trupul lui Fa lipit de spatele lui.

— Bușteanul l-a ucis pe Mal.

El se răsuci spre ea și zvâcni din urechi, surprins.

— Bușteanul care nu era acolo. El l-a ucis pe Mal.

Lok deschise gura, pregătit să dezbată problema, dar ea îl împinse.

— Mergi!

Era imposibil să nu observe imediat semnele celuilalt. Un

fum se ridica din mijlocul insulei. Erau mulți copaci pe insulă, și unii dintre ei erau aplecați, cu crengile atârnând în apă, încât semenii nu vedeau țărmul. Printre copaci creșteau tufărișuri dese, atât de înghesuite unele în altele, că solul era complet acoperit, cu frunze atât de multe câte puteau încăpea pe el. Fumul se înălța într-un fuior gros, care se risipea și pierea apoi în aer. Nu putea fi nici o îndoială: celălalt avea un foc și pentru el folosea probabil bușteni atât de groși și de umezi, încât semenii nu i-ar fi putut clinti niciodată din loc.

Fa și Lok priviră fumul fără să găsească vreo imagine pe care s-o poată împărtăși. Era fum pe insulă și era un alt om pe insulă. Nimic în viața lor nu le putea servi ca punct de referință.

În cele din urmă, Fa se întoarse cu spatele spre el, și Lok văzu că tremura.

— De ce?

— Mi-e frică.

El se gândi o clipă.

— Mă duc până la pădure. Acolo e cel mai aproape de fum.

— Eu nu vreau să merg.

— Întoarce-te în adăpost! Acum este Lok.

Fa privi din nou către insulă. Apoi, dintr-odată, coti pe după colț și dispăru din vedere.

Lok coborî povârnișul în fugă, cu capul plin de imaginile semenilor, până când ajunse la liziera pădurii. Aici râul se vedea doar când și când, fiindcă tufișurile creșteau acoperind malul, iar apa se ridicase, astfel că multe tufărișuri ședeau acum cu tulpinile în ea. În zonele joase, apa înainta peste iarba înecată. Copacii se aflau pe teren mai înalt, iar mișcările picioarelor lui Lok schițau un tipar care îi trăda deopotrivă groaza de apă și dorința de a-l vedea pe omul sau pe oamenii cei noi. Cu cât se apropia de locul de pe țărm aflat vizavi de fum, cu atât devenea mai agitat. Acum îndrăzni chiar să intre în

apă până deasupra gleznelor, scuturându-se și țopăind prin ea. Când constată că nu putea vedea râul și nu se putea apropia de el, scrâșni din dinți, o luă spre dreapta și începu să înainteze greoi prin apă. Dedesubt era nămol și se vedeau moțurile albite ale mugurilor bulboși. În mod normal, tălpile lui le-ar fi înșfăcat și i le-ar fi dat, dar acum nu erau nimic mai mult decât un trecător punct de sprijin sub pielea lui tremurândă. Între el și râu se afla un șir de tufărișuri înspicate cu muguri. Începu să se încreadă în mănunchiurile de ramuri de care se prindea cu brațele și care se adunau și se aplecau sub greutatea lui, astfel că trupul i se clătina înspăimântător înainte. Crengile pline de sevă nu aveau suficientă forță pentru a-l susține, așa că se văzu nevoit să se agațe, cu brațele și picioarele rășchirate, printre muguri și spini. Apoi văzu că sub el e apă, nu doar de o palmă peste nămolul maroniu, ci apă adâncă, în care tulpinile tufărișurilor se cufundau și dispăreau. Se aplecă, și crengile începură să-i scape din strânsoare; zări o întindere strălucitoare la nivelul ochilor, țipă și se năpusti, într-un soi de levitație chinuită, înapoi spre nămolul neplăcut, dar sigur. Pe aici nimeni nu putea ajunge la râu – poate doar găinușele de baltă. Porni în grabă spre aval, făcând un ocol prin pădure, unde solul era mai solid, și ajunse în luminișul de lângă copacul mort. Coborî până la malul abrupt de pământ unde se învârtejea apa adâncă; dincolo de ea, fumul continua să se înalțe dintr-o încâlceală misterioasă de arbuști și copaci. În minte îi apăru o imagine: celălalt cățărându-se în mesteacăn și privind prin deschizătură. Urmă cu pași repezi poteca, pe care mirosul semenilor încă mai persista vag, până când ajunse la apa mlăștinoasă, dar noul buștean pus de-a latul ei dispăruse. Copacul în care o legănase pe Liku era tot acolo, de cealaltă parte a apei. Lok se uită în jur și se opri la un fag care crescuse atât de înalt, încât ai fi zis că norii chiar se prinseseră în

crengile lui. Se apucă de o ramură și începu să se cațere în viteză. Creanga se ramifica la un moment dat și în bifurcația ei se strânsese puțină apă de ploaie. Înaintă pe partea mai groasă, punând când piciorul, când mâna, până începu să simtă legănarea sobră a copacului sub adierea vântului și sub greutatea lui. Mugurii nu se deschiseseră încă, dar în multitudinea lor verde formau o perdea precum a lacrimilor în ochi, astfel că Lok deveni nerăbdător. Urcă mai mult, până spre vârf, unde începu să îndoaie și să împingă în lături ramurile dintre el și insulă. Privi apoi în jos, printr-o gaură care-și schimba forma în fiece clipă, odată cu legănarea mlădițelor. În gaură încăpea o parte din insulă.

Și pe insulă erau muguri și mlădițe pretutindeni, mănunchiuri aidoma unor vălătuci de fum verde. Se întindeau de-a lungul malului, iar copacii mai mari din spatele lor erau ca niște rotocoale ridicându-se drept și apoi unduind treptat în jos. Dincolo de toată această verdeață se vedea negrul trunchiurilor și al ramurilor, dar nici pic de pământ. Un ochi strălucitor licărea însă acolo unde ardea focul, la baza coloanei adevăratului fum, licărea și clipea la el după cum ramurile fagului se legănau în fața lui. Concentrându-se asupra focului, izbuti într-un târziu să zărească aproape de el și pământul, de un maro închis și mai solid decât cel de pe partea asta a râului. Probabil că era plin de bulbi și de sâmburi căzuți, de larve și de ciuperci. Fără îndoială, era multă mâncare bună acolo, pentru celălalt.

Focul clipi viu. Lok clipi și el. Focul clipise nu din cauza crengilor, ci fiindcă cineva se mișcase în fața lui, cineva la fel de întunecat precum crengile.

Lok zgâlțâi vârful fagului său.

— Hei, omule!

Focul clipi de două ori. Brusc, din aceste mișcări Lok

înțelese că acolo nu era un singur om. Emoția amețitoare a mirosului pe care-l urmărise îl cuprinse din nou și începu să scuture vârful copacului de parcă ar fi vrut să-l rupă.

— Hei, oameni noi!

O forță uriașă urcă în el. Ar fi putut să-și ia zborul peste apa nevăzută dintre el și ceilalți. Riscă o mișcare acrobatică disperată pe ramurile subțiri din vârful fagului și apoi strigă din toate puterile:

— Oameni noi! Oameni noi!

Apoi, deodată, încremeni între ramurile fremătânde. Oamenii cei noi îl auziseră. Își dădu seama, după licărul focului și după frământarea tufărișurilor dese, că aveau să iasă la lumină. Focul clipi din nou, dar o cărare croită prin fumul verde începu să se răsucească, șerpuind spre râu. Lok auzi crengile trosnind. Se aplecă în față.

Apoi nu se mai întâmplă nimic. Fumul verde se liniști, legănându-se doar ușor în vânt. Focul clipi.

Atât de nemișcat aștepta Lok, încât începu să audă zgomotul cascadei, bubuitor și neîntrerupt. Strânsoarea care îi ținea mintea legată de oamenii cei noi slăbi treptat. Alte imagini îi apărură în minte.

— Oameni noi! Unde e Ha?

O pânză de verde la marginea apei tremură ușor. Lok se uită atent. Urmă calea mlădițelor în jos, spre trunchi, și își încreți pielea din jurul ochilor. De-a latul crengii se ivi un antebraț sau poate un braț întreg, întunecat și păros. Pânza de verde tremură din nou, iar brațul întunecat dispăru. Lok clipi ca să-și alunge apa din ochi. O nouă imagine a lui Ha pe insulă îi veni în minte, Ha cu un urs, Ha în pericol.

— Ha! Unde ești?

Tufișurile de pe celălalt mal fremătau și se legănau. O dâră de mișcare se zărea în ele, înaintând repede dinspre mal înapoi,

printre copaci. Focul clipi din nou. Apoi flăcările dispărură, și un nor gros de fum alb țâșni prin masa verde; baza lui se subție, se șterse cu totul, iar norul alb se înălță lent, întorcându-se pe dos în vreme ce se ridica în aer. Lok se aplecă nechibzuit într-o parte, ca să se uite pe după copaci și arbuști. Trebuia neapărat să facă ceva. Coborî în salturi de pe o ramură pe alta, până când izbuti să vadă următorul copac de pe mal. Se avântă spre una dintre crengile lui, o prinse și o clipă mai târziu sărea de la un copac la altul ca o veveriță. Apoi urcă pe trunchiul unuia dintre ei, împinse ramurile într-o parte și se uită în jos.

Huruitul cascadei era puțin atenuat aici, și se vedeau coloanele de stropi împroșcați. Zăboveau deasupra capătului îndepărtat al insulei, ascunzând copacii de acolo. Lok își îndreptă ochii spre locul în care tufărișurile se mișcaseră și focul clipise. Reuși să pătrundă cu privirea, deși nu foarte limpede, într-o rariște dintre copaci. Fumul focului stins încă mai plutea deasupra lui, risipindu-se încet. Nu se zărea nici un om, dar se vedea locul în care tufișurile fuseseră frânte și o cărare de pământ bătătorit unea țărmul cu rariștea. La capătul din interior al cărării erau adunate trunchiuri de copaci, bușteni uriași, morți, acoperiți de putregaiul anilor. Lok studie trunchiurile, cu gura căscată și cu mâna liberă lipită de creștet. De ce aduseseră oamenii atâta mâncare acolo – putea vedea limpede, peste apa râului, ciupercile alburii – și, cu ea, lemnul inutil? Erau oameni fără imagini în minte. Apoi văzu că pe pământ, acolo unde fusese focul, rămăsese o urmă murdară și că pentru a-l aprinde fuseseră folosiți bușteni uriași. Pe neașteptate, o frică se revărsă în el, o frică la fel de copleșitoare și de nerațională ca a lui Mal atunci când zărise în visul lui focul înghițind pădurea. Și fiindcă era unul dintre semeni, legat de ei cu o mie de fire nevăzute, frica pe care o simțea era pentru ei. Începu să tremure. Buzele i se răsfrânseră,

dezvelindu-i dinții, și vederea i se încețoșă. Își auzi glasul urlând prin vuietul asurzitor din urechile lui.

— Ha! Unde ești? Unde ești?

Cineva cu picioare groase străbătu rariștea într-o fugă greoaie și dispăru. Focul era tot mort, iar tufișurile se legănară, mângâiate de briza dinspre râu, după care încremeniră.

Disperat:

— Unde ești?

Urechile îi vorbeau lui Lok:

— ?

Atât de absorbit fusese de insulă, încât o vreme nu mai dăduse atenție urechilor lui. Se legăna încetișor în vârful copacului, în timp ce cascada mugea la el, iar rariștea de pe insulă rămânea goală. Apoi auzi. Se apropiau semeni, dar nu pe partea cealaltă a râului, ci pe asta, undeva departe. Veneau dinspre adăpost, pășind fără griji pe pietre. Îi auzea vorbind și îi veni să râdă. Sunetele formară o imagine în mintea lui, o imagine cu forme întrețesute, subțire și complexă, volubilă și aiurită, nu ca arcul alungit al țipătului unui șoim, ci încurcată aidoma algelor rămase pe plajă după o furtună și tulbure ca apa. Sunetul acesta râzător înainta printre copaci, spre râu. Același soi de sunet-râs începu să răsune pe insulă, sărind înainte și-napoi peste apă. Pe jumătate căzând, pe jumătate coborând în grabă din copac, Lok ajunse pe potecă. O luă la fugă în lungul ei, prin mirosul vechi al semenilor. Sunetul-râs era aproape de malul râului. Lok ajunse la locul în care bușteanul traversase apa. Se văzu nevoit să se cațere într-un copac, să-și ia avânt și să sară ca să ajungă din nou pe potecă, peste apă. Apoi, printre sunetele-râs de pe partea asta a râului, Liku începu să țipe. Nu țipa de furie, de frică ori de durere, ci cu acea panică nechibzuită și teribilă care ar fi cuprins-o la vederea unui șarpe venind spre ea. Lok țâșni, cu părul zburlit

pe tot corpul. Nevoia de a ajunge la țipăt îl aruncă în afara potecii și el se împiedică. Țipătul îi sfâșia măruntaiele. Nu era ca țipătul lui Fa când ținuse în brațe bebelușul care murise, nici ca bocetul lui Nil când îl îngropaseră pe Mal; era ca zgomotul pe care îl face un cal când pisica își înfige colții ei curbați în gâtul lui și-l ține așa, sugându-i sângele. Lok urla el însuși fără să-și dea seama și se zbătea printre spini. Iar prin acest urlet, simțurile îi spuneau că Liku făcea ceea ce nici un bărbat și nici o femeie n-ar fi putut să facă. Traversa râul.

Lok încă se mai lupta cu mărăcinișul când țipătul se opri. Auzi iar sunetul-râs și pe cel nou scâncind. Se năpusti dintre tufișuri și ajunse în luminișul de lângă copacul mort. În jurul trunchiului putred mirosea a celălalt, a Liku și a frică. Dincolo de apă, pânza verde se clătina, fremăta și se îndoia. Zări scurt țeasta roșcată a lui Liku și pe cel nou cocoțat pe un umăr păros și întunecat. Începu să sară în sus și-n jos și să strige:

— Liku! Liku !

Pânza verde tremură, și oamenii de pe insulă dispărură. Lok fugi de colo-colo pe malul râului, pe sub copacul mort, cu împâslitura lui de iederă. Era atât de aproape de apă, încât pașii lui smulgeau brazde de pământ ce zburau în unde, pleoscăind.

— Liku! Liku!

Tufișurile tremurară din nou. Lok se opri locului, lângă copac, ca să se uite. Un cap și un piept se aflau în fața lui, pe jumătate ascunse. Dincolo de frunze și de păr se zăreau ceva ca niște oase albe. Omul avea ceva ca niște oase albe deasupra ochilor și sub gură, așa încât fața lui era mai lungă decât ar fi trebuit să fie o față. Omul se răsuci într-o parte, printre tufișuri, și se uită la Lok peste umăr. Un băț se ridică la verticală, și în mijlocul lui era o bucată de os. Lok cercetă cu privirea bățul, bucata de os și ochii mici din acel ceva ca oasele albe de pe fața celuilalt. Deodată, înțelese că omul întindea bățul spre el, însă

nici unul dintre ei nu putea ajunge pe cealaltă parte a râului. Ar fi râs dacă în capul lui n-ar fi stăruit ecoul țipătului. Bățul începu să se scurteze la ambele capete. Apoi zvâcni și se lungi iarăși.

Copacul mort de lângă urechea lui Lok prinse glas:

— Clop!

Urechile lui Lok tresăriră, și el se întoarse spre copac. Lângă capul lui crescuse o mlădiță nouă: o mlădiță care mirosea a altul, a gâscă și a boabele acelea amare pe care burta îi spunea să nu le mănânce. Mlădița avea la capăt un os alb. În os erau cârlige, și din îndoiturile lor atârna ceva maro și lipicios. Nasul lui Lok examină chestia și nu-i plăcu. Adulmecă în lungul tijei. Frunzele de pe ea erau pene roșii care îi aminteau de o gâscă. Lok era pierdut într-un val de uimire și de emoție. Strigă spre pânza verde de dincolo de apa scânteietoare și o auzi pe Liku țipând în semn de răspuns, dar nu-i distinse cuvintele, înăbușite brusc ca și când cineva i-ar fi pus o mână pe gură. Fugi până la marginea apei și înapoi. De o parte și de alta a malului, tufișurile creșteau dese, la marginea apei; se întindeau în râu până ce, în capătul îndepărtat, unele frunze se deschideau sub apă. Și acolo tufele se înclinau peste unde.

Ecoul vocii lui Liku în capul lui îl împinse, tremurând, pe calea aceasta primejdioasă spre insulă. Sări printre ele, acolo unde în mod normal ar fi fost înfipte în pământ uscat, și tălpile lui pleoscăiră. Se aruncă înainte și se prinse de ramuri cu mâinile și cu picioarele. Strigă:

— Vin acum!

Târându-se în patru labe, cu dinții rânjiți de frică, înainta peste râu. Vedea udătura din adânc, misterioasă și străpunsă peste tot de tulpini negre, care se aplecau și se îndoiau. Nu exista nici un loc care i-ar fi putut susține greutatea toată; trebuia nu doar s-o distribuie pe brațe, picioare și trup, ci și să

se afle, tot timpul, în câte două locuri, mișcându-se mereu, mișcându-se pe măsură ce ramurile cedau. Apa de sub el deveni mai întunecată. Vălurele tremurau pe suprafața ei în urma fiecărei tulpini, buruienile de apă, agățate, fluturau în curent, soarele licărea la întâmplare deasupra și dedesubt. Ajunse la ultimele tufișuri înalte, care erau pe jumătate cufundate, aplecate deasupra albiei râului. Pentru o clipă, văzu o întindere de apă și insula. Zări coloanele de stropi de lângă cascadă și stâncile malului abrupt. Apoi, fiindcă se oprise, ramurile începură să se îndoaie sub el. Se aplecară înainte și în jos, astfel că Lok ajunse cu capul mai jos decât picioarele. Se înclină, bolborosind, iar apa se ridică, aducând spre el un chip de Lok. O lumină tremură pe chipul lui Lok, dar el îi zări dinții. Mai jos de ei, o iarbă de apă se clătina înainte și-napoi, de fiecare dată pe o distanță cât un stat de om. Dar orice altceva sub dinți și sub vălurele era întunecat și îndepărtat. O adiere suflă peste râu, și tufișurile se unduiră. Mâinile și picioarele lui se agățară dureros, cu de la sine putere, și fiece mușchi din trup îi era încordat ca un arc. Încetă să se mai gândească la oamenii vechi și la cei noi. Deveni absorbit de Lok, întins cu capul în jos deasupra apei, ținut să nu cadă numai de o tulpină.

Lok nu mai fusese niciodată atât de aproape de mijlocul apei. Pe ea era întinsă o piele, și, sub pielea aceea, fărâme de ceva întunecat se ridicau la suprafață, se răsuceau iar și iar, pluteau în cercuri sau se scufundau și dispăreau din vedere. Jos, în adânc, erau pietre care licăreau verzui și tremurau în apă. Iar și iar, buruienile de apă le ascundeau și le dezveleau. Adierea se stinsese; tufișurile se plecau și se ridicau ritmic la fel ca algele, astfel că pielea lucitoare a apei se apropia și se depărta de fața lui. Imaginile îi dispăruseră din minte. Chiar și frica devenise o amorțeală, ca durerea stârnită de foame. Mâinile și picioarele lui erau încleștate fiecare pe câte un smoc

de tulpini, iar dinții i se oglindeau rânjiți în unde.

Iarba de apă se scurta. Vârful ei verde se retrăgea în susul râului. O întunecime îi înghițea celălalt capăt. Întunecimea deveni ceva cu o formă complexă, cu o lunecare leneșă, ca în vis. La fel ca fărâmele negre, se răsucea, dar ea avea un țel. Atingea aproape rădăcina buruienii, îndoindu-i tulpina, răsucindu-se și îndreptând-o spre el. Brațele se mișcară puțin, iar ochii luciră palid ca pietrele. Se roteau odată cu trupul, privind suprafața, întinderea de apă adâncă și fundul nevăzut, și în ei nu era nici urmă de viață sau de gânduri. Un fir de trestie trecu de-a latul feței, dar ochii nu clipiră. Trupul se răsuci cu aceeași mișcare înceată și grea ca râul însuși, până când ajunse cu spatele spre Lok, ridicându-se în lungul ierbii de apă. Capul se întoarse spre el cu o lentoare ca de vis, se înălță în apă, veni spre fața lui.

Lok simțise întotdeauna un fel de venerație temătoare față de bătrână, cu toate că era mama lui. Femeia trăia prea aproape de Oa cea mare în inima și în mintea ei pentru ca un bărbat să privească spre ea fără teamă. Știa atât de multe, trăise timp atât de îndelungat, simțea lucruri pe care alții abia dacă le ghiceau; era femeia. Deși îi învăluia pe toți în înțelegerea și îndurarea ei, uneori, în ceea ce făcea, exista o liniște atât de distantă, de îndepărtată, încât rămâneau cu toții umili și rușinați. De aceea o iubeau și se temeau de ea fără să le fie frică, și își plecau ochii în fața ei. Dar acum Lok o privea față-n față, ochi în ochi, de aproape. Ea nu dădea atenție suferințelor trupului, gura îi era deschisă și i se vedea limba, iar fărâmele de noroi se roteau lent, intrând în ea și ieșind, de parcă n-ar fi fost decât o gaură în piatră. Ochii ei măturară tufișurile și fața lui, priviră prin el fără a-l vedea, se îndepărtară și dispărură.

ȘASE

Picioarele lui Lok se descleștară de pe tufărișuri. Lunecară în jos, și el se mai ținu doar în brațe, cu trupul până la talie în apă. Își ridică genunchii, și părul i se zbârli. Nu mai putea nici să strige. Teroarea apei era acum doar un fundal. Se răsuci fulgerător, înhăță mai multe ramuri și porni printre tufărișuri și prin apă, spre mal. Rămase acolo, cu spatele la râu și tremurând ca Mal. Dinții i se vedeau și își ținea brațele ridicate și încordate, ca și când s-ar fi străduit încă să se mențină deasupra apei. Privea ușor în sus, iar capul i se răsucea într-o parte și-n alta. În spatele lui, sunetele-râs se iscară din nou. Încet, treptat, îi captară atenția, deși încordarea și rânjetul efortului îi persistau încă în trup. Erau multe sunete-râs, de parcă oamenii cei noi înnebuniseră, și unul era mai sonor decât celelalte, glasul unui bărbat, strigând. Celelalte voci tăcură, iar bărbatul continuă să strige. O femeie râse, ascuțit și agitat. Apoi se lăsă tăcerea.

Soarele desena un mozaic de pete strălucitoare pe tufărișuri și pe nămolul maroniu. Când și când, o adiere mângâia râul, făcând ca frunzișul tânăr și viu să se întoarcă ușor, într-o direcție nouă, astfel că mozaicul petelor se schimba. O vulpe lătră ascuțit printre pietre. Două turturele sporovăiau despre cuibărit, monoton.

Încet, capul și brațele i se plecară. Rânjetul i se șterse. Făcu

un pas în față și se întoarse. Apoi începu să alerge în aval, nu repede, încercând să rămână însă cât mai aproape de apă. Se uită atent în tufișuri, mai merse puțin, se opri. Ochii își pierdură concentrarea, rânjetul îi reapăru pe față. Rămase nemișcat, cu o mână sprijinită pe creanga groasă și aplecată a unui fag, privind în gol. Examină craca, ținând-o cu ambele mâini. Începu s-o legene, înainte și-napoi, înainte și-napoi, mai repede, tot mai repede. Evantaiul de ramuri de la capătul ei mătura partea de sus a tufărișurilor, fâșâind, Lok se avânta înainte și înapoi, mai tare, gâfâind, iar sudoarea i se scurgea pe picioare, amestecându-se cu apa râului. Îi dădu drumul, hohotind, și stătu iarăși nemișcat, cu brațele îndoite, cu capul pe un umăr și cu dinții încleștați, ca și când fiece nerv din corp i-ar fi fost în flăcări. Turturelele își vorbeau mai departe, iar petele de soare se cerneau peste el.

Se îndepărtă de fag, o luă înapoi pe potecă, se împletici, se opri, după care începu să fugă. Se năpusti în luminișul în care se afla copacul mort, și soarele strălucea viu pe mănunchiul de pene roșii. Se uită spre insulă, văzu tufișurile mișcându-se, apoi una dintre rămurele veni în zbor peste râu și se făcu nevăzută dincolo de el, în pădure. I se păru, confuz, că cineva încerca să-i ofere ceva. Ar fi surâs către omul cu fața de os, dar nu se vedea nimeni dincolo, iar rariștea era plină încă de ecoul slab și chinuitor al țipătului lui Liku. Smulse nuiaua venită prin aer din copac și o luă din nou la fugă. Ajunse la coasta muntelui și la panta care ducea spre terasă și adulmecă mirosul celuilalt și al lui Liku; și în clipa următoare urma mirosul înapoi în timp, spre adăpost. Se mișca atât de repede, apăsând cu încheieturile degetelor în pământ, încât, dacă n-ar fi fost săgeata pe care o ținea în mâna stângă, ar fi părut că aleargă în patru labe. Își puse nuiaua în gură, ținând-o între dinți, și ajutându-se cu ambele mâini, se cățără în fugă. Ajunse aproape de intrarea pe

terasă, iar de acolo putu vedea, peste stâncă, în jos spre insulă. Unul dintre oamenii cu fața de os se zărea acolo, de la brâu în sus; restul corpului îi era ascuns de tufișuri. Oamenii cei noi nu se arătaseră niciodată atât de aproape în lumina zilei, iar fața celui de acolo semăna cu pata albă de pe fundul unei căprioare. În spatele lui, printre copaci, se vedea fum, dar albastru și transparent. Imaginile din mintea lui Lok erau încurcate și prea multe, și asta era mai rău decât dacă n-ar fi avut nici o imagine. Își luă nuiaua dintre dinți. Nici nu știu că strigă:

— Vin acum cu Fa!

Trecu prin strâmtoarea de la intrare și ajunse pe terasă, dar nu era nimeni acolo, văzu asta, o simți ca și când un frig s-ar fi revărsat din intrândul de sub stâncă, acolo unde fusese focul. Urcă în goană pe ridicătura de pământ și rămase nemișcat, privind înăuntru. Focul fusese împrăștiat și stins, și singurul om rămas acolo era Mal sub movila lui. Dar mirosuri și semne erau o mulțime. Auzi un zgomot deasupra streșinii de stâncă, sări din cercul de cenușă și o văzu pe Fa coborând pe lespezile de piatră. Îl zări și ea și se repeziră unul spre altul. Tremura și îl strânse tare cu ambele brațe. Bâiguiră unul către celălalt:

— Omul cu fața de os mi-a dat-o. Am fugit în sus pe coastă. Liku a țipat dincolo de apă.

— Când ai coborât pe stâncă. Eu urc pe pietre fiindcă mi-e frică. Au venit oameni la adăpost.

Apoi tăcură, agățați unul de altul, scuturați de tremur. Grămada de imagini amestecate care licăreau între ei îi istovea pe amândoi. Priviră neajutorați, unul în ochii celuilalt, și apoi Lok începu să-și răsucească agitat capul dintr-o parte în alta.

— Focul e mort.

Se duseră la foc, cu brațele petrecute unul în jurul altuia. Fa se lăsă pe vine și scormoni printre bucățile de lemn carbonizat. Umbra obișnuinței coborâse asupra lor. Se ghemuiră, fiecare în

locul său, privind prostește apa și dunga argintie unde se revărsa peste buza stâncii. Soarele înserării pătrundea deja pieziș în intrând, dar nu mai era nici o lumină roșiatică și pâlpâitoare cu care să se întreacă. Fa se mișcă și vorbi într-un târziu:

— Iată ce văd. Mă uit în jos. Vin niște oameni, și eu mă ascund. Când mă ascund, o văd pe bătrână cum se duce spre ei.

— Bătrâna era în apă. S-a uitat la mine din apă. Eu eram cu susul în jos.

Din nou se priviră neajutorați.

— Eu cobor pe terasă după ce oamenii au plecat. I-au luat pe Liku și pe cel nou.

În aerul din jurul lui Lok răsuna țipătul-fantomă.

— Liku a țipat de peste râu. E pe insulă.

— Eu nu văd imaginea asta.

Nici Lok n-o vedea. Își întinse brațele în lături și rânji la amintirea țipătului.

— Nuiaua asta a venit la mine de pe insulă.

Fa examină bățul cu atenție, de la vârful terminat cu un os ascuțit până la crestătura netedă și la penele roșii de la capăt. Se întoarse cu privirea la cârlige și își încreți fața, studiind cleiul maro. Imaginile lui Lok erau ceva mai limpezi.

— Liku e pe insulă împreună cu ceilalți oameni.

— Oamenii cei noi.

— Ei au azvârlit nuiaua asta peste râu, spre copacul mort.

— ?

Lok încercă s-o ajute să vadă și ea o imagine cu el, dar capul îi era atât de obosit, încât renunță.

— Vino!

Urmară mirosul de la sânge până la malul râului. Era sânge și pe piatra de lângă apă, și puțin lapte. Fa își apăsă palmele pe cap și puse cuvinte imaginii ei:

— Au omorât-o pe Nil și au aruncat-o în apă. Și pe bătrână.

— I-au luat pe Liku și pe cel nou.

Acum împărtășeau o imagine care era un țel. O luară la fugă de-a lungul terasei. La colț, Fa rămase în spate, dar, când Lok coti, începând să urce, ea îl urmă, și se opriră amândoi pe piatra goală, privind spre insulă. Vedeau firul subțire de fum risipindu-se în lumina înserării; în scurt timp însă, peste pădure avea să se aștearnă umbra munților. Imaginile se îmbinară în mintea lui Lok. Se văzu pe sine apărând sus pe mal ca să-i vorbească bătrânei, fiindcă îi mirosise a foc când ea nu fusese acolo. Dar asta era doar o altă complicație într-o zi plină de o noutate nemaiîntâlnită, așa că lăsă imaginea în pace. Tufișurile fremătau pe țărmul insulei. Fa îl prinse de încheietura mâinii și se ghemuiră amândoi, lipindu-se de piatră. Fremătarea se prelungea, tot mai agitată.

Pe urmă, cei doi deveniră doar ochi care vedeau și absorbeau ce se întâmpla, fără nici un gând. Sub tufișuri, un buștean plutea în apă, și unul dintre capetele lui se legăna în curentul râului. Era neted, închis la culoare și gol pe dinăuntru. Unul dintre oamenii cu față de os ședea în el, la capătul care se legăna. Ramurile care ascundeau celălalt capăt se agățau de un soi de umflătură; și într-o clipă, gata, bușteanul se desprinse de tufișuri și pluti, cu câte un om la fiecare capăt. Păru să se îndrepte spre cascadă, așezat puțin de-a latul apelor râului. Curentul îl trăgea deja înapoi, în aval, dar cei doi oameni ridicară niște bețe care se terminau cu câte o frunză uriașă maronie și le cufundară în apă. Bușteanul își îndreptă poziția și rămase pe loc, cu râul curgând pe sub el. Petice de spumă albă și frânturi verzi se întindeau în urma lui, în josul apei, desprinse din frunzele maronii. Bușteanul lunecă pieziș spre mijlocul râului, iar de o parte și de alta a lui se aflau întinderi de apă adâncă de netrecut. Cei doi văzură cum oamenii

cercetau cu privirea malul de lângă copacul mort și vegetația care-l înconjura, prin găurile mici din măștile lor de os.

Omul din partea din față a bușteanului lăsă bățul din mână și luă un altul, îndoit. La brâu avea prins un mănunchi de pene roșii. Apucă bățul cel nou de la mijloc, așa cum făcuse cu nuiaua care zburase peste râu, până la Lok. Bușteanul pluti lin până la mal, iar omul din față sări și tufișurile îl făcură nevăzut. Bușteanul rămase locului, și din când în când, omul aflat în partea din spate își cufunda în apă bățul cu frunza maronie. Umbra cascadei ajunsese până la el. Cei doi văzură cum îi creștea părul pe cap, deasupra osului alb, într-un smoc gros ca un cuib de cioară într-un copac înalt, și, de fiecare dată când trăgea de bățul cu frunza, ciuful i se legăna și tremura.

Fa tremura și ea.

— O să vină pe terasă?

O clipă mai târziu, reapăru primul om. Capătul bușteanului se deplasă încet până dispăru din vedere pe mal, iar când se ivi din nou, primul om ședea în el, și avea în mână o altă nuia cu pene roșii la coadă. Bușteanul se răsuci spre cascadă, în vreme ce ambii oameni își cufundau în apă bețele cu frunze, și porni spre largul râului.

Lok începu să bâiguie.

— Liku a traversat râul în buștean. Unde crește așa un buștean? Acum Liku se va întoarce în buștean și vom fi împreună. Apoi arătă spre cei doi bărbați din buștean: Au nuiele.

Bușteanul se întorcea pe insulă. Cerceta tufișurile de pe mal ca un șobolan de apă căutând ceva de mâncare. Bărbatul din față se ridică în picioare, cu grijă. Despărți tufișurile și urcă pe mal, trăgând și bușteanul. Celălalt capăt lunecă ușor în aval, apoi se îndreptă până când ramurile aplecate îl acoperiră, iar bărbatul din spate se ghemui și lăsă bățul din mână.

Deodată, Fa îl înșfăcă pe Lok de brațul drept și-l zgâlțâi, privindu-l drept în față.

— Dă nuiaua înapoi!

El împărtăși o parte din frica de pe chipul ei. În spatele lui Fa, soarele așternuse o umbră de la buza cascadei până la unul dintre capetele insulei. Dincolo de umărul ei drept, Lok zări un trunchi de copac răsucindu-se în apă și dispărând apoi fără zgomot peste pragul cascadei. Ridică nuiaua de jos și o studie.

— Arunc-o! Acum!

El scutură din cap, cu un gest violent.

— Nu! Nu! Oamenii cei noi mi-au aruncat-o mie.

Fa făcu doi pași înainte și-napoi pe stâncă. Aruncă o privire scurtă spre adăpostul acum rece și apoi spre insulă. Apoi îl prinse de umeri cu ambele mâini și-l zgâlțâi iar.

— Oamenii cei noi au multe imagini. Și au am multe imagini.

Lok râse, nesigur.

— Bărbatul e pentru imagini. Femeia e pentru Oa.

Degetele ei se înfipseră mai tare în carnea lui. Fața ei arăta de parcă l-ar fi urât. Vorbi cu glas înfierbântat, scrâșnit:

— Ce va face cel nou fără laptele lui Nil? Cine va găsi mâncare pentru Liku?

El se scărpină în părul de sub gura căscată. Fa îi dădu drumul și așteptă o clipă. Lok continuă să se scarpine. În mintea lui era un gol dureros. Scutură din umeri de două ori.

— Lok nu are imagini în capul lui.

Fa deveni foarte solemnă, și Oa cea mare se ivi, nevăzută, dar perceptibilă ca un nor în jurul ei. Lok simți cum se face mic. Strânse nuiaua în mâini, cu nervozitate, și privi în lături. Acum, că pădurea era întunecată, vedea cum ochiul focului făcut de oamenii cei noi clipea la el. Fa vorbi către obrazul lui întors:

— Fă ce spun eu! Nu zice: „Fa, fă așa“! Eu o să spun acum:

„Lok, fă așa!“ Eu am multe imagini.

El deveni încă și mai mic, furișă o privire spre ea și apoi spre focul îndepărtat.

— Aruncă nuiaua!

Lok ridică brațul drept, îl dădu pe spate și azvârli săgeata, cu penele înainte. Penele o frânară, nuiaua se răsuci în aer, păru să atârne o clipă în lumina soarelui, apoi vârful i se lăsă în jos și căzu în zona umbrită la fel de lin ca un șoim în picaj și apoi fu înghițită de apă.

O auzi pe Fa scoțând un sunet înecat, ca un fel de plâns fără lacrimi; o clipă mai târziu, îl înșfăcă iar și își puse capul pe umărul lui, râzând, plângând și tremurând violent, de parcă el ar fi făcut un lucru foarte dificil, dar bun. Deveni Fa, fără prea mult Oa, iar el o cuprinse cu brațele, ca s-o aline. Soarele ajunsese exact în deschizătura dintre munți, iar râul părea să fie în flăcări, astfel că buza cascadei strălucea aprins, ca vreascurile cuprinse de foc. Bușteni întunecați veneau la vale, negri pe fondul apei învăpăiate. Erau copaci întregi, cu rădăcinile ca niște ciudate creaturi ale mării. Unul se răsucea spre cascada de sub ei, cu ramurile și rădăcinile ridicându-se, lunecând și coborând. Pentru o clipă, zăbovi pe pragul cascadei; apa arzătoare îi învălui capătul într-o pată mare de lumină, după care copacul se prăbuși, înghițit la fel de lin ca nuiaua.

Lok spuse, vorbind peste umărul lui Fa:

— Bătrâna a fost în apă.

Apoi Fa îl împinse de lângă ea.

— Vino!

O urmă după colț, în lumina egală a terasei, și trupurile lor țesură două umbre paralele în timp ce mergeau, astfel că un braț ridicat părea să ridice odată cu el o povară alungită de întunecime. Suiră din obișnuință pe valul de pământ din fața adăpostului, care nu le aduse însă nici o alinare. Cotloanele

erau acolo, ca niște ochi întunecați, iar între ele, coloana din piatră era învăluită într-o lumină roșiatică. Vreascurile și cenușa se transformaseră în țărână. Fa se așeză pe vine lângă vatra focului și se încruntă spre insulă. Lok așteptă în vreme ce ea își apăsa palmele pe cap, dar nu reuși să vadă imaginile ei. Își aminti de carnea din cotloane.

— Mâncare.

Fa nu spuse nimic, așa că el, puțin timid, de parcă ar fi putut încă să fie țintuit de ochii bătrânei, se apropie de un cotlon, pe pipăite. Zâmbi la vederea cărnii și aduse suficientă pentru amândoi. Când se întoarse, auzi hienele chefnind pe stâncile de deasupra. Fa luă o bucată de carne fără să-l vadă pe Lok și începu să mănânce, atentă în continuare la propriile-i imagini.

Mâncând la rândul lui, Lok își aminti din nou de cât îi era de foame. Rupse fâșii lungi de mușchi de pe os, îndesându-le în gură. În carne era multă putere.

Fa vorbi neclar:

— Aruncăm pietre spre cei galbeni.

— ?

— Nuiaua.

Mâncară mai departe în tăcere, în timp ce hienele scânceau și schelălăiau. Urechile îi spuneau lui Lok că animalele erau flămânde, iar nasul îl asigura că erau singure. Scormoni în os după măduvă, apoi luă un băț nears de lângă focul stins și-l vârî cât mai adânc. Brusc îi veni în minte o imagine a lui Lok înfigând un băț într-o crăpătură din piatră, în căutarea mierii. O emoție îl năpădi ca un val de mare, înghițindu-i mulțumirea iscată de mâncare, înghițind chiar și apropierea de Fa. Se ghemui pe vine, cu bățul încă în osul gol, iar emoția trecu prin el și peste el. Venise de nicăieri, la fel ca râul, și tot ca el nu putea fi zăgăzuită. Lok era un buștean în râu, un animal înecat, cu care apele fac ce vor ele. Înălță capul, așa cum și Nil îl

ridicase pe al ei, și vaierul bocetului izbucni din el în vreme ce lumina soarelui se ridica în deschiderea dintre munți și amurgul o năpădi ca un șuvoi de apă. Apoi se pomeni lângă Fa, și ea îl ținea în brațe.

Luna urcase pe cer când se mișcară ei. Fa se ridică, o privi pe sub pleoape și pe urmă se uită spre insulă. Se duse la râu, bău și rămase la mal, în genunchi. Lok veni în picioare lângă ea.

— Fa.

Ea făcu un semn cu mâna, să n-o tulbure, și continuă să se uite la apă. O clipă mai târziu, se ridică și o luă la fugă pe terasă.

— Bușteanul! Bușteanul!

Lok alergă după ea, fără să înțeleagă. Fa arătă spre un trunchi subțire, care plutea spre ei, rotindu-se în vreme ce înainta pe apă. Se aruncă apoi în genunchi și apucă o bucată lungă și ascuțită de la capătul mai mare. Bușteanul se întoarse, trăgând-o după el. Lok o văzu alunecând de pe piatră și se repezi la picioarele ei. O prinse de după genunchi. În vreme ce ei se chinuiau să se retragă spre uscat, capătul trunchiului schița un cerc în apă. Fa își încleștase o mână în părul lui și trăgea fără milă, astfel că în ochii lui se ivi apa, care crescu și i se scurse până în gură. Celălalt capăt al bușteanului se roti, plutind de-a lungul terasei și trăgându-i ușor în urma lui. Fa spuse peste umăr:

— Am o imagine cu noi traversând până la insulă pe buștean.

Părul lui Lok se zbârli.

— Dar oamenii nu pot să treacă de cascadă ca buștenii!

— Taci! După asta, Fa gâfâi pentru o vreme, recăpătându-și suflul. În celălalt capăt al terasei putem pune bușteanul de-a curmezișul până la pietre, spuse apoi, suflând lung. Semenii traversează apa de pe potecă alergând pe un buștean.

Atunci pe Lok îl cuprinse frica.

— Nu putem să trecem peste cascadă!

Fa îi explică din nou, cu răbdare.

Traseră buşteanul după ei în amonte, până la capătul terasei. Era o muncă grea, care le zburlea părul pe corp, fiindcă terasa nu era peste tot la aceeaşi înălţime deasupra apei, iar pe marginea ei erau gropi şi dâmburi. Se văzură nevoiţi să se descurce pe măsură ce înaintau; şi tot timpul apa îi trăgea, când încet, când cu o forţă neaşteptată, de parcă ar fi jefuit-o de mâncarea ei. Buşteanul nu era la fel de mort ca lemnul pentru foc. Uneori se răsucea în mâinile lor, iar ramurile rupte de la capătul mai subţire se împiedicau de pietre ca nişte picioare. Cu mult înainte de a ajunge acolo unde terasa se sfârşea, Lok uitase deja de ce îl trăgeau după ei. Îşi amintea doar subita dilatare a lui Fa şi valul de amărăciune care îl copleşise. În vreme ce trăgea de buştean, temându-se de apă, amărăciunea se diminuă până când putu fi analizată, iar rezultatul nu-i plăcu lui Lok. Amărăciunea era legată de semeni şi de necunoscut.

— Lui Liku o să-i fie foame.

Fa nu spuse nimic.

Până când izbutiră să ducă buşteanul în capătul terasei, luna devenise singura lor sursă de lumină. Deschiderea dintre munţi lucea albastră şi albă, iar râul era presărat cu argintiu.

— Ţine de capăt!

În timp ce el ţinu, Fa împinse cealaltă extremitate departe de ea, în râu, dar curentul o aduse înapoi. Apoi ea se ghemui pe mal vreme îndelungată, cu palmele lipite de cap, iar Lok aşteptă într-o amorţeală supusă. Căscă larg, îşi linse buzele şi se uită la stânca albastră, înaltă şi dreaptă, de pe cealaltă parte a deschizăturii. Pe malul acela al râului nu exista nici o terasă, ci doar un perete vertical ce cobora în apa adâncă. Căscă din nou şi ridică mâinile să-şi şteargă lacrimile din ochi. Clipi o vreme în noapte, inspectă luna şi se scărpină sub buza de jos.

Fa strigă:

— Buşteanul!

Lok privi în jos, dincolo de picioarele lui, dar buşteanul nu mai era acolo; se uită într-o parte şi-n alta, şi în sus, în aer, apoi îl văzu plutind pe lângă Fa, răsucindu-se încet. Ea se năpusti pe malul pietros şi dădu să apuce crengile ca nişte picioare. Trunchiul o trase după el, se opri o clipă şi apoi capătul de care uitase Lok începu să alunece spre larg. Se repezi şi el să-l prindă, însă buşteanul era deja prea departe. Fa turuia şi striga la el, plină de furie. Lok se trase în spate, umil şi speriat. Bolborosea ca pentru el „buşteanul, buşteanul…", fără nici un sens. Amărăciunea se retrăsese ca un val de mare, dar era încă acolo.

Celălalt capăt al buşteanului se izbi de extremitatea insulei. Apa râului îl împingea pieziş, iar trunchiul se roti, hârşâit, smulgându-şi creanga din mâna lui Fa. Ramura scrijeli terasa, se îndoi, se smuci, se îndoi încă o dată şi cedă cu un trosnet lung. Buşteanul era captiv, capătul mai gros se lovea de stâncă, poc, poc, poc; apa croise un scoc pe mijlocul lui, iar vârful îi era strivit în marginea neregulată a terasei. Deşi gros aproape cât trupul lui Lok, mijlocul buşteanului se îndoi sub presiunea apei, fiindcă trunchiul era de multe ori mai lung decât un om.

Fa se apropie de el şi-l privi în faţă, neîncrezătoare. Lok îşi aminti de furia ei când buşteanul păruse să le scape şi, încordat, o bătu uşor pe umăr.

— Eu am multe imagini.

Ea continuă să-l privească, tăcută. Apoi zâmbi larg şi-l altoi la rândul ei pe spate. Îşi puse palmele pe coapse şi se bătu încet, râzând la el, astfel că Lok se bătu şi el pe coapse şi râse împreună cu ea. Luna strălucea atât de tare acum, încât, la picioarele lor, două umbre cenuşii-albăstrui le imitau mişcările.

O hienă scheună aproape de cornişă. Lok şi Fa se furişară cu

pași repezi de-a lungul terasei. Fără un cuvânt între ei, imaginile lor deveniseră o singură imagine. Când ajunseră suficient de aproape încât să poată vedea hienele, fiecare avea pietre în mâini și se distanțaseră mult unul de altul. Începură deodată să mârâie și să strige împreună și, o clipă mai târziu, siluetele cu urechi ciulite țâșniră sus, pe stâncă, ghemuindu-se și retrăgându-se acolo, cenușii, cu patru ochi ca niște scântei verzi.

Fa luă restul de carne din cotlon, iar hienele își rânjiră colții în urma lor, urmărindu-i cum fug înapoi, pe terasă. Înainte să ajungă înapoi la buștean, începuseră deja să mănânce mecanic. Apoi Lok își luă de la gură osul pe care îl rodea.

— Asta e pentru Liku.

Bușteanul nu mai era singur. Un altul, mai mic, se oprise paralel, izbindu-se de el și scrâșnind în vreme ce apa trecea peste amândoi. Fa păși înainte în lumina lunii și puse un picior pe capătul dinspre țărm. Apoi se întoarse și se strâmbă la apă. Făcu câțiva pași pe terasă, privi în aval, unde licărea buza cascadei, și pe urmă o luă la fugă înainte. Ezită brusc, încetini și se opri. Un băț mare, răsucit de apă, se lipi de cele două trunchiuri. Fa încercă încă o dată, luându-și un elan mai scurt, și se opri iar, bodogănind la apa scânteietoare. Începu să alerge în jurul buștenilor, cu o revărsare de sunete care nu erau cuvinte propriu-zise, dar aveau un ton furios și disperat. Și ăsta era un lucru nou, și Lok se sperie de el, așa că se retrase cu pași mici, în susul terasei. Dar pe urmă își aminti de propriile-i giumbușlucuri pe lângă bușteanul din pădure și se sili să râdă la ea, deși pe spinarea ei era un gol. Fa veni în fugă spre el și își rânji dinții în fața lui, de parcă ar fi dat să-l muște, iar din gura ei ieșiră zgomote ciudate. Trupul lui făcu un salt înapoi.

Fa tăcu, agățându-se de el și tremurând; erau amândoi o singură umbră pe stânca goală. Apoi îi spuse pe un ton care nu

avea nici pic de Oa în el:

— Du-te primul pe buștean!

Lok o împinse într-o parte. Acum, că nu mai scoteau nici un sunet, amărăciunea se întorsese. Privi spre buștean, constată că exista afara lui Lok și înăuntrul lui și că afară era mai bine. Își puse carnea pentru Liku între dinți și o strânse bine. Ea nu mai călărea în spinarea lui și, lângă Fa care tremura și lângă râul ce curgea de-a latul prin fața lui, nu mai avea chef de giumbușlucuri. Inspectă bușteanul de la un capăt la altul, observă o porțiune mai lată în partea dinainte de scoc, acolo unde se bifurcase odinioară o creangă, și sui câțiva pași pe terasă. Măsură distanța, se aplecă în față și se lansă înainte. Bușteanul era sub tălpile lui, lunecos. Tremura la fel ca Fa și se lăsa dus de apă, astfel că Lok se înclină în dreapta ca să se echilibreze. Și, fără să înțeleagă cum, se pomeni căzând. Piciorul lui izbi cu toată forța celălalt trunchi, care se scufundă, iar el se împletici. Piciorul stâng îi zvâcni, el se ridică la loc, dar, apa trecând prin scoc îi împingea cu o forță mai mare decât a unui vânt aprig în scobitura genunchilor, rece ca femeile de gheață. Lok făcu un salt disperat, se împiedică, sări din nou și o clipă mai târziu se agăța cu mâinile de piatră, bâjbâind și agățându-se de partea de sus, cu fața lipită de carnea pentru Liku. Picioarele i se depărtaseră unul de altul pe suprafața de piatră până ce simți că se crapă în două. Izbuti chinuit să se salte pe o latură a pietrei până ce ajunse cu fața la Fa. Constată că din gura lui ieșea un sunet, în ciuda cărnii, un sunet ascuțit și prelung, ca al lui Nil când traversase în fugă bușteanul din pădure. Și atunci tăcu, gâfâind sacadat. Un alt buștean venea să se alăture celorlalte două. Se opri în lungul lor, bufnindu-se de ele, iar scocul se sparse în spumă și scânteieri. Fa încercă noul buștean. Păși cu grijă peste apă, cu câte un picior pe fiecare trunchi. Ajunse la piatra pe care se oprise Lok și se cățără pe ea,

alături. Strigă, ca să acopere vuietul râului:

— Eu n-am scos nici un zgomot.

Lok își îndreptă spatele și se strădui să se poarte ca și când piatra n-ar fi lunecat pe apă cu ei cu tot. Fa măsură distanța din ochi, sări și ateriză exact pe piatra următoare. El o urmă, cu mintea goală din cauza zgomotului și a noutății. Săriră astfel și se cățărară până ce ajunseră la o piatră care avea în vârf un desiș, iar când pășiră pe ea, Fa se întinse pe ea și-și înfipse degetele în țărână, în vreme ce Lok așteptă răbdător, cu mâinile pline de carne. Se aflau pe insulă; de-o parte și de alta a lor, buza cascadei curgea și scânteia ca fulgerul în zilele de vară. Se auzea și un zgomot nou, glasul cascadei principale de dincolo de insulă, care era acum mai aproape de ei ca niciodată. Nimic nu concura cu ea. Chiar și sunetul vag pe care cascada mai mică îl mai lăsa din vocile lor era acoperit complet.

Fa se ridică în picioare. Păși înainte până când ajunse să se uite la piciorul insulei, iar Lok se apropie de ea. Piciorul se lățea și, cam acolo unde ar fi fost glezna, curenții apei mușcau în țărm, lăsând doar o potecă îngustă. Lok se ghemui și se uită în față.

Iederă și rădăcini goale, brazde de pământ și bolovani de piatră zimțuită – terasa se apleca, astfel încât culmea ei încununată cu mesteceni privea drept în jos, spre insulă. Pietrele care se prăbușiseră zăceau încă îngrămădite la poale, iar formele lor întunecate, mereu ude, contrastau cu luciul cenușiu al frunzelor și al falezei. Copaci creșteau încă pe culmea ei, deși într-un echilibru precar după ce piatra le distrusese cea mai mare parte a rădăcinilor. Cele rămase erau îngrămădite în crăpăturile stâncii, coborau pe fața ei sau atârnau stinghere în aerul umed. Apa se revărsa de-o parte și de alta, înspumată și scânteietoare, iar pământul tremura. Aproape plină, luna poleia partea de sus a malului, iar focul

licărea în colțul cel mai îndepărtat al insulei.

Cei doi nu spuseră nimic la vederea înălțimii amețitoare. Se aplecară și cercetară malul stâncos în căutarea unei căi de acces. Fa se lăsă să lunece peste margine, și umbra ei albăstruie fu mai vizibilă decât contururile trupului. Coborî pe rădăcini și pe firele de iederă. Lok venea în urma ei, ținând iarăși carnea în dinți, privind printre pleoape, când și când, la licărul focului. Simțea un imbold puternic să se repeadă spre el, de parcă ar fi putut să găsească acolo o alinare pentru amărăciunea lui. Căci alinarea nu i-ar fi fost adusă doar de Liku și de cel nou. Ceilalți oameni, cu imaginile lor multe, erau ca apa, care înspăimântă și în același timp te provoacă și te ademenește să te apropii de ea. Lok era în mod vag conștient de această atracție nedefinită, care îl făcea să se simtă nătâng. Se pomeni deodată la capătul unei rădăcini uriașe, rupte, într-un pustiu de apă cavernoasă și licăritoare. Rădăcina se legăna sub greutatea lui, iar bucata de carne îi lipăia pe piept. Se văzu nevoit să sară într-o parte, spre încâlceala de rădăcini și iederă, înainte s-o poată urma din nou pe Fa.

Ea îl conduse peste pietre și printre copacii de pe insulă. Abia dacă se zărea o părere de potecă. Ceilalți își lăsaseră mirosul printre tufărișurile strivite, și asta era tot. Fa se ținea după miros fără să judece. Știa că focul trebuia să fie în celălalt capăt, dar, ca să spună de ce, ar fi avut nevoie să se oprească și să se lupte cu imaginile, ducându-și palmele la cap. Erau multe păsări care cuibăreau pe insulă, și prezența oamenilor le deranja, așa că Fa și Lok începură să înainteze cu mare precauție. Încetară să se mai concentreze direct asupra mirosului nou și avură grijă doar să se strecoare prin pădure făcând cât mai puțin zgomot și tulburare. Imaginile se îmbulzeau, împărtășite între ei. În bezna aproape totală a frunzișului, vedeau cu ochii nopții; ocoleau invizibilul, ridicau

firele de iederă din cale, descâlceau rugii și treceau mai departe. În scurt timp, îi auziră pe oamenii cei noi.

Vedeau deja și focul – sau, mai degrabă, vedeau reflexia flăcărilor și licărul lor. Lumina cufunda restul insulei într-un întuneric de nepătruns și le încețoșa vederea noptatică, astfel că înaintau mai încet acum. Focul era mult mai mare decât înainte, iar rărișul luminat era înconjurat de o perdea de frunze tinere de un verde palid, ca și când dincolo de ele ar fi strălucit razele unui soare. Oamenii făceau un zgomot ritmic, ca bătăile de inimă. Fa se opri în fața lui Lok, astfel că deveni o formă neagră, solidă.

Copacii erau înalți în capătul acesta al insulei, iar în mijloc tufișurile erau risipite, astfel că te puteai mișca printre ele. Lok păși în urma ei până când se opriră locului, cu genunchii îndoiți și degetele de la picioare chircite, gata de fugă, în spatele unuia dintre tufișuri, chiar la marginea cercului de lumină. De acolo puteau zări bine rărișul pe care și-l aleseseră oamenii. Erau prea multe de cuprins cu privirea deodată. Mai întâi, copacii se reorganizaseră. Se aplecaseră înghesuiți, și își împletiseră ramurile strâns, clădind grote de întuneric de-o parte și de alta a focului. Oamenii cei noi ședeau pe pământ, între Lok și lumină, și nu existau două capete care să aibă aceeași formă. Erau ori trase în părți, ca niște coarne, ori înălțate ca un trunchi de pin, ori rotunde și uriașe. Dincolo de foc se vedea marginea grămezii de bușteni care așteptau să fie arși și, cu toată greutatea lor, lumina părea să-i miște încolo și-ncoace.

Și apoi, de necrezut, un cerb în rut mugi lângă copaci. Sunetul era aspru și furios, răsunând de chin și de dorință. Era glasul celui mai mare dintre toți cerbii, și lumea întreagă nu era destul de largă pentru el. Fa și Lok se agățară unul de altul și se uitară la buștenii pentru foc fără să aibă vreo imagine. Oamenii cei noi se aplecară, astfel că formele lor se schimbară, cu

capetele ascunse vederii. Cerbul se ivi. Pășea săltat pe picioarele din spate, iar cele din față erau întinse în lături. Capul încornorat ajungea în frunzișul copacilor și privea în sus, dincolo de oamenii cei noi, dincolo de Fa și de Lok, clătinându-se într-o parte și-n alta. Cerbul începu să se răsucească, iar ei văzură că avea coada moartă, atârnând și lovindu-se de picioarele albicioase, fără păr. Cerbul avea mâini.

Într-una dintre grotele de întuneric îl auziră pe cel nou scâncind. Lok începu să sară în sus și-n jos în spatele tufișului.

— Liku!

Fa îi puse o palmă peste gură, ținându-l strâns, nemișcat.

Cerbul își opri dansul. O auziră pe Liku strigând:

— Aici sunt, Lok! Aici sunt!

Izbucni brusc o hărmălaie de sunete-râs, de frământări, scrâșnete și chirăieli, o sumedenie de glasuri strigând, o femeie care țipa. Focul șuieră, și un abur alb se înălță din el, iar lumina păli. Oamenii cei noi alergau încolo și-ncoace. În aer se simțeau frică și mânie.

— Liku!

Cerbul se legăna violent în lumina slabă. Fa trăgea de Lok și bombănea. Oamenii se apropiau cu bețe în mâini, aplecați, drept spre ei.

— Repede!

Unul dintre bărbați lovea sălbatic tufișul din dreapta. Lok își trase brațul.

— Mâncarea e pentru Liku!

Și o azvârli în răriș. Bucata căzu lângă picioarele cerbului. Lok apucă să-l vadă aplecându-se spre ea prin aburul des și o clipă mai târziu se împleticea, tras de Fa. Zarva oamenilor noi se transforma într-o serie de strigăte, ordine, întrebări și răspunsuri – ramuri arzânde alergau prin rariște, astfel că perdele de frunziș tânăr apăreau și dispăreau la loc. Lok își lăsă

capul în piept, bătând pământul moale cu picioarele. Deasupra lui, aproape, răsună un șuier, de parcă cineva și-ar fi tras brusc răsuflarea. Șerpuind printre copaci, Fa și Lok încetiniră. Își începură miracolul de ingeniozitate a simțurilor, printre rugi și tufărișuri; de data asta însă, Lok citi disperare în Fa și în răsuflarea ei grea. Se năpustiră înainte, în timp ce torțele fulgerară între copacii din urma lor. Îi auziră pe oamenii cei noi strigând unii la alții, zgomotoși în desiș. Apoi un singur glas răsună tare. Foșnetele se opriră. Fa se repezi să se cațere pe pietrele ude.

— Repede! Repede!

Lok abia dacă o auzea, din cauza tunetului răsunător al perdelei de apă. Supus, o urmă, uimit de viteza pe care o prinsese, fără nici o imagine în minte, alta decât cea fără noimă a cerbului dansând.

Fa se aruncă peste marginea costișei și se ghemui în întuneric. Lok așteptă. Ea întrebă, cu răsuflarea întretăiată:

— Unde sunt?

El privi spre insulă, dar Fa îl întrerupse.

— Urcă încoace?

Mai jos, pe la jumătatea pantei, o rădăcină se legăna încă încet, tulburată de cățărarea ei, dar restul era cufundat în nemișcare, cu fața spre lună.

— Nu!

Rămaseră tăcuți pentru o vreme. Lok remarcă din nou zgomotul apei și, în clipa aceea, zgomotul deveni atât de puternic, încât glasul lui nu mai putea să răzbată prin el. Se întrebă într-o doară dacă el și Fa împărtășiseră o imagine sau vorbiseră cu gurile, apoi studie senzația de greutate din trupul și din capul lui. Nu, nu era nici o îndoială. Senzația avea legătură cu Liku. Lok căscă, își șterse adânciturile ochilor cu degetele și își linse buzele. Fa se ridică în picioare.

— Vino!

Se strecurară printre mesteceni, deasupra insulei, și săriră înapoi, din piatră în piatră. Bușteanul adunase alte trunchiuri pe lângă el, iar acum ședeau toate înghesuite, mai multe decât degetele de la o mână, împâslite cu resturile plutitoare din partea mai îngustă a râului. Apa țâșnea printre ele și se revărsa într-o parte și-n alta. Buștenii formau o potecă la fel de lată ca aceea din pădure. Ajunseră cu ușurință pe terasă și încremeniră locului, fără o vorbă.

Dinspre adăpost se auzea sunet de încăierare. Lok și Fa dădură fuga, iar hienele cenușii o șterseră. Luna își arunca razele în intrând, astfel că până și cotloanele erau luminate, iar singurul loc întunecat era groapa în care fusese înmormântat Mal. Îngenunchează și așezară la loc pământul, cenușa și oasele peste partea din corpul lui care fusese descoperită. Acum țărâna nu mai forma o movilă, ci era netedă, la același nivel cu vatra. Tot fără o vorbă, rostogoliră deasupra o piatră, astfel că Mal era acum în siguranță.

Fa murmură:

— Cum îl vor hrăni pe cel nou fără lapte?

Apoi se agățară unul de altul, piept la piept. Pietrele din jurul lor erau ca orice alte pietre; lumina focului se stinsese de pe ele. Se strânseră unul lângă celălalt, încleștați, în căutarea unui centru, și se prăvăliră, încă lipiți, față în față. Focul din trupurile lor se aprinse, și ei se întinseră către el.

ȘAPTE

Fa îl împinse într-o parte. Se ridicară amândoi și priviră în jur, în adăpost. Aerul pustiu al primilor zori îi învălui. Fa se duse într-un cotlon și reveni cu un os care mai avea o urmă de carne și cu câteva fărâme la care hienele nu izbutiseră să ajungă. Amândoi erau roșii din nou, arămii și nisipii, fiindcă albastrul și cenușiul nopții îi părăsiseră. Fără a vorbi, împărțiră fărâmele cu o izbucnire de compătimire reciprocă. Apoi își șterseră mâinile pe coapse, coborâră la apă și băură. Și pe urmă, tot fără să vorbească și fără să împărtășească vreo imagine, se răsuciră spre stânga și se apropiară de colțul după care se afla țărmul stâncos.

Fa se opri.

— Nu vreau să văd.

Se întoarseră împreună și se uitară la intrândul pustiu.

— O să iau foc când o să cadă din cer sau când o să se trezească în ierburi.

Lok analiză imaginea focului. În afară de ea, avea un gol în minte, și doar simțirea aceea care creștea și scădea, adâncă și sigură, era sesizabilă în el. Făcu doi pași spre buștenii din celălalt capăt al terasei, dar Fa îl prinse de încheietura mâinii.

— Nu mergem din nou pe insulă.

Lok se întoarse spre ea, cu brațele ridicate.

— Trebuie găsită mâncare pentru Liku. Ca să fie puternică

atunci când se va întoarce.

Fa aținti asupra lui o privire adâncă, și pe chipul ei se oglindiră lucruri pe care el nu le putu înțelege. Făcu un pas în lateral, ridică din umeri și dădu din mâini. Apoi se opri și așteptă, încordat.

— Nu!

Ea îl apucă iar de încheietură și îl trase. Lok rezistă, vorbind întruna, fără să știe ce spune. Ea renunță să mai tragă și se întoarse iar cu fața spre el.

— O să fii omorât.

Urmă o pauză. Lok se uită la ea, apoi la insulă. Își scărpină obrazul stâng. Fa veni mai aproape.

— O să am copii care nu vor muri în peștera de lângă mare. Va fi și un foc. Liku va avea copii când va fi femeie. Ea dădu drumul din nou încheieturii lui. Ascultă. Nu vorbi. Oamenii cei noi au luat bușteanul, și Mal a murit. Ha era pe stâncă, și un om nou era tot pe stâncă. Ha a murit. Oamenii cei noi au venit la adăpost. Nil și bătrâna au murit.

Lumina era mult mai puternică în spatele ei. Pe cer, deasupra capului ei, apăruse o scamă de roșu. Fa crescu în ochii lui. Ea era femeia. El clătină din cap, umil. Vorbele ei îi sporiseră simțirea aceea.

— Când oamenii cei noi o vor aduce pe Liku înapoi, o să fiu bucuros.

Fa scoase un sunet furios și ascuțit, făcu un pas spre apă și se întoarse la loc. Îl apucă de umeri.

— Cum o să-i poată da ei lapte celui nou? Dă oare cerbul lapte? Și dacă n-o aduc pe Liku înapoi?

El răspunse umil, din golul pe care-l avea în minte:

— Eu nu văd imaginea asta.

Fa îi dădu drumul, furioasă, se întoarse cu spatele și rămase nemișcată, cu o mână pe colțul dincolo de care începea malul.

El vedea cum i se zburlea părul și cum mușchii umărului îi tresăltau. Era aplecată în față, cu palma dreaptă pusă pe genunchiul drept. O auzi mormăind, încă întoarsă cu spatele spre el:

— Tu ai mai puține imagini decât cel nou.

Lok își duse podul palmelor la ochi și apăsă, și pinteni de lumină fulgerară în ei ca în apa râului.

— Nu a fost noapte.

Asta așa era. Acolo unde ar fi trebuit să fie noapte fusese doar o ceață cenușie. Nu numai urechile și nasul îi fuseseră treze după ce se întinseseră împreună, ci și Lok cel dinlăuntrul lor, care veghease în timp ce simțirea aceea creștea, scădea și iar creștea. Între oasele țestei lui, înăuntru, era îndesată pâsla albă a pufului de toamnă purtat de vânt, semințele ei îi umpleau nările, făcându-l să caște și să strănute. Își luă mâinile de la ochi și clipi spre locul în care ar fi trebuit să fie Fa. Acum ea se lipise de peretele de piatră și se uita pe după el, la râu. Mâna ei îl chema.

Bușteanul ieșise din nou pe apă. Era aproape de insulă, și aceleași două fețe de os ședeau la capetele lui. Săpau în apă și bușteanul luneca de-a latul râului. Când ajunse aproape de mal și de tufărișurile dese, se răsuci în lungul curentului, și cei doi oameni încetară să mai sape. Se uitau cu priviri atente la luminișul în care se afla copacul mort. Lok văzu cum unul dintre ei se întoarce și-i vorbește celuilalt.

Fa îl atinse pe mână.

— Caută ceva.

Bușteanul lunecă încet la vale, dus de curent, în timp ce soarele urca pe cer. Partea cea mai îndepărtată a râului izbucni parcă în flăcări, așa că, pentru o vreme, pădurea de pe ambele maluri păru întunecată. Atracția aceea nelămurită a oamenilor noi îndepărtă pâsla din capul lui Lok. Uită să mai clipească.

Bușteanul era mai mic și plutea alene în aval, fără să se îndrepte spre cascadă. Când se răsucea de-a latul, omul de la capătul din spate mai săpa puțin în apă, și bușteanul se întorcea iar drept spre ochii lui Lok. Și tot timpul cei doi priveau în lături, spre mal.

Fa mormăi:

— Mai e un buștean.

Tufișurile de pe țărmul insulei se scuturau de zor. Pentru o clipă se despărțiră, și acum, că știa unde să se uite, Lok zări capătul unui alt buștean ascuns între ele. Un bărbat își împinse capul și umerii printre frunzele verzi și flutură brațul, furios. Cei doi din buștean începură să sape repede, până ce ajunseră exact în locul din care le făcuse semn bărbatul, vizavi de copacul mort. Acum nu se mai uitau la trunchiul uscat, ci la cel de-al treilea, și dădeau din cap către el. Bușteanul îi duse până la el și pătrunse sub tufărișuri.

Curiozitatea puse stăpânire pe Lok; o luă la fugă spre noua cale de a ajunge pe insulă, atât de entuziasmat, încât Fa îi împărtăși imaginea. Se repezi la el și-l prinse de braț.

— Nu! Nu!

Lok începu să se bâlbâie. Fa strigă la el:

— Eu spun: „Nu“! Apoi, arătând spre adăpost, adăugă: Ce-ai zis acolo? Fa are multe imagini…

În sfârșit el tăcu, așteptând spusele ei. Ea vorbi solemn:

— Vom merge în pădure. După mâncare. Ne vom uita la ei peste râu.

Coborâră povârnișul în fugă, depărtându-se de râu, lăsând pietrele între ei și oamenii cei noi. La marginile pădurii era mâncare: bulbi cărora abia le dăduse un moț verde, larve și mlădițe, ciuperci și partea moale dinăuntrul scoarței unor copaci. Carnea căprioarei era încă în ei, și nu le era foame – așa cum înțelegeau semenii foamea. Puteau să mănânce, dacă

găseau mâncare, dar fără ea le era bine azi, ba chiar și mâine, dacă era nevoie. De asta căutările lor nu erau febrile, așa că fascinația oamenilor noi îi atrase din nou în desișurile de pe mal. Stătură peloc, cu degetele de la picioare înfipte în clisă, și-i ascultară pe ceilalți prin zgomotul cascadei. O musculiță timpurie bâzâi pe la nasul lui Lok. Aerul era cald, iar soarele strălucea blând, așa că el căscă din nou. Apoi îi auzi pe oamenii cei noi făcând zgomotele lor ca de păsări atunci când vorbeau unul cu altul și scoțând o serie de alte sunete, trosnete și pocnete de nelămurit. Fa se furișă până la marginea luminișului de lângă copacul mort și se întinse pe jos.

Nu se vedea nimic peste apă, dar trosnetele și pocnetele continuau.

— Fa! Urcă pe copacul mort ca să vezi.

Ea întoarse capul și îl privi sceptică. Brusc, Lok își dădu seama că Fa avea să spună „nu“, să insiste să se țină departe de oamenii cei noi și să pună un mare interval de timp între ei și Liku; și toate astea deveniră pentru el o cunoaștere de nesuportat. Se strecură fuga înainte, mergând în patru labe, și urcă pe partea ferită a copacului mort. O clipă mai târziu își croia drum în sus prin vălmășagul de frunze de iederă prăfuite, întunecate și mirosind a acru. Abia își ridicase și piciorul din spate în vârful găunos al copacului, când capul lui Fa se ivi din frunziș în urma lui.

Partea de sus a copacului era goală, precum capacul unei ghinde uriașe. Era acolo un lemn moale, alb, care se adâncea sub greutatea lor, plin de mâncare. Iedera se întindea în sus și-n jos într-o încâlceală întunecată, astfel că era ca și când ar fi stat într-un tufiș de pe sol. Copacii din jur erau cu toții mai înalți, dar spre râu și spre coama verde a insulei se deschidea un petic de cer. Dând frunzele în lături cu gesturi ușoare, ca și când ar fi căutat ouă, Lok constată că poate face între ele o gaură nu mai

mare decât partea de la ochi a feței lui; și, cu toate că marginile găurii se mișcau puțin, putea să vadă râul și malurile, scăldate într-o lumină și mai vie în contrast cu frunzele întunecate din jur – ca atunci când își făcea palmele căuș și se uita printre ele. În stânga lui, Fa își croia și ea un adăpost, iar buza adânciturii în care stăteau îi oferea chiar un sprijin pentru coate. Simțirea aceea grea coborî în Lok așa cum făcea de fiecare dată când îi avea în față pe oamenii cei noi. Se așeză cât mai comod. Și, deodată, uitară de orice altceva, complet nemișcați.

Bușteanul ieșea din tufișurile de pe malul insulei. Cei doi bărbați săpau cu grijă în apă, iar bușteanul se rotea. Nu-și îndreptă botul spre Lok și Fa, ci în amonte, deși începu să traverseze râul către ei. Erau acum o sumedenie de lucruri noi în scobitura bușteanului: ceva cu forme ca de pietre și de piei umflate. Și tot soiul de bețe, de la pari lungi fără ramuri și frunze până la crengi pline de frunze veștede. Se apropia.

În sfârșit, îi puteau privi pe oamenii cei noi în față, în lumina soarelui. Erau ciudați dincolo de orice înțelegere. Părul le era negru și creștea în cele mai neașteptate feluri. Fața de os din capătul apropiat al bușteanului avea un smoc de păr ca un trunchi de pin, care-i stătea drept în sus, astfel încât capul lui, și așa prea lung, părea întins și mai mult, de parcă ceva îl trăgea fără milă spre cer. Cealaltă față de os avea părul ca un hățiș uriaș, care i se lățea în toate părțile, aidoma iederii pe un copac mort.

Păr le creștea des pe corp și la mijloc, pe burtă și pe partea de sus a picioarelor, așa că bucata asta din trupul lor era mai groasă decât restul. Dar Lok nu se uită de la bun început la corpul lor, fiindcă era mult prea atras de zona din jurul ochilor. O bucată de os alb fusese așezată sub ei, fixată pe piele, iar acolo unde ar fi trebuit să se afle nările largi se vedeau două crăpături înguste, între care osul ieșea în afară, ascuțit.

Dedesubtul lui mai era o crăpătură, peste gură, iar glasurile lor ieșeau tremurate prin ea. Sub crăpătură se vedea un mic smoc de păr negru. Ochii feței, care priveau prin toate oasele astea, erau întunecați și agitați. Deasupra lor aveau sprâncene, mai subțiri decât gura sau decât nările, negre și arcuite în sus, astfel că oamenii păreau amenințători și răi ca niște viespi. Șiruri de dinți și de scoici le atârnau în jurul gâtului, pe pielea cenușie și păroasă. Mai sus de sprâncene osul se bomba și se înălța, ascuns în cele din urmă de păr. Când bușteanul ajunse mai aproape, Lok văzu că de fapt culoarea nu era chiar ca albul osului, lucioasă, ci mai palidă. Aducea mai degrabă cu a ciupercilor mari, urechile acelea pe care le mâncau semenii, și cam la fel păreau și la pipăit. Brațele și picioarele celor doi erau subțiri ca bețele, iar încheieturile semănau cu nodurile unei mlădițe.

Acum, că putea privi direct în buștean, Lok văzu că era mult mai lat decât înainte – de fapt era ca doi bușteni care se mișcau împreună. În el erau alte forme și boccele ciudate, iar printre ele, un alt bărbat ședea întins pe o parte. Corpul și osul de pe fața lui erau ca ale celorlalți, dar pe capul lui părul creștea într-o grămadă de vârfuri ascuțite care luceau și păreau tari ca țepii de pe coaja castanei. Omul făcea ceva cu una dintre nuielele ascuțite, iar bățul lui arcuit era alături de el.

Buștenii se proptiră în mal. Bărbatul din spate – Lok îl numi în sinea lui Pinul – vorbi încet. Hățiș lăsă jos creanga înfrunzită și își înfipse mâna în iarba de pe mal. Cap-de-castan își luă bățul arcuit și nuiaua și păși în lungul buștenilor până ce se opri, ghemuit, pe pământ tare. Lok și Fa erau aproape deasupra lui. Îi simțeau mirosul, un miros de mare și de carne, înspăimântător și fascinant. Era atât de aproape, încât în orice clipă i-ar fi putut adulmeca, deși se afla sub ei, și cuprins de o frică bruscă, Lok își inhibă mirosul propriu, fără să știe însă ce face. Își atenuă

răsuflarea până la o adiere abia simțită, încât chiar și frunzele erau mai vioaie decât ea.

Cap-de-castan stătea sub ei, într-un petic de lumină. Pusese nuiaua de-a latul bățului arcuit. Se uită încolo și-ncoace pe lângă copacul mort, cercetă solul și privi din nou înainte, în pădure. Vorbi într-o parte, prin crăpătură, către ceilalți aflați în barcă – o vorbire rapidă, ca un chirăit – și osul alb îi tremură.

Lok resimți șocul cuiva care se bizuie pe o creangă de fapt inexistentă. Și, într-un fel de impresie întoarsă pe dos, înțelese că sub os nu era ascunsă o față ca de Mal, ca de Fa sau ca de Lok. Aceea era pielea.

Hățiș și Pin făcură ceva cu fâșiile de piele care legau buștenii de tufișuri. Coborâră cu mișcări repezi din buștean și o luară la fugă, făcându-se nevăzuți. Îndată se auzi zgomot ca și când cineva bătea cu piatra în lemn. Cap-de-castan se furișă și el înainte și dispăru.

Acum nu mai era nimic interesant – doar buștenii. Erau foarte netezi și lucioși pe dinăuntru, unde se vedea lemnul, iar pe afară se zăreau dâre lungi ca albeața de pe o piatră când marea s-a retras și soarele a uscat-o. Marginile erau rotunjite și adâncite în locurile în care stătuseră mâinile fețelor de os. Formele dinăuntru erau prea multe și prea diferite ca să poată fi pricepute. Se aflau acolo pietre rotunde, bețe, piei, boccele mai mari ca Lok, petice roșu-aprins, oase care luaseră forme vii, capetele frunzelor maronii, acolo unde bărbații le ținuseră în mâini, arătau ca niște pești maro, erau acolo mirosuri, erau întrebări și nici un răspuns. Lok se uita fără să vadă, iar imaginea se frânse și se închegă din nou. Dincolo de apă, pe insulă, nu se zărea nici o mișcare.

Fa îi atinse mâna. Își schimbă poziția în scobitura copacului. Lok o imită precaut și își făcură amândoi găuri de privit care dădeau spre luminiș.

Deja priveliștea familiară se schimbase. Desișul și apa neclintită din stânga luminișului erau aceleași, la fel ca mlaștina impenetrabilă din dreapta. Dar acolo unde poteca din pădure dădea în luminiș, mărăcinișul creștea acum des. În el era un loc gol și, în vreme ce ei se uitau, îl văzură pe Pin ivindu-se cu o bâtă cu spini pe umăr. Tulpina îi era albă și ascuțită. În pădure, în spatele lui, bufnetele se auzeau în continuare.

Dinspre Fa venea frică. Nu era o imagine împărtășită, ci o senzație generală, un miros amar, o tăcere moartă și o atenție chinuită, o nemișcare și o încordare care începură să iște același lucru și în Lok. Acum, mai limpede decât oricând înainte, erau doi Lok, unul afară și celălalt înăuntru. Cel dinăuntru putea să stea să privească la nesfârșit. Dar cel de afară, care respira, care auzea și mirosea și era treaz tot timpul, devenea insistent, se așternea și se strângea pe el ca o a doua piele. Îl silea să simtă frica și pericolul cu mult înainte ca mintea lui să poată înțelege ceea ce vedea. Lok era speriat ca niciodată în viața lui, mai rău decât atunci când se ghemuise cu Ha pe o piatră și o pisică se plimba de colo-colo pe lângă un leș secătuit de sânge, uitându-se la ei și întrebându-se dacă meritau osteneala.

Gura lui Fa i se lipi de ureche.

— Suntem prinși aici.

Mărăcinișul se lăți. Era foarte des acolo unde poteca dădea în luminiș, dar apăruseră altele acum, două șiruri lângă apa neclintită și lângă mlaștină. Luminișul devenise o jumătate de cerc, deschis doar spre apa râului. Cele trei fețe de os apărură prin ultima deschidere, cu alți mărăcini, cu care închiseră calea în urma lor.

Fa îi șopti în ureche:

— Ei știu că suntem aici. Și nu vor să plecăm.

Și totuși, fețele de os nu le dădeau atenție. Hățiș și Pin se

duseră înapoi, și buștenii se loviră între ei cu zgomot, iar Cap-de-castan începu să pășească fără grabă pe lângă mărăcini, rămânând cu fața spre pădure. Ținea tot timpul bățul arcuit cu nuiaua pusă de-a curmezișul. Mărăcinii îi ajungeau până la piept și, când un cerb mugi undeva în depărtare, omul îngheță, cu fața ridicată și bățul puțin mai drept. Turturelele sporovăiau din nou, iar soarele privea drept în jos, în vârful copacului mort, răsuflând cald asupra celor doi semeni.

Cineva săpa tare în apă, și buștenii se ciocniră. Răsunau bufnete, hârșâituri și vorbe ca de pasăre; apoi alți doi oameni ieșiră de sub copac în luminiș. Primul era la fel ca toți ceilalți. Părul i se aduna într-un moț în vârful capului și apoi se lățea, clătinându-se când omul se mișca. Moț se duse direct la mărăcini și începu să studieze pădurea. Și el avea un băț arcuit și o nuia.

Cel de-al doilea era altfel decât ceilalți. Era mai lat și mai scurt. Pe corp avea mult păr, iar cel de pe cap îi era lins, de parcă i-ar fi fost frecat cu grăsime, și strâns într-un ghem la ceafă. În partea din față a capului nu avea păr deloc, așa că rotunjimea osului-piele, deconcertant în paloarea lui ca de ciupercă, urca până deasupra urechilor. Și acum, pentru prima dată, Lok zări urechile oamenilor noi. Erau foarte mici și lipite strâns de lateralele capului.

Moț și Cap-de-castan se lăsaseră pe vine și culegeau frunze și fire de iarbă din urmele pe care le lăsaseră Fa și Lok în pământ. Moț ridică privirea și spuse:

— Tuami.

Cap-de-castan merse după urme cu mâna întinsă. Moț i se adresă omului scund și lat în spate:

— Tuami!

Acesta lăsă grămada de pietre și bețe cu care își făcuse de lucru și se întoarse spre ei. Scoase un sunet iute ca de pasăre,

surprinzător de delicat, iar ei îi răspunseră.

Fa șușoti în urechea lui Lok:

— E numele lui…

Tuami și ceilalți ședeau aplecați deasupra urmelor și clătinau din cap. Acolo unde pământul devenea tare, spre copac, urmele nu se mai vedeau, și, când Lok își spuse că oamenii cei noi își vor lipi nasul de sol, ei își îndreptară spinările și se ridicară. Tuami începu să râdă. Arăta spre cascadă, râzând și chiraind. Apoi se opri, își lovi palmele cu zgomot una de alta, rosti un cuvânt și se întoarse la grămada lui.

Ca și când acel unic cuvânt transformase luminișul, oamenii cei noi începură să se destindă. Deși Cap-de-castan și Moț încă mai vegheau pădurea, stăteau de o parte și de alta a luminișului, privind peste mărăcini, cu bețele nearcuite. O vreme, Pin nu mișcă nici o boccea; își duse o mână la umăr, trase o bucată de pieliță și ieși din pielea lui. Pe Lok, gestul acesta îl duru la fel ca vederea unui spin intrat sub unghia cuiva, dar pe urmă își dădu seama că pe Pin nu-l deranja, ba chiar era bucuros, fiindcă-i era răcoare și bine în pielea lui cea nouă și albă. Acum era despuiat ca Lok, numai că avea o bucată de piele de căprioară legată strâns în jurul mijlocului subțire și al șalelor.

Acum Lok observă alte două lucruri. Oamenii cei noi se mișcau altfel decât tot ce văzuse el până atunci. Stăteau drepți pe picioare, mijlocul le era subțire ca de viespe și, când se deplasau, corpul li se legăna înainte și înapoi. Și nu se uitau în pământ când mergeau, ci drept în față. Și nu erau doar flămânzi. Lok recunoștea foamea cronică. Oamenii cei noi erau pe moarte. Carnea le era lipită de oase așa cum fusese a lui Mal. Deși trupul lor vădea grația flexibilă a unei ramuri tinere, mișcările lor aveau o încetineală ca de vis. Mergeau drepți și

verticali, deși ar fi trebuit să fie morți. Era ca și cum ceva, un lucru pe care Lok nu-l putea vedea, îi susținea, ținându-le capul sus și împingându-i încet și irezistibil înainte. Lok știa că, dacă ar fi fost atât de slab cum erau ei, ar fi însemnat că deja murise.

Moț își lepădase pielea pe pământ, sub copacul mort, și acum se opintea cu o boccea mare. Cap-de-castan veni repede să-l ajute, și o ridicară împreună. Lok le văzu fețele încrețindu-se în timp ce râdeau, și un val neașteptat de afecțiune pentru ei îi împinse amărăciunea undeva în adâncul corpului. Îi vedea cum susțineau amândoi greutatea, simțea povara și efortul lor disperat în propriile brațe și picioare. Tuami se întoarse. Își scoase și el pielea, se întinse, se scărpină și se așeză în genunchi. Dădu la o parte frunzele de pe un petic de pământ, lăsând în loc doar țărâna maronie. În mâna dreaptă avea un băț mic și le vorbi celorlalți. Mai toți dădură din cap în sus și-n jos. Buștenii se loviră unul de altul, și de la malul apei răzbătu zgomot de voci. Bărbații din luminiș tăcură. Moț și Cap-de-castan începură să pășească din nou pe lângă mărăcini.

O clipă mai târziu, apăru un alt om. Era înalt și nu la fel de slab ca toți ceilalți. Părul de sub gură și din creștetul capului îi era cenușiu și alb, ca al lui Mal. Se umfla ca un nor și, sub el, un uriaș colț de pisică îi atârna de fiecare ureche. Lok și Fa nu-i vedeau fața, fiindcă stătea cu spatele spre ei. În mintea lor, îl numiră bătrânul. Se opri și se uită în jos, la Tuami, iar vocea lui aspră vorbi chinuit.

Tuami făcu alte semne. Toate se uniră, și, deodată, Lok și Fa împărtășiră o imagine a bătrânei desenând un cerc în jurul trupului lui Mal. Fa întoarse privirea spre Lok și schiță un minuscul gest cu degetul în jos, ca o împunsătură. Oamenii care nu erau de pază se strânseră în jurul lui Tuami, vorbind între ei și cu bătrânul. Nu gesticulau mult și nici nu dansau ce-ar fi vrut să spună, așa cum ar fi făcut Lok și Fa, dar buzele lor subțiri

fremătau și susurau. Bătrânul făcu o mișcare cu brațul și se aplecă spre Tuami. Îi spuse ceva.

Tuami clătină din cap. Bărbații se depărtară puțin de el și se așezară pe pământ, într-un șir, încât de pază rămase doar Moț. Fa și Lok urmăriră ce făcea Tuami privind peste capetele lor negre: acesta se deplasă treptat, ghemuit, până în partea opusă a luminișului, și ei îi văzură fața. Între sprâncenele lui se vedeau linii verticale, iar vârful limbii i se mișca urmând cercul pe care el îl desena. Șirul de capete începu să chirăie din nou. Unul dintre bărbați luă niște bețe mici și le frânse. Le strânse apoi în mână, și fiecare dintre ceilalți luă câte unul de la el.

Tuami se ridică, se duse la o boccea și scoase din ea un sac de piele. Erau în ea pietre, lemne și alte forme pe care el le așeză lângă semnele făcute pe pământ. Apoi se ghemui în fața oamenilor, între ei și marcajul de pe jos. Imediat, ceilalți începură să facă un zgomot cu gura. Își loveau palmele una de alta, și zgomotul era însoțit de plesnetele acestea ascuțite. Se înălța, cobora, se răsucea, și totuși își păstra mereu aceeași formă, la fel ca movilițele de la poalele cascadei, care fugeau odată cu apa, dar erau tot timpul în același loc. Capul lui Lok deveni plin de cascadă, ca și când s-ar fi uitat prea mult la ea și i s-ar fi făcut somn. De când văzuse că oamenii cei noi se plăceau unii pe alții, pielea nu îl mai strângea chiar atât de rău. Acum pâcla aceea albă îi reveni în cap, în vreme ce vocile și plesnetele continuau.

Mugetul asurzitor al unui cerb în călduri izbucni chiar sub copac. Pâcla pieri din mintea lui Lok. Oamenii se aplecaseră, astfel că pămătufurile de păr de pe capetele lor măturau pământul. Cerbul tuturor cerbilor intra dansând în luminiș. Ocoli șirul de capete, dănțui până de cealaltă parte a semnelor, se întoarse și rămase nemișcat. Lansă un nou muget. Apoi în luminiș se așternu liniștea, în vreme ce turturelele continuau să

sporovăiască.

Tuami se puse pe treabă. Începu să arunce lucruri spre semnele de pe jos. Se aplecă în față, făcând gesturi importante. Pe peticul de pământ gol erau culori – culorile frunzelor de toamnă, boabe roșii, albul brumei și negreala mată pe care focul o lasă pe piatră. Părul oamenilor era încă pe jos, iar ei nu spuneau nimic.

Tuami, din ghemuit, se așeză.

Pielea prea întinsă pe trupul lui Lok deveni rece ca gheața. În luminiș apăruse un alt cerb. Zăcea acolo unde fuseseră făcute semnele, întins pe pământ; alerga de zor și totuși, la fel ca vocile oamenilor și ca apa de sub cascadă, rămânea pe loc. Avea culorile sezonului de împerechere, dar era foarte gras, iar ochiul lui mic și negru cerceta ochiul lui Lok printre frunzele de iederă. Lok se simți descoperit și se ghemui mai mult în lemnul moale, în care mâncarea colcăia și îl gâdila. Nu voia să se uite.

Fa îl apucase de mână și îl trăgea din nou în sus. Temător, își apropie ochiul de frunze și se uită iar la cerbul lățit pe jos; acum însă era ascuns vederii, fiindcă oamenii se ridicaseră în picioare în fața lui. Pin ținea o bucată de lemn în mâna stângă, o bucată lustruită, din al cărei capăt creștea o ramură sau o frântură de ramură. Unul dintre degetele lui Pin era întins pe ramura asta. Tuami se ridică în fața lui și prinse în mână celălalt capăt al lemnului. Pin vorbea către cerbul aflat în picioare și către cel lățit. Se auzea cum se ruga de ei. Tuami ridică mâna dreaptă în aer. Cerbul mugi. Tuami lovi tare, și o piatră lucioasă mușcă din lemn. Pin rămase nemișcat o clipă sau două. Apoi își trase încet mâna de pe lemnul lustruit, iar degetul rămase întins pe ramură. Pin se răsuci și se duse alături de ceilalți. Fața lui arăta ca osul mai mult ca înainte, și el păși foarte încet, împleticindu-se. Ceilalți ridicară brațele și-l ajutară să se așeze între ei. El nu spuse nimic. Cap-de-castan luă o

bucată de piele și-i legă mâna, iar ambii cerbi așteptară până ce el termină.

Tuami răsuci lemnul, iar degetul zăbovi o clipă, apoi căzu cu un mic pleosc pe roșul de vulpe al cerbului. Tuami se așeză iar. Doi dintre oameni își țineau brațele în jurul lui Pin, care se înclina într-o parte. Domnea o tăcere deplină, astfel că vuietul cascadei părea să fi venit mai aproape.

Cap-de-castan și Hățiș se ridicară și se apropiară de cerbul culcat. Într-o mână țineau bețele arcuite, iar în cealaltă nuielele cu pene roșii. Cerbul aflat în picioare își mișcă mâna de om ca și când ar fi presărat ceva pe ei, apoi se întinse și-l atinse pe fiecare pe obraz cu o frunză de ferigă. Cei doi se aplecară asupra cerbului culcat, cu brațele întinse în jos, în vreme ce cotul drept li se ridica în aer. Apoi se auzi un flic! flic! și două nuiele se înfipseră în cerb, lângă inima lui. Oamenii se aplecară din nou, smulseră nuielele, iar cerbul rămase nemișcat. Ceilalți, care stăteau jos, începură să bată din palme și să scoată întruna sunete cu gura ca ale apei trecând peste movilițele de pământ, până când lui Lok îi veni să caște și să-și lingă buzele. Cap-de-castan și Hățiș stăteau tot în picioare, cu bețele în mâini. Cerbul mugi, iar oamenii își plecară capetele, cu părul pe jos. Dansul cerbului începu iar, prelungind sunetul glasurilor. Se apropie; trecu pe sub copacul mort și pieri din vedere, iar vocile se opriră. În spatele lor, între copac și râu, cerbul mugi încă o dată.

Tuami și Hățiș dădură fuga la mărăcinii așezați de-a latul potecii și traseră unul din drum. Trăgea fiecare de o parte și de alta a deschiderii, și Lok văzu că acum aveau ochii închiși. Cap-de-castan și Hățiș pășiră furișat înainte, cu bețele arcuite ridicate. Trecură prin deschidere și dispărură fără un sunet în pădure, iar Tuami și Moț lăsară mărăcinii să cadă la loc.

Soarele se mișcase, iar cerbul făcut de Tuami amușina acum umbra copacului mort. Pin ședea pe pământ, sub copac, și

tremura ușor. Oamenii începură să se miște încet, ca în torpoarea înfometării. Bătrânul ieși la vedere de sub copacul mort și începu să-i spună ceva lui Tuami. Acum părul îi era lipit bine de cap, iar petele razelor de soare lunecau pe el. Făcu apoi câțiva pași și se uită la cerb. Întinse un picior și începu să frece cu el corpul cerbului. Animalul stătu nemișcat, lăsându-se ascuns treptat. Într-o clipă, pe pământ nu mai rămăsese nimic, doar câteva petice de culoare și un cap cu un ochi mic. Tuami se întoarse, vorbind cu sine însuși, se duse la o boccea și scotoci în ea. Scoase un pinten de os, greu și zimțat la un capăt ca suprafața unui dinte și cizelat la capătul celălalt într-un colț neascuțit. Îngenunche și începu să frece colțul bont cu o piatră mică, pe care Lok o auzea hârșâind. Bătrânul se apropie, arătă spre os, râse cu un glas tunător și se prefăcu a-și înfige ceva în piept. Tuami își lăsă capul în jos și continuă să frece. Bătrânul făcu semn spre râu, apoi spre pământ în jos și se lansă într-un discurs lung. Tuami vârî osul și piatra în bucata de piele pe care o avea la brâu, se ridică și trecu pe sub copacul mort, dispărând din vedere.

Bătrânul se opri din vorbit. Se așeză cu grijă pe o boccea, aproape în mijlocul luminișului. Capul de cerb cu ochiul lui mic îi zăcea la picioare.

Fa rosti în urechea lui Lok:

— El a plecat înainte. Se teme de celălalt cerb.

Lui Lok îi veni imediat în minte imaginea clară a cerbului care dansase și mugise. Dădu din cap în semn că da, așa era.

OPT

Fa își schimbă poziția mișcându-se cu mare grijă, până când își găsi iar una confortabilă. Aruncând o privire în lateral, Lok o văzu lingându-și buzele. Un scurt răgaz îi uni din nou, și, pentru o clipă, Lok văzu două Fa care se depărtară ușor și doar cu mare efort izbuti să le readucă împreună. Desișul de iederă era plin de lucruri zburătoare care cântau subțirel sau i se așezau pe trup, astfel că pielea îi tresărea. Umbrele și peticele de soare se desprinseră și se cufundară până ce lumina soarelui atinse un alt nivel. Vorbe dezlânate spuse de Mal sau de bătrână roiau alături de imagini și se amestecau cu glasurile oamenilor noi, până ce nu mai izbuti să le deosebească. Nu se putea ca bătrânul de jos să fie cel care vorbea cu vocea lui Mal despre pământurile de vară, unde soarele era cald ca focul, iar fructele se coceau tot anul, după cum nu se putea nici ca adăpostul să se amestece, așa cum făcea acum, cu mărăcinii și cu boccelele din luminiș. Amărăciunea aceea atât de neplăcută coborâse în adânc și se lățise ca o baltă. Lok aproape că se obișnuise cu ea.

Simți o durere în încheietură. Deschise ochii și se uită în jos, enervat. Degetele lui Fa erau încleștate pe ea și, de o parte și de alta, carnea i se umflase dureros. Apoi, foarte limpede, Lok îl auzi pe cel nou scâncind. Chirăielile ca de pasăre și râsetele ascuțite ale oamenilor noi erau mai sonore și mai înalte acum, ca și când deveniseră toți copii. Fa se răsucea în trunchiul

copacului, întorcându-se cu fața spre râu. Pentru o vreme, Lok moțăi, năucit de soare și de amestecul de vise treze și oameni noi. Apoi cel nou scânci iarăși, și atunci Lok se întoarse la fel ca Fa și se uită spre râu.

Unul dintre cei doi bușteni se apropia de mal. Tuami ședea în partea din spate, săpând în apă, iar restul bușteanului era plin de oameni. Erau femei, fiindcă Lok le vedea sânii goi și supți. Erau mult mai mici decât bărbații și aveau pe trupuri mai puțină piele care se putea scoate. Părul le era aranjat în forme mai puțin complicate și uimitoare. Erau foarte slabe și fețele lor păreau boțite. Între Tuami, boccele și femeile boțite ședea o ființă care atrase atât de ferm privirea lui Lok, încât el abia dacă mai avu timp să-i cerceteze pe ceilalți. Și ea era femeie, în jurul mijlocului avea o blană strălucitoare care se ridica, trecea peste brațe și forma un săculeț la ceafă. Părul ei, de un negru lucios, era aranjat ca petalele unei flori în jurul albului de os al feței. Umerii și sânii îi erau albi, de un alb surprinzător în contrast, fiindcă peste ei se zbătea cel nou. Puiul încerca să stea departe de apă și se cățăra peste umărul ei spre săculețul de blană de la ceafă, iar ea râdea, cu fața boțită și gura deschisă, astfel că Lok îi zări dinții albi și ciudați. Erau prea multe de văzut, iar el deveni iar numai ochi care înregistrau și poate că mai târziu aveau să-și amintească de lucrurile pe care el nu le observa acum. Femeia era mai grasă decât ceilalți, așa cum și bătrânul fusese mai gras; dar ea nu era la fel de bătrână ca el, iar în vârful sânilor îi luceau bobițe de lapte. Cel nou se prinsese de părul ei lucios și se sforța să se ridice, în timp ce ea încerca să-l tragă în jos; capul ei era înclinat pe o parte, cu fața în sus. Râsul se înălța aidoma litaniei graurilor. Bușteanul trecu sub marginea găurii prin care privea Lok, și el auzi tufișurile de la mal oftând.

Se întoarse spre Fa. Ea scutura din cap, și pe față i se

așternuse un râs tăcut. Se uită la el, și Lok văzu apă în ochii ei, atât de multă încât în orice clipă ar fi putut să se reverse în golurile lor. Râsul i se topi, iar fața i se boți, ca și cum o încerca durerea unui spin înfipt sub coaste. Buzele i se apropiară, se despărțiră iar, și cu toate că nu puse nici o răsuflare în cuvânt, el știu că ea rostise:

— Lapte...

Râsul de jos pieri cu totul și, în locul lui, se iscă un susur de vorbe. Erau zgomote grele, de lucruri ridicate din buștean și aruncate pe mal. Lok încropi o altă gaură în iederă și se uită în jos. Știa că, alături de el, Fa făcuse deja la fel.

Femeia grasă îl liniștise pe cel nou. Ședea lângă apă, iar el îi sugea la sân. Celelalte femei se mișcau de colo-colo, trăgând de boccele sau desfăcându-le cu răsuciri istețe ale mâinilor. Una dintre ele, văzu Lok, era doar un copil, înaltă și slabă, cu piele de căprioară înfășurată în jurul mijlocului. Se uita în jos, la sacul aflat pe pământ la picioarele ei. Una dintre celelalte femei îl desfăcea. Privind, Lok văzu cum sacul își schimbă forma, spasmodic. Gura lui se deschise, și din el se rostogoli Liku. Căzu în patru labe și făcu o săritură. Lok observă că de gâtul ei era prinsă o fâșie lungă de piele, iar femeia întinse mâna după ea și o apucă. Liku se răsuci în aer și ateriză pe spate, cu un bufnet. Graurii cântară din nou. Liku se trase înapoi, alergă în cerc și apoi se ghemui pe vine sub copacul cel mare. Lok îi văzu burta rotunjită și cum o ținea pe micuța Oa lipită de ea. Femeia care deschisese sacul trecu fâșia de piele pe după trunchiul copacului și o legă acolo, apoi se îndepărtă. Cea grasă se apropie de Liku, astfel că Lok îi zări creștetul lucios și cărarea subțire și albă din păr. Vorbi către fată, se așeză în genunchi, vorbi din nou, râse, iar cel nou era la sânul ei. Liku nu spuse nimic, dar o mută pe micuța Oa puțin mai sus, de pe burtă spre piept. Femeia se ridică și plecă.

Fata cea nouă se apropie acum, cu încetineala foamei, și se lăsă pe vine la o lungime de om de Liku. Nu spuse nimic, mulțumindu-se să se uite la ea. Pentru un timp, cele două copile se priviră, apoi Liku se mișcă. Luă ceva din copac și duse la gură. Fata continuă să-și țină ochii ațintiți asupra ei și între sprâncene îi apărură linii drepte. Apoi dădu din cap. Fa și Lok se uitară unul la altul și dădură din cap la rândul lor energic. Liku luă o altă bucățică de ciupercă de pe trunchiul copacului și i-o întinse fetei, care se trase înapoi. Apoi se apropie iar, întinse mâna cu o mișcare delicată și înhăță mâncarea. Ezită o clipă, după care duse bucățica la gură și începu să mestece. Se uită rapid într-o parte și-n alta, unde dispăruseră celelalte femei, și înghiți. Liku îi dădu o altă bucățică, atât de mică încât numai un copil o putea mânca. Fata înghiți din nou. Apoi, în tăcere, continuară să se uite una la alta.

Fata arătă spre micuța Oa și întrebă ceva, dar Liku nu zise nimic și pentru o vreme iar se așternu tăcerea. Se vedea cum copila cealaltă o studiază pe Liku din cap până-n picioare, și, deși ei nu-i zăreau fața, Liku făcea poate același lucru. Apoi o luă pe micuța Oa de la piept și și-o puse în echilibru pe umăr. Brusc, fata râse, arătându-și dinții, iar Liku râse și ea – râdeau împreună.

Lok și Fa râdeau și ei. Simțirea din Lok devenise caldă și însorită. Îi venea să danseze, și ar fi făcut-o dacă n-ar fi existat Lok cel din afară, care insista să asculte pentru a detecta orice pericol.

Fa își lipi capul de al lui.

— Când se face întuneric, o luăm pe Liku și fugim.

Femeia cea grasă se apropie de apă. Își răsfiră blana și se așeză, iar ei văzură că cel nou nu mai era cu ea. Blana îi alunecă de pe brațe, astfel că ea rămase goală până în talie, cu părul și pielea lucindu-i în lumina soarelui. Își duse mâinile la ceafă, se

aplecă și începu să lucreze la modelul părului ei. Dintr-odată, petalele se transformară în șerpi negri care îi atârnau pe umeri și peste sâni. Femeia scutură din cap ca un cal, iar șerpii zburară în spate, astfel că sânii i se vedeau iar. Apoi își scoase din cap niște spini mici și albi, pe care îi puse într-o grămăjoară lângă apă. Din poală luă un os împărțit ca degetele unei mâini, îl duse la cap și își trecu degetele acelea prin păr iar și iar, până când șerpii dispărură și în locul lor apăru o cascadă de negru strălucitor, cu dunga albă desenată clar deasupra. Femeia renunță să se mai joace cu părul și o vreme le privi pe cele două fete, vorbindu-le din când în când. Fata cea slabă strânsese un mănunchi de surcele, unindu-le la un capăt. Liku ședea în patru labe, privind-o fără un cuvânt. Femeia cea grasă își făcu iar de lucru cu părul: și-l răsucea și îl trăgea, îl netezea, trecea mâna de os pe ici și pe colo, îl apleca și îl întorcea, iar părul luă o altă formă, care se înălța ca o cocoașă și apoi se încovriga strâns.

Lok îl auzi pe Tuami vorbind. Femeia cea grasă își luă repede blana și și-o trase pe umeri, acoperindu-și astfel burta și șezutul alb și lățit. Doar sânii i se mai vedeau, cuibăriți în blană. Se uită într-o parte, spre copac, și Lok înțelese că vorbea cu Tuami. Își însoțea vorbele cu multe râsete.

Bătrânul rosti ceva cu glas tare din luminiș, iar acum, că Lok era atent și la altele decât la copii, observă ce multe sunete erau noi. Bucăți de lemn erau rupte, un foc trosnea, iar oamenii băteau în ceva. Nu numai bătrânul, ci și ceilalți dădeau ordine, cu glasurile lor subțiri, ca de pasăre. Lok căscă fericit. Avea să se lase întunericul și să urmeze o fugă rapidă prin beznă cu Liku în spinare.

Tuami se întoarse sub copac și-i spuse ceva bătrânului. Pin apăru și el, așezat în partea din spate a unui buștean. În el erau lemne, o grămadă înaltă, iar în apă, în urma lui, înota un grup de trunchiuri grele din rărișul de pe insulă. Umbra lui era în

față, acum, că soarele începuse să coboare din cel mai înalt punct al călătoriei sale pe cer. Razele lui scânteiau spre el din cuiburile de apă din jurul trunchiurilor, făcându-l să clipească. Pin și femeia cea grasă își atinseră țestele de păr și vorbiră câteva clipe. Apoi bătrânul apăru chiar sub Lok și începu să gesticuleze și să spună ceva cu glas tare. Femeia cea grasă râse la el, cu bărbia ridicată, îi aruncă o privire piezișă, iar scânteierile râului se oglindiră tremurătoare pe pielea ei albă. Bătrânul se îndepărtă din nou.

Copiii erau tot împreună. Fata cea slabă era aplecată peste grota ei de surcele, iar Liku ședea pe vine lângă ea, cât de departe de copac îi permitea fâșia de piele. Fata cea slabă o ținea pe micuța Oa în palme, răsucind-o pe toate părțile și studiind-o plină de curiozitate. Vorbi către Liku și apoi o așeză pe micuța Oa cu grijă în grota de surcele, cu fața în sus. Liku se uita la copila cea slabă cu o privire adoratoare.

Femeia grasă se ridică, netezindu-și blana. Își agățase la gât ceva care strălucea și scânteia și care îi atârna între sâni. Lok văzu că era una dintre pietrele acelea galbene și maleabile pe care semenii le culegeau uneori de pe jos și cu care se jucau până când se plictiseau și le aruncau. Femeia grasă făcu câțiva pași, legănându-și șoldurile, și dispăru din raza vizuală a lui Lok, în luminiș. Liku vorbea cu fata cea slabă. Fiecare arăta spre cealaltă.

— Liku! Fata râse cu toată fața și își pocni palmele una de cealaltă. Liku! Liku! Apoi arătă spre pieptul ei.

— Tanakil.

Liku o privi solemn.

— Liku.

Fata cea slabă clătină din cap, iar Liku clătină și ea.

— Tanakil. Rosti cu mare atenție: Tanakil.

Copila cea slabă sări în picioare, strigă, bătu din palme și

râse. Una dintre femeile boțite se apropie și privi în jos, spre Liku. Tanakil turui ceva către ea, arătă cu mâna, dădu din cap, apoi se opri și i se adresă lui Liku, rostind atent:

— Tanakil.

Liku își încreți fața.

— Tanakil.

Izbucniră toate trei în râs. Tanakil se duse la copacul mort, îl examină, vorbi, rupse o bucățică din ciuperca galbenă din care îi dăduse Liku și o duse la gură. Femeia boțită țipă atât de tare, încât Liku căzu. Apoi lovi cu putere umărul lui Tanakil, țipând și strigând. Fata duse repede mâna la gură și scoase bucata de ciupercă. Femeia îi arse una peste mână, iar ciuperca zbură și ajunse în râu. Apoi țipă la Liku, iar ea sări înapoi, lângă trunchiul copacului. Femeia se aplecă spre ea, fără a se apropia prea mult, și continuă să scoată zgomote furibunde.

— Ah! spunea. Ah!

Se întoarse apoi spre Tanakil, vorbind tot timpul și împingând-o cu o mână, în vreme ce pe cealaltă o ținea înfiptă în șold. Vorbea și împingea, îndreptând-o pe Tanakil spre luminiș. Fetița pășea fără tragere de inimă, uitându-se mereu înapoi. Apoi și ea dispăru din vedere. Liku se furișă spre grota de surcele, o luă pe micuța Oa cu o mișcare fulgerătoare și se repezi înapoi la copac, cu micuța Oa strânsă la piept. Femeia boțită se întoarse și se uită la ea. Câteva cute i se întinseră pe față. O vreme nu spuse nimic. Apoi se aplecă, ținând lungimea fâșiei de piele departe de Liku.

— Tanakil.

Liku nu se clinti. Femeia luă o surcică și i-o întinse cu un gest delicat. Liku o luă nesigură, o mirosi și-i dădu drumul jos. Femeia vorbi din nou:

— Tanakil?

Turturelele îi răspunseră, și lumina oglindită de apă îi

tremura în sus și-n jos pe față.

— Tanakil!

Liku nu spuse nimic, așa că femeia se îndepărtă.

Fa își luă palma de pe gura lui Lok.

— Să nu-i vorbești!

Și se încruntă la el. Pielea lui nu mai zvâcnea atât de tare acum, că femeia nu mai era lângă Liku. Lok cel de afară îi aminti să aibă grijă.

În luminiș se auzeau voci ridicate. Lok și Fa își schimbară din nou poziția și găurile prin care se uitau. Multe se modificaseră afară. Un foc mare și viu ardea în mijloc, iar fumul lui gros se ridica drept spre cer. De-o parte și de alta a luminișului apăruseră grote, ca niște adăposturi din ramurile pe care oamenii cei noi le aduseseră în bușteni. Majoritatea boccelelor dispăruseră, așa că în jurul focului era loc destul. Oamenii se strânseseră acolo și vorbeau cu toții. Ședeau cu fața la bătrân, care vorbea la rândul lui. Toți își țineau brațele întinse spre el, cu excepția lui Tuami, care stătea într-o parte, de parcă ar fi fost străin de ei. Bătrânul scutura din cap și striga. Oamenii se întoarseră cu fața unii spre alții până ce se transformară într-un mănunchi de spinări, continuând să turuie între ei. Apoi se ridicară iar către bătrân, strigând. El clătină din cap, se întoarse cu spatele la ei și se aplecă în grota din stânga. Oamenii se repeziră roind în jurul lui Tuami, strigând mai departe. El ridică atunci o mână, iar ei tăcură. Le făcu semn spre capul de cerb aflat încă pe jos, dincolo de buștenii de pe foc. Smuci din cap spre pădure, în timp ce oamenii vociferau iar. Bătrânul ieși din grota de ramuri și ridică o mână, ca Tuami. Ceilalți se opriră pentru o clipă.

Bătrânul rosti un singur cuvânt, foarte tare. Imediat, oamenii sloboziră un strigăt sonor. Chiar și mișcările lor încete deveniră puțin mai repezi. Femeia cea grasă aduse din peșteră o

boccea ciudată; era o piele întreagă de animal, dar se bălăbănea de parcă animalul ar fi fost făcut din apă. Oamenii aduseră bucăți de lemn scobite și le ținură sub animal, care făcu îndată apă în ele. Le umplu pe toate, fiindcă Lok văzu apa licărind în timp ce curgea în căușurile de lemn. Femeia cea grasă se bucura de animal așa cum se bucurase și de cel nou; toți erau bucuroși, chiar și bătrânul, care râdea și-și arăta dinții. Oamenii se retraseră cu lemnele lor scobite lângă foc, ținându-le cu grijă ca să nu se verse, deși în râu era suficientă apă. Îngenuncheară sau se așezară cu mișcări precaute, după care își ridicară lemnele la gură și băură. Tuami se lăsă în genunchi zâmbind, lângă femeia cea grasă, iar animalul făcu apă în gura lui. Fa și Lok se ghemuiră mai jos în trunchiul copacului, încrețindu-și fețele. Un nod urca și cobora în gâtlejul lui Lok. Mâncarea din trunchi colcăia pe corpul lui, iar el se strâmbă în vreme ce ducea la gură, absent, o larvă după alta. Își linse buzele, se strâmbă iar și căscă. Apoi se uită în jos, la Liku.

Fetița cea slabă se întorsese la ea. Mirosea altfel, mai acru, dar era veselă. Începu să-i vorbească în limba ei ca de pasăre, iar Liku se depărtă puțin de copac. Tanakil întoarse privirea spre locul unde erau strânși oamenii în jurul focului, apoi se apropie ușor de Liku. Puse o mână pe fâșia de piele prinsă de trunchi și începu s-o desfacă. Fâșia se desprinse. Tanakil și-o înfășură pe încheietura mâinii, cu mișcări repezi în sus și într-o parte, ca zborul de vară al unei rândunici. Dădu ocol copacului, iar fâșia veni cu ea. Îi spuse ceva lui Liku, trase ușor de fâșie și plecară împreună.

Tanakil vorbea tot timpul. Liku se ținea aproape de ea și asculta cu ambele urechi – fiindcă Lok și Fa i le văzură ciulindu-se. Lok trebui să facă o altă gaură ca să poată vedea unde se duc. Tanakil o conduse pe Liku să se uite la o boccea.

Somnolent, Lok schimbă iar gaura și privi spre luminiș.

Bătrânul pășea întruna de colo-colo și își ținea părul cenușiu de sub gură cu o mână. Cei care nu erau de pază și nu aveau grijă de foc se întinseseră pe pământ, părând moi ca oamenii morți. Femeia cea grasă intrase iar într-una dintre grote.

Bătrânul se hotărâse într-o privință. Lok văzu cum își ia mâna de la față, bate din palme și începe să vorbească. Oamenii întinși lângă foc se ridicară fără tragere de inimă. Bătrânul arătă spre râu, îndemnându-i. Între ceilalți fu tăcere, dar apoi începură să clatine tare din cap și dintr-odată vorbiră. Glasul bătrânului deveni furios. Se duse la apă, se opri, se uită înapoi, peste umăr, și făcu semn spre buștenii găunoși. Încet, oamenii care se mișcau ca în vis se apropiară pășind peste smocurile de iarbă și frunzele care acopereau solul. Vorbeau încet între ei și fiecare cu sine. Bătrânul începu să țipe așa cum țipase femeia la Tanakil. Oamenii ca în vis ajunseră la mal și se opriră privind la bușteni fără a se mișca și fără a vorbi. Mirosul acru al băuturii din animalul bălăbănitor urcă până la Lok, aidoma putreziciunii de toamnă. Tuami traversă luminișul și se opri în spatele lor.

Bătrânul zise ceva. Dând din cap, Tuami se îndepărtă, și, câteva clipe mai târziu, Lok auzi bufnete și trosnete. Ceilalți doi bărbați luară bucățile de piele din tufișuri, săriră în apă, împinseră capătul din spate al primului buștean în râu și îl traseră pe celălalt pe mal. Se așezară de-o parte și de alta a capătului și începură să-l ridice. Apoi se aplecară amândoi în buștean, gâfâind. Bătrânul strigă din nou, cu mâinile ridicate în aer, apoi făcu semn cu degetul. Oamenii se opintiră încă o dată. Tuami se apropie aducând o bucată de creangă tăiată și netezită, iar cei doi începură să râcâie pământul ud și moale de pe mal. Lok se răsuci în găoacea lui ca să se uite la Liku. Văzu că Tanakil îi arăta tot felul de lucruri interesante – un șir de scoici atârnate pe un fir și o Oa arăta atât de reală, încât la început

Lok crezu că doarme sau e, poate, moartă. Avea fâșia de piele în mână, dar nu întinsă, fiindcă Liku se ținea aproape de fetița mai mare, uitându-se în sus la ea așa cum se uita la Lok când el o dădea în leagăn sau se maimuțărea de dragul ei. Razele soarelui pătrundeau pieziș în luminiș pe deasupra deschiderii dintre munți. Bătrânul începu iar să strige, și, la auzul lui, femeile ieșiră căscând, târându-se de-a bușilea, din grote. Mai strigă o dată, și ele se adunară alene sub copac, sporovăind, așa cum făcuseră și bărbații. În scurt timp, nu se mai vedeau decât cele două copile și omul care stătea de pază.

Un nou fel de strigăte izbucni între copac și râu. Lok se răsuci ca să vadă ce se întâmpla.

— He-ho! He-ho! He-ho!

Oamenii cei noi, bărbați și femei, se lăsau pe spate. Bușteanul se uita spre ei, cu botul sprijinit de cel pe care-l adusese Tuami. Lok își dădu seama că acolo, la capătul acela, era botul, fiindcă bușteanul avea ochi de-o parte și de alta. Nu-i observase până atunci, pentru că fuseseră acoperiți de lucrul acela alb care se întunecase acum și se ștersese pe jumătate. Oamenii erau legați de buștean cu fâșii de piele. Bătrânul îi îndemna, iar ei se lăsau pe spate, gâfâind, în vreme ce tălpile lor scormoneau grămăjoare de pământ de pe malul noroios. Se mișcau smucit, iar bușteanul îi urma, uitându-se la ei tot timpul. Lok le văzu cutele de pe față și sudoarea când trecură pe sub copac și dispărură din vedere. Bătrânul trecu și el în urma lor, și strigătele continuară.

Tanakil și Liku se întoarseră la copac. Cu o mână Liku o ținea pe fata cea slabă de încheietură, iar în cealaltă o avea pe micuța Oa. Strigătele se opriră, și oamenii se apropiară mohorâți, înșirându-se pe malul râului. Tuami și Pin intrară în apă, lângă al doilea buștean. Tanakil se duse mai aproape să vadă, însă Liku se trase înapoi. Fata îi explică, dar Liku refuză

să se apropie de apă. Tanakil începu să tragă de fâșia de piele. Liku se propti și se agăță de pământ cu mâinile și cu picioarele. Brusc, Tanakil începu să țipe la ea, ca femeia cu fața boțită. Luă de jos un băț, spuse ceva pe un ton mușcător și aspru și trase din nou. Liku nu cedă, iar fata o lovi peste spate cu bățul. Liku urlă, iar cealaltă continuă să tragă și să lovească.

— He-ho! He-ho! He-ho!

Cel de-al doilea buștean ajunsese cu botul pe mal, dar nu urcă mai departe. Lunecă în spate, și oamenii căzură. Bătrânul strigă din toți rărunchii. Arătă furios cu mâna spre râu, apoi spre cascadă și după aceea spre pădure, fără a se opri din urlat. Oamenii se răstiră și ei la el. Tanakil renunță s-o mai bată pe Liku, uitându-se la cei mari. Bătrânul pășea de colo-colo, îmboldind oamenii cu piciorul. Tuami stătea deoparte, privindu-l de parcă era și el un buștean, fără să spună nimic. Încet, oamenii se ridicară și apucară iar fâșiile de piele. Tanakil își pierdu interesul, se întoarse și se lăsă în genunchi lângă Liku. Adună de jos pietricele pe care le aruncă în aer, încercând să le prindă cu dosul îngust al palmei. În scurt timp, Liku se uita din nou la ea. Bușteanul urcă pe mal, se legănă puțin și rămase ferm pe uscat. Oamenii se lăsară pe spate și dispărură din vedere.

Lok se uită la Liku, bucuros să-i vadă burta rotunjită și liniștea, acum că Tanakil nu-și mai folosea bățul. Se gândi la cel nou așezat la sânul femeii grase și zâmbi într-o parte, spre Fa. Ea își arătă dinții într-un surâs strâmb. Nu părea să fie la fel de mulțumită ca el. Simțirea aceea din Lok coborâse în adânc și dispăruse ca bruma când soarele o găsește pe pietre. Oamenii care aveau atâtea lucruri miraculoase nu i se mai păreau o amenințare atât de gravă ca înainte. Chiar și Lok cel de afară era domolit și mai puțin atent la zgomote și mirosuri. Căscă larg și își apăsă palmele pe ochi. Puful din mintea lui roia, plutind ca

la sfârșitul verii, când vântul îl înalță din tufărișurile câmpiei, iar aerul e plin de fuioare zburătăcite. O auzea pe Fa șoptind în afara lui.

— Ține minte că-i luăm când se întunecă.

În cap îi veni o imagine a femeii grase care râdea și îi dădea celui nou lapte.

— Tu cum o să-i dai să mănânce?

— O să mănânc pe jumătate pentru el. Și poate laptele va veni.

El se gândi o clipă. Fa vorbi din nou:

— Acum oamenii cei noi o să doarmă.

Dar oamenii cei noi erau departe de a adormi. Făceau mai mult zgomot ca oricând înainte. Ambii bușteni fuseseră aduși în luminiș, așezați de-a latul pe crengi groase și rotunde. Oamenii erau strânși în jurul celui de-al doilea și strigau la bătrân. Acesta arăta cu gesturi furioase la poteca spre pădure, iar sunetele lui ca de pasăre tremurau și clipoceau. Oamenii clătinau din cap, lăsând din mâini fâșiile de piele și îndreptându-se spre grote. Bătrânul își scutură pumnii către cer, unde aerul era albastru-închis, apoi se bătu cu ei în cap; dar oamenii continuară să meargă ca în vis spre foc și spre grote. Când rămase singur lângă bucățile de lemn, tăcu. Sub copaci se zărea un început de întuneric, iar lumina soarelui se depărta de pământ.

Bătrânul se apropie de râu cu pași foarte lenți. Se opri, și pe față nu i se putea citi nimic; imediat se întoarse însă repede la grota lui și dispăru înăuntru. Lok o auzi pe femeia cea grasă vorbind, după care bătrânul ieși iar. Se duse încet la râu, călcând pe urmele făcute înainte, dar de data asta nu se opri lângă bușteni, ci continuă să meargă. Trecu pe sub copac și rămase nemișcat între el și râu, uitându-se la copii.

Tanakil o învăța pe Liku să prindă pietricele, iar bățul

fusese uitat. Când îl văzu pe bătrân, se ridică, își duse mâinile la spate și își frecă un picior de celălalt. Liku făcu și ea la fel, cât putu de bine. O vreme, bătrânul nu spuse nimic. Apoi smuci din cap spre luminiș și vorbi repezit. Tanakil luă capătul fâșiei de piele și trecu sub copac, urmată de Liku. Răsucindu-se cu mișcări ușoare în interiorul trunchiului, Lok le văzu intrând într-una dintre grote. Când se întoarse iar spre râu, bătrânul stătea și făcea apă peste marginea malului. Soarele părăsise undele și era prins în frunzișul copacilor de pe cealaltă parte. Deasupra cascadei și a deschiderii dintre munți se așternuse o roșeață intensă, iar apa făcea un zgomot foarte puternic. Bătrânul se întoarse la copac, se opri sub el și se uită atent către mărăciniș, spre omul care stătea de pază. Apoi ocoli copacul și se uită din nou, de jur împrejur. Se întoarse și se rezemă de trunchiul copacului, cu fața spre râu. Duse o mână în pielea de pe piept și scoase de acolo un cocoloș. Lok adulmecă, văzu și recunoscu. Bătrânul mânca din carnea pe care o aruncase el pentru Liku. Îl auziră cum stătea acolo rezemat, cu capul aplecat și coatele ridicate, rupând, mușcând și mestecând. Era ocupat cu mâncatul ca o gânganie în lemnul uscat.

Venea cineva. Lok auzi, dar bătrânul, prins între zgomotele fălcilor lui, nu. Bărbatul se apropie pe după copac, îl văzu pe bătrân, se opri și urlă plin de furie. Era Pin. O luă la fugă spre luminiș, se opri lângă foc și începu să țipe din toate puterile. Siluete se iviră din grotele întunecate, bărbați și femei deopotrivă. Întunericul se furișa pe pământ. Pin lovi cu piciorul în jar, iscând scântei și limbi de foc care țâșniră în aer. Valul de lumină al flăcărilor își măsură forțele cu roiul de întuneric de sub cerul nemișcat și strălucitor. Bătrânul striga de lângă bușteni; Pin striga și arăta cu mâna spre el, iar femeia cea grasă ieși dintr-o grotă cu cel nou fâțâindu-i-se pe umăr. Deodată, oamenii se bulucără. Bătrânul sări într-unul dintre bușteni,

apucă o frunză de lemn și o scutură în aer. Femeia cea grasă începu să țipe la oameni, și zgomotul era atât de mare, încât păsările bătură din aripi în copaci. Acum, glasul bătrânului inundase amurgul. Oamenii se mai liniștiră. Tuami, care nu zisese nimic, dar stătuse lângă femeia cea grasă, spuse acum ceva, iar oamenii îi repetară vorbele. Vocile lor erau din nou sonore. Bătrânul arăta spre capul de cerb care zăcea lângă foc, dar vuietul oamenilor care strigau un singur cuvânt, iar și iar, suna de parcă s-ar fi apropiat. Femeia cea grasă se repezi în grota ei, iar Lok văzu cum privirile oamenilor se ațintesc asupra intrării. Apoi ea ieși din nou, dar nu cu cel nou, ci cu animalul care se bălăbănea. La vederea lui, ceilalți începură să strige și să bată din palme. Plecară cu pași iuți și se întoarseră cu lemnele scobite, iar animalul de pe umărul femeii grase făcu apă în ele. Oamenii băură. Lok le vedea oasele gâtului cum se mișcă în lumina focului. Bătrânul le făcea semne să se întoarcă în grotele lor, dar ei nu-l ascultară. Se mai apropiară o dată de femeia cea grasă, și ea le mai dădu să bea. Nu mai râdea, ci se uita de la bătrân la oameni și apoi la Tuami. El stătea aproape de ea și fața îi zâmbea. Femeia dădu să ducă animalul înapoi în grotă, dar Pin și o altă femeie n-o lăsară. Văzând asta, bătrânul se apropie în fugă, și cei patru începură să se lupte. Tuami stătea alături, privind ca și cum oamenii ar fi fost ceva ce el desenase în aer cu un băț. Alții se alăturară luptei. Grupul se rotea și se frământa, iar femeia cea grasă țipa. Animalul bălăbănitor îi alunecă de pe umăr și se făcu nevăzut. Câțiva oameni se prăbușiră peste el. Lok auzi un gâlgâit, și imediat grămada de oameni se pleoști puțin. Împleticindu-se, se depărtară unii de alții. Animalul zăcea pe pământ, turtit precum cerbul pe care-l făcuse Tuami, dar cu un aer mult mai mort.

Bătrânul se înălță deodată, mult deasupra celorlalți.

Lok căscă. Lucrurile la care se uita nu se îmbinau. Ochii i se închiseră, apoi se deschiseră brusc. Bătrânul stătea cu brațele ridicate în aer. Era cu fața spre oameni, iar vocea lui îi înspăimânta, fiindcă se trăseseră puțin mai în spate. Femeia cea grasă se furișă într-o grotă. Tuami nu se mai zărea. Glasul bătrânului deveni mai răsunător, apoi se opri, și el lăsă brațele în jos. Nu se mai simțeau decât tăcerea, frica și un miros acru dinspre animalul mort.

Un timp, oamenii nu ziseră nimic. Stăteau nemișcați, ușor lăsați pe vine, într-un cerc larg. Deodată, una dintre femei se repezi în față. Țipă la bătrân, se frecă pe burtă, își ridică sânii spre el, ca să-i vadă, scuipând spre el. Oamenii începură iar să se miște, dând din cap și strigând. Bătrânul strigă și el, arătând spre capul de cerb. Apoi se lăsă iarăși tăcere. Privirile oamenilor coborâră spre cerbul care încă îl pândea pe Lok cu ochiul lui mic, prin gaura din copac.

În pădure, dincolo de luminiș, se auzea un zgomot. Treptat, oamenii deveniră conștienți de el. Cineva urla. Mărăcinișul se mișcă și se deschise; Cap-de-castan, cu sângele șiroindu-i pe piciorul stâng, se ivi șchiopătând, ținându-se de Hățiș. Când văzu focul, se întinse alături, iar o femeie dădu fuga spre el. Hățiș se apropie de oameni.

Pleoapele lui Lok se închiseră și zvâcniră din nou, deschizându-se. Pentru o clipă nelămurită, se văzu pe sine într-o imagine povestindu-i toate astea lui Liku, care nu înțelegea din ele mai mult decât înțelegea el.

Femeia cea grasă apăru în gura grotei, iar cel nou îi sugea la sân. Hățiș puse o întrebare. Îi răspunse un strigăt. Femeia care își ridicase sânii secați arăta cu degetul spre bătrân, spre copacul mort și spre oameni. Cap-de-castan scuipă spre capul de cerb, și oamenii țipară iar, pășind înainte. Bătrânul ridică brațele și începu același discurs răstit, amenințător, însă

oamenii râseră a batjocură. Cap-de-castan stătea lângă capul de cerb. Lok și Fa îi vedeau ochii licărind în lumina focului ca două pietre. Își scoase de la brâu o nuia, în vreme ce în mâna cealaltă ținea bățul arcuit. El și bătrânul se țintuiau din priviri.

Bătrânul făcu un pas în lateral și începu să vorbească repede. Se întinse spre femeia cea grasă, îndreptă mâinile spre ea și încercă să i-l ia pe cel nou. Ea se aplecă brusc și-și înfipse dinții în mâna lui, așa cum ar fi făcut orice femeie, încât el țopăi și urlă. Cap-de-castan își puse nuiaua de-a latul bățului arcuit și trase penele roșii spre spate. Bătrânul se opri din țopăit și dădu să se apropie de el, cu palmele întinse spre nuia. Se opri la o lungime de braț de Cap-de-castan și își încovrigă toate degetele mâinii stângi, mai puțin pe cel lung. Pe acesta îl răsuci într-o parte, până când ajunse să arate spre una dintre grote. Între oameni domnea o tăcere adâncă. Femeia cea grasă râse cu glas ascuțit și tăcu din nou. Tuami privea țintă la spinarea bătrânului. Acesta se uită de jur împrejurul luminișului, zăbovi cu ochii sub copaci, unde întunericul era des, și se întoarse iar spre oameni. Nimeni nu spuse nimic.

Lok căscă și se lăsă îndărăt și mai jos în trunchiul copacului, unde era ferit de privirile oamenilor și unde întreaga lor tabără nu mai era decât o fulgerare de lumină ce licărea pe copaci. Se uită în sus, la Fa, invitând-o să doarmă lângă el, dar ea nu-l observă. Îi vedea fața și ochii care priveau larg deschiși printre firele de iederă, fără să clipească. Atât de concentrată era, încât nici atunci când o atinse pe picior ea nu făcu decât să privească mai departe. Îi văzu gura deschisă și respirația accelerându-i-se. Strângea în mână lemnul putred al copacului cu atâta putere, încât acesta trosni și se prefăcu în praf umed. În ciuda oboselii, gestul ei îi stârni lui Lok interesul și un dram de spaimă. În minte îi veni imaginea unuia dintre oameni cățărându-se în copac, așa că se sili să se ridice iar și să-și facă loc de privit

printre frunze. Fa îi aruncă o privire scurtă, și fața ei era ca a unuia care doarme chinuit de un vis oribil. Îl apucă de încheietura mâinii și îl trase în jos, tare. Apoi îl prinse de umeri și își îngropă fața la pieptul lui. Lok își puse un braț în jurul ei, și Lok cel de afară simți o plăcere caldă atingând-o. Dar Fa nu avea chef de joacă. Se ridică iar în genunchi, îl trase spre ea și-i lipi capul de sânii ei, în vreme ce privea în jos, printre frunze, și inima îi bătea repede, una cu obrazul lui. Lok încercă să vadă ce anume o speriase atât de tare, dar, când dădu să se ridice, ea îl ținu strâns, așa că nu reuși să-i vadă decât colțul maxilarului și ochii, ochii mereu deschiși, privind.

Pâcla aceea lânoasă îi reveni în cap, și trupul ei era cald. Lok nu se mai opuse, știind că ea îl va trezi când oamenii vor fi adormiți, iar ei vor putea să-i ia pe copii și să fugă. Se cuibări lângă ea, aproape, cu capul pe inima ei ce bătea înfundat, strâns tare de brațele ei, astfel că fulguiala ce roia acum în întuneric deveni o lume întreagă de somn istovit.

NOUĂ

Se trezi zbătându-se împotriva brațelor care îl împingeau în jos, brațe care îi înconjurau umerii, și a unei mâini care-i apăsa fața. Vorbi și bolborosi printre degete, aproape gata să le muște, din noua obișnuință a terorii. Fața lui Fa era aproape lipită de a lui; ea îl ținea și îl trăgea în jos, în vreme ce el se frământa între frunze, fărâmițând lemnul uscat.

— Liniște!

Vorbise mai tare ca niciodată de când stăteau în trunchiul copacului, vorbise cu o voce mai obișnuită, ca și când oamenii nu s-ar mai fi aflat în jurul lor. Încetă să se mai zbată. Se trezise de-a binelea acum, observând cum lumina dănțuia printre frunzele întunecate, lăsând pete în negreața lor, pete care săreau împreună încoace și-ncolo. Erau multe stele deasupra copacului, mici și muribunde. Sudoarea șiroia pe fața lui Fa, iar pielea de pe corpul ei, acolo unde o atinsese el, era udă. În vreme ce o privea, îi auzi și pe oamenii cei noi, fiindcă erau zgomotoși ca o haită de lupi urlând. Strigau, râdeau, cântau, bolboroseau în limba lor ca de păsări, iar flăcările focului lor săltau nebunește odată cu ei. Se răsuci și își făcu loc cu degetele printre frunze, ca să vadă ce se petrecea.

Luminișul era scăldat în lumina focului. Trăseseră pe mal buștenii groși care înotaseră de-a latul râului și-i așezaseră în picioare deasupra focului, sprijinindu-i unul de altul. Focul

acela nu avea nimic cald și primitor – era mai degrabă ca prăvălirea cascadei, ca o pisică. Lok vedea o parte din bușteanul care îl omorâse pe Mal sprijinit de grămada de lemne, și ciupercile tari, ca niște urechi, de pe el erau roșii ca focul. Flăcările țâșneau prin vârful grămezii, de parcă le storcea cineva de dedesubt, erau roșii, galbene și albe și aruncau scântei mici drept în sus. Vârfurile flăcărilor, acolo unde piereau, erau la nivelul lui Lok, iar fumul albastru din jurul lor aproape că nu se vedea. Din grămada cu fântâna ei de flăcări, lumina se revărsa în luminiș, dar nu era o lumină caldă, ci sălbatică, albă-roșie și orbitoare. Pulsa ca o inimă, așa că până și copacii din jurul luminișului, cu valurile lor de frunze fremătânde, păreau să sară într-o parte și-n alta, la fel ca găurile dintre tulpinile de iederă.

Oamenii erau și ei ca focul, croiți din galben și alb, fiindcă își lepădaseră blănurile și nu mai aveau pe trupuri decât legătura de piele din jurul șalelor. Săreau de colo-colo odată cu copacii, iar părul le era desfăcut sau vâlvoi, astfel că Lok nu-i mai deosebea prea ușor pe bărbați. Femeia cea grasă ședea rezemată de unul dintre buștenii scobiți, cu brațele de-o parte și de alta a corpului; era și ea goală până la talie, și trupul îi era galben și alb. Stătea cu capul dat pe spate, cu gâtul curbat, gura deschisă, și râdea, în vreme ce părul îi atârna desfăcut în golul bușteanului. Tuami ședea ghemuit lângă ea, cu fața lipită de încheietura ei stângă; și se mișca, nu doar înainte și-napoi odată cu lumina focului, ci și în sus, cu gura furișându-se, cu degetele jucând, urcând de parcă ar fi mâncat din carnea ei, urcând spre umărul ei gol. Bătrânul zăcea în celălalt buștean scobit, iar picioarele îi atârnau afară pe laturi. Ținea în mână un fel de piatră rotundă, pe care o ducea la gură când și când, iar în restul timpului cânta. Ceilalți erau risipiți prin luminiș. Aveau și ei pietre din acelea rotunde, iar acum Lok observă că beau din

ele. Nasul lui simți mirosul. Era mai dulce și mai arzător decât al celeilalte ape, era ca focul și ca prăvălirea cascadei. Era o apă de albine, care mirosea a miere și a ceară, și a putreziciune, care atrăgea și respingea, care înspăimânta și ațâța, la fel ca oamenii. Lângă foc erau și alte pietre, cu găuri în partea de sus, iar mirosul părea să vină mai cu seamă de la ele. Apoi Lok văzu că, atunci când terminau de băut, oamenii veneau la pietrele acelea, pe care le ridicau și din care își mai luau de băut. Tanakil ședea întinsă în fața uneia dintre grote, cu fața în sus și nemișcată, de parcă era moartă. Un bărbat și o femeie se luptau, se sărutau și chirăiau, iar un altul se târa în jurul focului, iar și iar, ca o molie cu o aripă arsă. Se târa întruna, în cerc, dar ceilalți nu-i dădeau nici o atenție, văzându-și de zgomotele lor.

Tuami ajunsese la gâtul femeii celei grase. Trăgea de ea, iar femeia râdea și dădea din cap, strângându-l de umăr cu o mână. Bătrânul cânta, oamenii se luptau între ei, cel de lângă foc se târa în jur, Tuami ronțăia din femeia grasă, și tot timpul luminișul pâlpâia înainte și-napoi, într-o parte și-n alta.

Era lumină suficientă pentru ca Lok s-o poată vedea pe Fa. Pâlpâiala îi obosise ochii, care încercau s-o urmărească, așa că întoarse capul și se uită mai bine la Fa. Și ea pâlpâia încolo și-ncoace, dar nu la fel de mult; și, în afară de lumină, fața îi era neclintită. Ochii ei arătau ca și când nu mai clipiseră și nici nu se mișcaseră dinainte de a adormi el. Imaginile veneau și fugeau din mintea lui la fel ca lumina focului. Nu aveau nici un sens și începură să se rotească, până ce Lok simți cum capul stă să-i plesnească. Găsi cuvinte pentru limba lui, dar limba abia dacă mai știa cum să le folosească.

— Ce este?

Fa nu se mișcă. Un fel de înțelegere neîntreagă, înspăimântătoare în însăși lipsa ei de formă, se filtră în mintea

lui, ca și când ar fi împărtășit o imagine cu Fa, dar nu avea ochi în cap și nu putea s-o vadă. Era într-un fel ca senzația aceea de pericol extrem pe care Lok cel de afară o împărtășise cu ea mai devreme; cea de acum era însă pentru Lok dinăuntru, iar el nu avea loc pentru așa ceva. Își făcea însă loc în el cu de-a sila, înlocuind senzația alinătoare de după somn, imaginile și rotirea lor, spulberând gândurile și părerile, senzația de foame și arsura setei. Pusese stăpânire pe el, iar el nu știa ce e.

Fa întoarse capul într-o parte, încet. Ochii, cu flăcările lor gemene, se răsuciră ca ochii bătrânei urcând prin apă. O mișcare în jurul gurii – nu o grimasă ori o pregătire pentru vorbă – îi făcu buzele să fluture ca gura oamenilor noi; apoi se mai deschiseră o dată și încremeniră.

— Nu Oa i-a scos din burta ei.

La început, vorbele ei nu aduseră nici o imagine cu ele, dar se adânciră în amărăciunea lui și o aspriră. Apoi Lok se uită din nou printre frunze, căutând un înțeles al cuvintelor ei, și ochii i se opriră direct asupra gurii femeii grase. Se apropia de copac, ținându-se de Tuami, împleticindu-se și chiräind de râs, astfel că el îi putea vedea dinții. Nu erau lați și buni pentru mâncat și sfărâmat; erau mici, și doi erau mai lungi decât ceilalți. Erau dinți care aminteau de lupi.

Focul se prăbuși în el însuși cu un trosnet și un torent de scântei. Bătrânul nu mai bea, ci zăcea nemișcat în bușteanul scobit, iar ceilalți ședeau în capul oaselor sau culcați, iar sunetul acela cântat era pe moarte, la fel ca focul. Tuami și femeia cea grasă trecură alene pe sub copac și dispărură, și Lok se răsuci pentru a-i urmări cu privirea. Femeia dădu să se ducă spre apă, dar Tuami o prinse de braț și o trase înapoi. Apoi încremeniră așa, uitându-se unul la altul, ea palidă pe o parte din cauza lunii, și roșiatică pe cealaltă parte, de la foc. Râse și scoase limba la Tuami, în timp ce el îi vorbea repezit. Deodată,

el o prinse cu ambele mâini, o trase la pieptul lui și începură să se lupte, gâfâind și fără vorbe. Tuami își mută mâinile, înșfăcă o pală din părul ei lung și trase în jos până când fața ei se ridică, schimonosită de durere. Ea își înfipse unghiile de la mâna dreaptă în umărul lui și trase în jos, așa cum o trăgea el de păr. Tuami își îndesă fața în fața ei și zvâcni înainte, astfel că unul dintre genunchii lui ajunse în spatele ei. Mâna înfiptă în umărul lui slăbi strânsoarea, bâjbâi, îi înconjură umerii și, dintr-odată, cei doi erau contopiți, sforțându-se împreună, pântec lângă pântec și gură la gură. Femeia începu să alunece în jos, așa că Tuami ajunse aplecat deasupra ei. Se lăsă greoi într-un genunchi, cu brațele ei încolăcite în jurul gâtului. Ea stătea întinsă pe spate în lumina lunii, cu ochii închiși, cu trupul moale și cu sânii mișcându-i-se în sus și-n jos. În genunchi, Tuami bâjbâia în blana de la brâul ei. Scoase un fel de mârâit și se năpusti asupra ei. Acum Lok văzu din nou dinții ca de lup. Femeia grasă își răsucea capul dintr-o parte în alta, contorsionată ca atunci când se luptase cu Tuami.

Lok se întoarse spre Fa. Ea stătea tot în genunchi, uitându-se în luminiș la grămada de lemne încinse, iar sudoarea de pe corpul ei lucea slab. Brusc, lui îi veni în minte o imagine luminoasă: el și Fa luând copiii și fugind. Se învioră, își apropie capul de gura ei și șopti:

— Să luăm copiii acum?

Ea se depărtă de el, astfel încât să-l poată vedea clar în lumina scăzută. Își scutură un fior, de parcă strălucirea lunii revărsată asupra copacului ar fi fost înghețată.

— Așteaptă!

Cei doi de sub copac scoteau niște sunete aspre, ca și când s-ar fi certat. Femeia grasă mai ales începuse să uguie ca o cucuvea, iar Lok îl auzea pe Tuami gâfâind ca un om care se luptă cu un animal și nu crede că-l va înfrânge. Se uită în jos, la

ei, și văzu că Tuami o și mânca pe femeia grasă, fiindcă din lobul urechii ei curgea un sânge negru.

Lok se simți excitat. Întinse mâna și o atinse pe Fa, dar abia ce ea își aținti asupra lui ochii de piatră, și imediat el o percepu înconjurată de aceeași simțire de nepătruns, mai rea decât senzația de Oa pe care o recunoscuse fără s-o poată înțelege. Își trase mâna repede de pe trupul ei și începu să despartă cu ea frunzele de iederă, croindu-și o gaură prin care să poată privi spre luminiș și spre foc. Aproape toți oamenii se retrăseseră în grote. Din bătrân nu se vedeau decât picioarele atârnând de o parte și de alta a bușteanului scobit. Bărbatul care se târâse în jurul focului zăcea cu fața în jos printre pietrele rotunde în care se aflase apa de albine, iar cel care stătuse de pază era încă lângă peretele de mărăcini, sprijinit într-un băț. În vreme ce Lok se uita la el, omul începu să alunece în jos pe băț, până când se prăbuși la poalele mărăcinișului și rămase așa, scăldat în lumina lunii, palidă pe pielea lui goală. Tanakil dispăruse, la fel ca femeia boțită, astfel că luminișul nu mai era decât un loc gol în jurul unei grămezi de lemne roșiatice.

Lok se răsuci și se uită în jos, la Tuami și la femeia cea grasă, care ajunsese la un apogeu zgomotos, iar acum zăcea nemișcată, lucind de sudoare și mirosind a carne și a miere, de la apa din pietre. Lok aruncă o privire spre Fa, care era tot tăcută, cu aerul acela formidabil, și care se uita la o imagine ce nu era acolo, în întunericul frunzelor de iederă. Așa că el își lăsă ochii în jos și începu să pipăie automat în lemnul putred după ceva de mâncat. Brusc însă, descoperi că-i e sete, iar o dată descoperită, setea nu mai putea fi ignorată. Agitat, se uită din nou spre Tuami și spre femeia cea grasă, fiindcă, dintre toate lucrurile uimitoare și inexplicabile care se petrecuseră în luminiș, ei doi erau cel mai ușor de înțeles și totodată cei mai interesanți.

Încleștarea lor feroce și sălbatică se sfârșise. După câte se părea, se luptaseră unul cu altul și se devoraseră în loc să se întindă doar împreună, astfel că se vedea sânge pe fața femeii și pe umărul bărbatului. Acum, că bătălia se sfârșise și pacea – sau ce-o fi fost ea – revenise între ei, cei doi se jucau împreună. Joaca era complicată și captivantă. Nu exista animal în munți sau pe câmpie, nu exista creatură a desișurilor ori a pădurii care să aibă subtilitatea și imaginația pentru a inventa asemenea jocuri, și nici răgazul și nesomnul să le joace. Vânau plăcerea așa cum lupii pândeau și doborau caii; păreau să se furișeze pe urmele unei prăzi nevăzute, să asculte, cu capul înclinat și chipul concentrat, primii pași ai apropierii ei tainice. Jonglau cu plăcerea pe care o prinseseră, așa cum se joacă vulpea cu pasărea grasă pe care a înhățat-o, fiindcă vrea să amâne momentul și să se bucure de două ori de plăcerea hranei. Acum cei doi erau tăcuți – nu se auzeau decât ușoare gemete și scâncete și câte un râs gâlgâit și tainic al femeii celei grase.

O bufniță albă trecu în zbor pe deasupra copacului, și o clipă mai târziu Lok îi auzi glasul, care întotdeauna părea să se afle mai departe decât era de fapt. Vederea lui Tuami și a femeii grase nu mai era la fel de excitantă cum fusese atunci când se luptau și nu avea puterea de a-i alunga senzația de sete. Nu îndrăznea să-i mai spună ceva lui Fa, nu doar din cauza ciudatei ei îndepărtări, ci și fiindcă Tuami și femeia cea grasă făceau acum atât de puțin zgomot, încât vorbirea devenise din nou periculoasă. Era tot mai nerăbdător să ia copiii și să fugă.

Focul era un bulgăre roșu aproape stins, iar lumina lui abia dacă mai atingea peretele de crengi și mlădițe din jurul luminișului, care se transforma deja într-o pată de întunecime pe fondul cerului mai strălucitor. Pământul din luminiș era atât de cufundat în penumbră, încât Lok se trezi nevoit să-și

folosească vederea de noapte pentru a distinge ceva. Focul era izolat și părea să plutească. Tuami și femeia cea grasă ieșiră de sub copac clătinându-se și se despărțiră, îndreptându-se separat, învăluiți până la brâu în întuneric, spre câte o grotă. Cascada urla acum, și începuseră să se audă glasurile pădurii, fojgăit și tropotit de picioare nevăzute. O altă bufniță albă străbătu luminișul și traversă apoi râul.

Lok se întoarse spre Fa și întrebă șoptit:

— Acum?

Ea se apropie. În vocea ei răsună același ton poruncitor și aprig ca atunci când îi ceruse să i se supună, pe terasă.

— Eu îl iau pe cel nou și sar peste mărăcini. Când dispar, vii și tu.

Lok se gândi, însă în minte nu-i apăru nici o imagine.

— Liku…

Mâinile ei îl strânseră mai tare.

— Fa spune: „Fă asta!“

El schiță o mișcare grăbită, iar frunzele de iederă se loviră una de alta.

— Dar Liku…

— Eu am multe imagini în cap.

Mâinile ei i se desprinseră de pe corp. În trunchiul copacului, toate imaginile zilei începură să roiască din nou în mintea lui. Auzea răsuflarea ei trecând pe lângă el și afundându-se în iedera care foșni iar, așa că aruncă repede o privire în luminiș, dar acolo nu mișca nimeni. Abia dacă reușea să zărească picioarele bătrânului atârnând din bușteanul scobit și adânciturile negre acolo unde erau grotele de ramuri. Focul continua să plutească, roșu stins în cea mai mare parte, dar cu o inimă mai vie acolo unde flăcările albăstrui lingeau lemnul. Tuami ieși din grota lui și se opri lângă foc, uitându-se la el. Fa era deja pe jumătate afară din pămătuful de iederă, agățată de

crengile mai groase, în partea dinspre râu a copacului. Tuami luă o ramură și începu să adune jarul, care trosni și aruncă în aer un puf de fum și un nor de scântei. Femeia boțită se strecură afară dintr-o grotă, îi luă ramura din mână, și pentru o clipă sau două stătură amândoi legănându-se și vorbind. Apoi Tuami intră într-o grotă, și un moment mai târziu Lok auzi un bufnet, ca și când bărbatul s-ar fi prăbușit printre frunze uscate. Așteptă să plece și femeia, dar ea zăbovi să adune pământul în jurul focului, până ce nu se mai văzu decât o moviliță neagră cu o gură licăritoare în vârf. Aduse apoi o brazdă de pământ și o trânti peste gura focului, astfel că iarba se aprinse și pârâi, și un val de lumină țâșni în luminiș. În vreme ce ea stătea, tremurătoare, la capătul umbrei pe care o făcea, lumina păli și se stinse. Lok pe jumătate o auzi și pe jumătate o simți îndreptându-se spre grotă, lăsându-se în patru labe și târându-se înăuntru.

Vederea de noapte îi reveni. Luminișul era din nou tăcut și nemișcat. Auzi fâșâitul pielii lui Fa pe scoarța bătrână a copacului, când ea se lăsă în jos. Îl năpădi senzația urgentă a unui pericol; faptul că erau pe punctul de a-i păcăli pe oamenii aceștia ciudați și activitățile lor de neînțeles, teribila cunoaștere a faptului că Fa se furișa spre ei îl apucară de gât cu atâta forță încât abia dacă mai putea respira, iar inima începu să-i zgâlțâie trupul. Se agăță de lemnul putred și se ghemui după tulpinile de iederă, cu ochii închiși, jinduind și căutând fără să-și dea seama clipele în care copacul mort fusese relativ sigur. Mirosul lui Fa urcă până la el pe partea dinspre foc a trunchiului, și împărtăși cu ea imaginea unei grote cu un urs uriaș în pragul ei. Mirosul încetă apoi să se mai înalțe, imaginea dispăru, și el știu că Fa devenise doar ochi, urechi și nări, furișându-se fără un sunet spre grota de lângă foc.

Inima lui își încetini puțin fuga, iar respirația i se mai

domoli, astfel că izbuti să se uite iar în luminiș. Luna ieșise de după marginea unui nor gros și revărsa o strălucire cenușiu-albăstruie asupra pădurii. O văzu pe Fa, turtită de lumină, ghemuită la pământ și la numai vreo două lungimi ale ei de movila întunecată a focului. După norul acela veni altul, cufundând luminișul în întuneric. Lângă mărăcinii care blocau intrarea pe potecă îl auzi pe omul de pază tușind și chinuindu-se să se ridice în picioare. Răsunară apoi zgomote de vomitat și un geamăt prelung. Simțămintele se amestecară în Lok. Îi veni în minte o jumătate de gând, cum că oamenii cei noi ar fi putut alege dintr-odată să fie așa cum erau; să se ridice, să vorbească și să fie temători sau să fie infinit de știutori și de siguri pe puterea lor. Gândul acesta era amestecat cu imaginea lui Fa care nu avusese curajul să traverseze prima bușteanul de lângă terasă; iar senzația de căldură și de jind copleșitor să fie cu ea făcea parte din același tot. Se mișcă în găoacea de iederă, dădu într-o parte frunzele dinspre râu și pipăi în căutarea crengilor. Coborî cu mișcări rapide, înainte ca simțirile să aibă timp să i se schimbe și să facă din el un Lok supus; stătu o clipă în picioare în iarba înaltă de la poalele copacului mort. Gândul la Liku puse stăpânire pe el în vreme ce se depărta furișat de copac, încercând să vadă în care grotă se afla fata. Fa înainta către cea din dreapta focului. El se duse către stânga, se lăsă în patru labe și se târî spre grota care crescuse dincolo de bușteni și de grămada de boccele. Buștenii scobiți zăceau acolo unde îi lăsaseră oamenii, de parcă băuseră și ei din apa de miere, iar picioarele bătrânului atârnau încă peste marginea celui mai apropiat. Lok se ghemui sub acesta din urmă și adulmecă prudent piciorul de deasupra. Nu avea degete, sau, mai degrabă – își dădu seama acum, că era lângă el –, degetele erau acoperite cu piele de animal, ca aceea pe care o aveau oamenii la brâu, și mirosea puternic a vacă și a sudoare. Lok își ridică privirea

deasupra nasului și se uită peste marginea bușteanului. Bătrânul zăcea în el cât era de lung, cu gura căscată, și sforăia pe nasul subțire și ascuțit. Părul se zburli pe trupul lui Lok, și el se ghemui, de parcă ochii bătrânului s-ar fi deschis. Se făcu mic în pământul frământat de lângă buștean și acum, că nasul i se obișnuise cu bătrânul, îl lăsă deoparte, fiindcă erau o sumedenie de alte informații în jur. Buștenii, de exemplu, erau legați de mare. Albul de pe lateralele lor era alb de mare, amar, amintind de plajă și de fuga necontenită a valurilor. Se simțea mirosul rășinii de pin, al unui soi de nămol gros și fierbinte pe care nasul lui îl sesiza ca fiind altfel, fără a-l putea numi. Erau deopotrivă mirosurile unei sumedenii de bărbați, femei și copii, iar apoi, mai ascuns, dar nu mai puțin puternic, era mirosul împletit al multora, care coborâse sub pragul identificării separate, contopindu-se într-un singur miros al străvechimii.

Lok își potoli tremurul cărnii și părul zbârlit și, în patru labe, se târî până când ajunse acolo unde fuseseră lăsate pietrele rotunde, aproape de focul fierbinte, fără lumină. Pietrele își păstraseră propria atmosferă, un miros atât de puternic, încât mintea lui îl putea vedea ca pe o lucire ori un nor în jurul găurilor din vârful lor. Mirosul era la fel ca oamenii cei noi, atrăgea și respingea totodată, provoca și ademenea, era ca femeia grasă și în același timp ca teroarea cerbului și ca bătrânul. Amintirea cerbului reveni în mintea lui, atât de puternică, încât Lok se cocoșă din nou. Nu-și putea aminti însă unde dispăruse cerbul sau de unde venise; știa doar că intrase în luminiș apărând de după copacul mort. Se întoarse, ridică privirea și văzu copacul mort cu iedera lui, masiv, cu un pămătuf de frunze și răsărind din nori ca un urs al cavernelor. Se furișă grăbit spre grota din stânga. Paznicul de lângă mărăcini gemu din nou.

Lok își adulmecă drumul de-a lungul crengilor înclinate

care formau partea din spate a grotei și găsi un bărbat, alt bărbat și încă un bărbat. Nu era miros de Liku acolo – doar dacă un fel de miros generalizat în nările lui, atât de slab încât parcă nu era nimic altceva decât o vagă senzație de cunoaștere, ar fi putut fi legat de ea. Oriunde ar fi adulmecat pe sol, senzația aceea persista, fără să se lase urmată până la sursa ei. Așa că Lok deveni mai îndrăzneț. Renunță la amușinările fără țintă și fără rezultat și se apropie de gura grotei. Oamenii fixaseră acolo mai întâi două bețe drepte și peste ele așezaseră un altul, mai lung. Apoi rezemaseră nenumărate crengi de bățul cel lung, astfel încât să formeze un adăpost frunzos. Erau trei de acest fel, unul în stânga, unul în dreapta și altul între foc și mărăcinii lângă care stătea paznicul. Capetele tăiate ale crengilor fuseseră înfipte în pământ, într-un șir arcuit. Lok se târî până la capătul șirului și își furișă cu grijă capul pe după el. Zgomotul răsuflărilor și al sforăitului care venea de la siluetele dinăuntru era sonor și neregulat. Cineva dormea la nici un braț distanță de fața lui. Acel cineva gemu, râgâi, se întoarse, și un braț căzu astfel că palma lui deschisă îi atinse obrazul. Lok sări înapoi, tremurând, după care se aplecă și mirosi mâna. Era palidă, ușor lucioasă, neajutorată și nevinovată ca mâna lui Mal. Dar era mai îngustă decât ea și mai lungă, și, cu albeața ei ca de ciupercă, avea o altă culoare.

Între braț și locul în care capetele crengilor se înfigeau pieziș în pământ era un spațiu îngust. Imaginea lui Liku, atât de frustrant de prezentă și totuși atât de ascunsă, îl împinse pe Lok înainte. Nu știa ce anume îi cerea simțirea aceasta să facă, dar știa că trebuie să facă ceva. Începu să-și strecoare trupul, încet, în spațiul îngust, ca un șarpe care se furișează într-o gaură. Simți pe obraz o răsuflare și îngheță. O față era la nici o palmă distanță de a lui. Se lăsă gâdilat de părul cel straniu, văzu arcuirea lungă și fără folos a țestei deasupra sprâncenelor.

Licărirea ștearsă a unui ochi sub pleoapa care nu era complet închisă, dinții neregulați, de lup, și acum, pe obraz, răsuflarea mirosind a miere acră. Lok cel dinăuntru împărtăși cu Fa o imagine a groazei, dar Lok cel de afară era curajos și neclintit ca gheața.

Își trecu brațul pe deasupra omului adormit și pipăi locul gol, apoi frunzele și pământul de pe cealaltă parte. Își puse palma ferm în locul gol și se pregăti să treacă dincolo, sprijinit în mâini și în picioare, arcuindu-se pe lângă omul adormit. În clipa aceea, omul vorbi. Cuvintele îi erau adânci în gâtlej, de parcă n-ar fi avut limbă, și i se amestecau cu răsuflarea. Pieptul începu să i se ridice și să coboare rapid. Lok își trase brațul înapoi și se ghemui iar. Omul se zvârcoli între frunze; pumnul lui strâns smulse un snop de scântei din ochiul lui Lok. Acesta se făcu mic, iar bărbatul se arcui, ajungând cu burta mai sus decât capul. Și, în tot acest timp, cuvintele lipsite de limbă se chinuiau să iasă, iar brațele fluturau între crengile plecate. Capul omului se întoarse spre Lok, și el văzu că ochii îi erau larg deschiși, holbându-se în gol, răsucindu-se odată cu capul ca ochii bătrânei din apă. Priveau prin el, și frica i se strânse pe piele. Trupul omului zvâcni mai sus și mai sus, cuvintele deveniseră o serie de croncăneli tot mai sonore. Se auzea un zgomot venind dintr-una dintre celelalte grote, vorbăria ascuțită a femeilor și apoi un țipăt îngrozit. Bărbatul de lângă Lok căzu pe o parte, se ridică clătinat și izbi în crengile înclinate, care căzură grămadă. Se împletici înainte, iar croncănelile lui deveniră un strigăt la care cineva răspunse. Alți oameni se năpustiră în grotă, strivind crengile și strigând. Lângă mărăciniș, paznicul se bălăbănea, luptându-se cu umbrele. O siluetă se ridică din haos lângă Lok, îl zări vag pe primul bărbat și repezi spre el cu o bâtă. Deodată, tot luminișul se umplu de oameni care se băteau și țipau. Cineva dădea cu

picioarele în brazdele de pământ de pe foc, aruncându-le în lături, astfel că mai întâi o lucire slabă și apoi o izbucnire de flăcări luminară locul înconjurat de copaci. Bătrânul stătea în picioare, cu părul cenușiu fluturându-i în jurul capului și al feței. Fa era și ea acolo, alergând cu mâinile goale. Îl văzu pe bătrân și schimbă direcția. O siluetă de lângă Lok roti o bâtă cu atâta vigoare, încât el o înhăță și, o clipă mai târziu, se rostogolea într-o încâlceală de brațe, picioare, dinți și gheare. Se smulse din ea, iar încâlceala continuă să se zbată și să mârâie. O văzu pe Fa ridicându-se și aruncându-se peste mărăcini, dispărând în dosul lor, îl văzu pe bătrân – o imagine smintită cu păr și ochi licăritori, rotind un băț cu o gâlmă în capăt și coborându-l brusc asupra grămezii de oameni care se luptau. În clipa în care se aruncă peste mărăcini, Lok îl văzu pe paznic străduindu-se să treacă prin ei. Ateriză în mâini și fugi până când tufărișurile începură să-l agațe. Îl văzu pe paznic trecând în goană, cu bățul arcuit și cu nuiaua pregătite, ghemuindu-se pe sub ramura aplecată a unui fag și dispărând în pădure.

În luminiș ardea acum un foc intens. Bătrânul stătea lângă el, iar ceilalți se adunau de pe jos. Bătrânul strigă ceva până când unul dintre ei se duse împleticit până la mărăcini și o luă la fugă după paznic. Femeile se strânseseră roată în jurul bătrânului, iar copila Tanakil era între ele, cu dosul palmelor la ochi. Cei doi bărbați se întoarseră tot în fugă, strigară la bătrân și se strecurară printre mărăcini în luminiș. Lok văzu că femeile aruncau acum crengi în foc, crengile care alcătuiseră grota. Femeia cea grasă era și ea acolo, răsucindu-și o mână peste cealaltă și văitându-se, cu cel nou pe umărul ei. Tuami vorbea aprins cu bătrânul, arătând spre pădure și apoi în jos, spre pământ și spre locul în care fusese capul de cerb. Focul crescu; mănunchiuri de frunze se aprinseră cu un trosnet exploziv, iar copacii din jurul luminișului se vedeau acum ca în

miezul zilei. Oamenii se îngrămădiră în jurul focului, cu spatele la el și cu privirile spre întunericul pădurii. Se duseră repede la grote și reveniră cu alte crengi, și focul își spori lumina cu fiecare nouă adăugire. Începură să aducă apoi piei întregi de animale, pe care și le înfășurară în jurul trupurilor. Femeia grasă încetase să se mai vaite, fiindcă îl hrănea pe cel nou. Lok vedea cum femeile îl mângâiau temătoare, vorbeau cu el, îi întindeau scoici de la gâtul lor și tot timpul priveau spre margine, spre cercul întunecat al copacilor care închidea în el lumina focului. Tuami și bătrânul încă mai vorbeau animat, dând des din cap. Lok se simțea în siguranță în întuneric, dar înțelegea ce putere de nestăvilit aveau oamenii pe lumină. Și strigă:

— Unde e Liku?

Văzu cum oamenii încremenesc și se fac mici. Numai fetița Tanakil începu să țipe și țipă până când femeia cea boțită o prinse de braț și o scutură, ca să tacă.

— Dați-mi-o pe Liku!

Cap-de-castan asculta cu capul într-o parte în lumina focului, căutând glasul cu urechile, și bățul lui arcuit se ridică.

— Unde e Fa?

Bățul se micșoră și se îndreptă brusc. O clipă mai târziu, ceva fâșâi prin aer ca aripa unei păsări; se auzi un tap! scurt, un pocnet ca de lemn și o zornăitură. O femeie se repezi în grota în care se târâse Lok, aduse un braț întreg de crengi și le azvârli în foc. Siluetele întunecate ale oamenilor priveau fix în pădure.

Lok se întoarse și își puse nădejdea în nasul său. Adulmecă de-a latul potecii, găsi mirosul lui Fa și mirosul celor doi oameni care plecaseră după ea. Porni și el înainte, cu nasul la pământ, de-a lungul urmei care avea să-l ducă înapoi la Fa. Avea o mare dorință s-o audă iar vorbind și s-o atingă cu trupul lui. Se mișca rapid în bezna dinaintea zorilor, iar nasul îi depăna, pas cu pas,

toată povestea. Iată urmele lui Fa, mult depărtate una de alta fiindcă fugise, uite locul în care degetele ei smulseseră o mică semilună de pământ. Constată că putea să vadă mai clar acum, că se depărtase de lumina focului, căci zorii se iveau dincolo de copaci. Încă o dată, gândul la Liku se întoarse la el. Se răsuci, se năpusti spre trunchiul despicat al unui fag și, printre ramurile lui, privi în luminiș. Paznicul care fugise după Fa dansa în fața oamenilor noi. Se târî ca un șarpe, se duse la ruinele grotelor, zăbovi acolo și se întoarse la foc clănțănind din dinți ca un lup, astfel că oamenii se traseră înapoi. Arătă cu degetul; întruchipă ceva ce alerga și se ghemuia, iar brațele lui fâlfâiră ca aripile unei păsări. Se opri lângă mărăciniș, desenă o linie în aer deasupra lor și o alta în sus, apoi spre copaci, până ce încheie cu un gest de neștiință. Tuami vorbea repezit cu bătrânul. Lok îl văzu îngenunchind lângă foc, curățând un petic de pământ și desenând ceva pe el cu un băț. Nu era nici urmă de Liku, iar femeia cea grasă ședea într-unul dintre buștenii scobiți, cu cel nou pe umăr.

Lok se întinse pe pământ, regăsi urmele lui Fa și o luă la goană de-a lungul lor. Pașii ei erau plini de teroare, așa că părul lui se zbârli a compătimire. Ajunse la locul în care urmăritorii se opriseră și văzu cum unul dintre ei stătuse într-o parte, până când tălpile lui fără degete lăsaseră semne adânci în pământ. Văzu distanța dintre pași acolo unde Fa sărise în aer și apoi sângele ei picurând gros, mergând într-un arc inegal dinspre pădure spre mlaștină, acolo unde fusese bușteanul. O urmă într-un desiș pe care vânătorii îl striviseră cu bețele. Lok pătrunse în el mai mult decât reușiseră ei, fără să ia seama la spinii care îi sfâșiau pielea. Văzu locul în care picioarele ei, la fel ca ale lui, se avântaseră adânc în nămol și făcuseră o gaură care se umplea deja cu apă stătută. În fața lui, oglinda mlaștinii era lustruită și teribilă. Bulele încetaseră să se mai ridice de pe

fund, și mâlul maroniu tulburat, care se învârtejise până la suprafață, se cufundase din nou, de parcă nimic nu s-ar fi întâmplat. Chiar și spuma, și buruienile, și perdeaua de ouă de broască se așternuseră la loc și zăceau nemișcate în apa moartă de sub crengile murdare. Până aici ajunseseră sângele și pașii; aici era mirosul lui Fa și al groazei pe care o încercase; și, după el, nimic.

ZECE

Lumina cenușie spori, se argintă, iar apa neagră a mlaștinii căpătă strălucire. O pasăre țipă printre insulele de trestie și mărăcini. Undeva în depărtare, cerbul tuturor cerbilor buhăia de zor. Nămolul i se îngroșă în jurul gleznelor, așa că Lok trebui să-și găsească echilibrul cu brațele. Era uimire în mintea lui și, sub ea, o foame grea și surdă care, în mod ciudat, îi cuprindea și inima. Automat, nasul lui întrebă aerul despre ceva de mâncare, iar privirea se îndreptă încoace și-ncolo prin mâl și prin desișul de mărăcini. Zvâcni, își îndoi degetele de la picioare, își trase tălpile din noroi și merse clătinându-se, spre pământ uscat. Aerul era cald, și vietăți mici, zburătoare, cântau subțirel, ca țiuitul care îți vine în urechi după o lovitură în cap. Lok se scutură, dar țiuitul continuă, iar simțirea aceea grea îi apăsa inima.

Acolo unde începeau copacii erau bulbi cu vârfuri verzi care abia ieșiseră din pământ. Îi răscoli cu piciorul, îi ridică până la mână și-i duse la gură. Lok cel de afară nu părea să-i vrea, dar cel dinăuntru înfipse dinții în ei, ridică gâtul și înghiți. Își aminti că-i era sete și fugi înapoi, la mlaștină, dar nămolul se schimbase; acum era descurajant, așa cum nu fusese înainte, când el urmase mirosul lui Fa. Picioarele lui refuzară să intre.

Lok începu să se aplece. Genunchii lui atinseră solul, mâinile i se lăsară în jos și-i preluară greutatea încet, și, cu toată

puterea, el se agăță de pământ. Se zvârcoli printre tulpinile și frunzele moarte, capul i se ridică, se răsuci, iar ochii priviră în jur, ochi uluiți deasupra gurii care se căsca. Bocetul îi izbucni din gâtlej, prelung, aspru, sunet de durere, sunet de om. Țiuitul vietăților zburătoare continua, iar cascada vuia la poalele muntelui. Departe, cerbul mugi din nou.

Erau pete roz pe cer și un verde nou poleia copacii. Mugurii care nu fuseseră altceva decât punctișoare de viață se deschiseseră ca niște degete, iar furnicarul lor se îngroșase conturat de lumină, și numai crengile mai mari erau vizibile. Pământul însuși părea să vibreze de parcă se sforța să împingă seva în sus în trunchiuri. Încet, odată ce vaietele bocetului se stinseră, Lok își îndreptă atenția asupra acestei vibrații și simți o abia deslușită alinare. Fără să se ridice de jos, se apropie, rupse bulbii cu degetele și-i mestecă, iar gâtul i se ridică și înghiți. Își aminti din nou de sete și, ghemuit, se îndreptă spre pământul solid de la marginea apei. Se lăsă cu capul în jos, ținându-se cu o mână de o creangă aplecată, și își lipi gura de suprafața ca de onix.

În pădure răsună sunet de pași. Lok se refugie pe teren uscat și-i văzu pe doi dintre oamenii cei noi trecând în viteză prin dreptul copacilor, cu bețele arcuite în mâini. Se auzeau alte zgomote de la cei care rămăseseră în luminiș; zgomote de bușteni frecați unii de alții și de trunchiuri tăiate. Își aminti de Liku și o luă la fugă spre luminiș, până când, privind peste tufărișuri, putu să vadă ce anume făceau oamenii cei noi.

— He-ho! He-ho! He-ho!

În minte îi veni imediat imaginea buștenilor scobiți ucrând pe mal și oprindu-se în luminiș. Se furișă înainte, ghemuit la pământ. În râu nu mai erau bușteni, așa că de acolo nu aveau să mai vină. Avu o altă imagine a buștenilor întorcându-se în râu, iar imaginea asta era atât de clar legată într-un fel sau altul de

prima și de sunetele care se auzeau din luminiș, încât înțelese de ce una se ivise din cealaltă. Gândul îi stârni o mare tulburare în minte, iar Lok se simți mândru și trist și la fel ca Mal. Vorbi încet, adresându-se mărăcinilor, cu șirurile lor de muguri tineri:

— Acum sunt Mal.

Dintr-odată, i se păru că mintea și capul lui sunt noi, de parcă un teanc de imagini aștepta acolo ca el să le sorteze, când va voi. Erau imagini cu lumina clară și sură a zilei și îi arătau ața singuratică a vieții care îl lega de Liku și de cel nou; îi arătau pe oamenii cei noi către care atât Lok de afară, cât și cel dinăuntru jinduiau cu o dragoste înfricoșată, fiindcă erau ființe care îl puteau ucide dacă așa voiau.

Avu imaginea lui Liku privind spre Tanakil cu ochi blânzi și adoratori, înțelese cum se dusese Ha, cu un soi de temere avântată, să-și întâlnească moartea neașteptată. Se agăță de tufișuri în vreme ce valuri de emoții se răzvrăteau în el, și urlă din toate puterile:

— Liku! Liku!

Bufniturile încetară, și în locul lor rămase un sunet prelung, trosnitor. Văzu în fața lui capul și umerii lui Tuami țâșnind într-o parte, și apoi un copac întreg, cu brațe care se îndoiră și se frânseră într-o masă de verde, prăbușindu-se. În clipa în care frunzișul arborelui mătură aerul, Lok văzu luminișul din nou, fiindcă mărăcinii fuseseră doborâți, iar buștenii scobiți ieșeau printre ei. Oamenii se opinteau, trăgându-i cu greu înainte. Tuami striga, iar Hățiș se chinuia să-și ia bățul arcuit de pe umăr. Lok fugi fără oprire până când oamenii se făcură mici, în capătul potecii.

Buștenii nu se întorceau la râu, ci urcau spre munte. Lok încercă să vadă o altă imagine care să provină din asta, dar nu reuși; și atunci capul lui deveni iar capul gol al lui Lok.

Tuami ciopârțea copacul, dar nu trunchiul în sine, ci capătul subțire din care creșteau ramurile, fiindcă Lok sesiză o deosebire de sunet. Îl auzea și pe bătrân.

— He-ho! He-ho! He-ho!

Bușteanul înainta pe potecă. Venea călare pe alți bușteni, care se adânceau în solul moale, iar oamenii icneau și strigau în spaima și în extenuarea lor. Deși nu se atingea de bușteni, bătrânul muncea mai aprig decât toți ceilalți. Alerga în jurul lui, poruncea, îndemna, le imita eforturile, icnea odată cu ei; iar glasul lui subțire, ca de pasăre, tremura tot timpul. Femeile și Tanakil erau înșiruite de o parte și de alta a bușteanului scobit; chiar și femeia cea grasă gâfâia undeva în spate. O singură persoană era în buștean; cel nou ședea pe fundul lui, ținându-se de o latură și privind cu ochii mari la agitația furtunoasă din jur.

Tuami reveni de la marginea potecii, târând după el o bucată mare de trunchi. Când ajunse pe teren neted, începu s-o rostogolească spre bușteanul scobit. Femeile se strânseră în jurul ochilor ficși ai trunchiului, se opintiră în sus și-nainte, iar bușteanul începu să se deplaseze lin pe pământul moale, cu trunchiul de copac rotindu-se sub el. Ochii trunchiului coborâră, iar Hățiș și Tuami veniră din urmă cu un trunchi mai mic, astfel că bușteanul nu mai atingea deloc pământul. Era un zvon de mișcare neîntreruptă și o roire ca a albinelor în jurul unei crăpături în stâncă, un fel de disperare ordonată. Bușteanul înainta pe potecă spre Lok, cu cel nou înăuntru, legănându-se și clătinându-se în sus și-n jos, scâncind din când în când, dar în general privind curios spre oamenii aflați cel mai aproape ori spre cei care se agitau mai mult. Liku nu era însă nicăieri; dar, cu o frântură de minte a lui Mal, Lok își aduse aminte că mai erau încă un buștean și multe boccele.

Așa cum cel nou nu făcea nimic altceva decât să stea și să

privească, Lok era absorbit de apropierea oamenilor ca unul care se uită cum vine valul și nu-și amintește să se tragă înapoi înainte să-l ude la picioare. Abia când ajunseseră atât de aproape încât putea să vadă iarba culcată la pământ în fața trunchiului de dedesubt își aduse aminte că oamenii erau periculoși și o zbughi înapoi în pădure. Se opri când ei dispărură din vedere, dar îi auzea încă. Femeile țipau în efortul de a împinge bușteanul, iar bătrânul răgușise. Lok avea în corp atâtea simțiri, încât era zăpăcit. Era speriat de oamenii cei noi și îi părea rău pentru ei, așa cum i-ar fi părut pentru o femeie căreia-i venise boala. Începu să colinde pe sub copaci, culegând ce găsea de mâncare, fără să-i pese dacă nu găsea nimic. Imaginile îi dispărură încă o dată din minte, iar el deveni doar un puț adânc de simțiri ce nu puteau fi nici examinate, nici negate. Își spuse mai întâi că-i era foame, așa că îndesă în gură tot ce nimeri. Deodată, își dădu seama că înfulecă și crenguțe tinere, acre și fără folos în scoarța lor alunecoasă. Îndesă și înghiți, iar câteva clipe mai târziu se prăbuși în patru labe, vomitând toate crenguțele.

Zgomotul oamenilor scăzu puțin, până ce nu mai auzi decât glasul bătrânului, ridicându-se a furie ori pentru a da vreo comandă. Aici, unde pădurea se preschimba în mlaștină și cerul se deschidea deasupra tufărișurilor, arcuindu-se peste sălcii și apă, nu se mai vedea nici un semn al trecerii lor. Turturelele tăifăsuiau, preocupate de împerechere; nimic nu era schimbat, nici măcar creanga aceea groasă de care un copil cu părul roșcat se legănase, râzând. Totul creștea și prospera aici, în sălbăticia caldă. Lok se ridică în picioare și porni alene pe mal, spre smârcul în care dispăruse Fa. A fi Mal era un lucru mândru și greu. Capul lui cel nou știa că unele lucruri erau duse pentru totdeauna, aidoma unui val de mare. Știa că amărăciunea trebuie îmbrățișată dureros, ca un om care duce

mărăcini în brațe, și se străduia să-i înțeleagă pe oamenii cei noi, de la care veniseră toate schimbările.

Lok descoperi asemănarea. O folosise toată viața lui, fără să-și dea seama. Ciupercile de pe trunchiul unui copac erau urechi; cuvântul era același, dar dobândea o semnificație conform unor circumstanțe care n-ar fi fost în veci aplicabile acelor lucruri sensibile aflate de-o parte și de alta a capului său. Acum, în frisonul unei noi înțelegeri, Lok constată că folosește asemănarea ca pe o unealtă, cu aceeași siguranță cu care mânuia o piatră ca să taie lemne sau carne. Asemănarea îi putea înșfăca pe vânătorii cu fețe albe cu o mână și îi putea așeza într-o lume în care să-și aibă locul lor, nu să fie doar o intruziune întâmplătoare și irelevantă.

Îi vedea cu ochii minții pe vânătorii care plecaseră cu bețele arcuite, cu iscusință și cu răutate.

— Oamenii sunt ca un lup flămând în scorbura unui copac.

Se gândi la femeia cea grasă care-l apărase pe cel nou de bătrân, se gândi la râsul ei, la oamenii care își uniseră eforturile în aceeași povară, râzând unii la alții.

— Oamenii sunt ca mierea care se prelinge dintr-o crăpătură în stâncă.

Se gândi la Tanakil jucându-se, la degetele ei istețe, la râsul ei, la bățul ei.

— Oamenii sunt ca mierea din pietrele rotunde, mierea cea nouă care miroase a lucruri moarte și a foc.

Oamenii cei noi goliseră deschizătura de semeni cu nimic mai mult decât o fluturare de mână.

— Sunt ca râul și cascada, sunt oamenii cascadei; nimic nu le stă împotrivă.

Se gândi la răbdarea lor, la Tuami cel lat în spate care crease un cerb din pământ colorat.

— Sunt ca Oa.

În mintea lui se iscă o confuzie, o întunecime; apoi redeveni iar Lok, rătăcind aiurea pe lângă smârcuri, iar foamea aceea pe care mâncarea n-o potolea se întoarse. Îi auzea pe oameni alergând pe potecă spre luminiș, unde se afla al doilea buștean; nu vorbeau, dar își trădau prezența prin tropotele și foșnetele pașilor. Împărtăși o imagine ca luciul soarelui în miez de iarnă, care pieri înainte să fi apucat s-o vadă cum trebuie. Se opri, cu capul ridicat și nările umflate. Urechile lui preluară grija de a trăi, ignorând sunetele oamenilor și concentrându-se asupra găinușelor de baltă care tăiau apa vijelios cu piepturile lor moi. Veneau spre el într-un V larg, apoi îl văzură și cotiră brusc, toate deodată, spre dreapta. Un șobolan de apă le urmă, cu botul în sus, cu trupul zvâcnind în unda stârnită. Se auzi un clipocit, un hâșâit și un pleoscăit printre tufele de mărăcini care împânzeau mlaștina. Lok fugi, apoi se întoarse. Se lăsă pe vine în mâl și începu să descurce rugii care îi blocau vederea. Clipocitul încetase, iar vălurelele iscate lingeau tufișurile, revărsându-se în urmele picioarelor lui. Adulmecă în aer, se război cu tufișurile și trecu dincolo. Făcu trei pași în apă și se cufundă, strâmb, în mâl. Clipocitul începu din nou, iar el, râzând și bâiguind, înaintă cu mers de bețiv în direcția lui. Părul lui Lok cel de afară se ridică la atingerea rece din jurul coapselor lui și la gheara nămolului nevăzut care-i sugea tălpile. Greutatea și foamea se ridicau, devenind un nor care îl năpădi, un nor pe care soarele îl umplea cu foc. Acum nu mai simțea nici o greutate, doar ușurarea aceea care îl făcea să râdă și să vorbească aidoma oamenilor care băuseră miere, să râdă și să clipească des ca să-și alunge apa din ochi. Deja împărtășeau o imagine.

— Aici sunt! Vin acum!

— Lok! Lok!

Cu brațele ridicate, cu pumnii încleștați, cu dinții strânși,

aplecată înainte, Fa își croia drum prin apă. Erau încă acoperiți până la coapse când se agățară unul de altul și se îndreptară, greoi, către mal. Înainte de a-și putea vedea din nou picioarele în mâlul cleios, Lok râdea și vorbea.

— E rău să fii singur. E foarte rău să fii singur.

Fa șchiopătă, strângându-l lângă ea.

— Sunt puțin rănită. Bărbatul m-a lovit cu o piatră la capătul unui băț.

Lok îi atinse partea din față a coapsei. Rana nu mai sângera, dar un boț de sânge negru se ițea din ea ca o limbă.

— E rău să fii singur…

— Am fugit în apă după ce m-a lovit.

— Apa e un lucru oribil.

— Apa e mai bună decât oamenii noi.

Fa își luă brațul de pe umărul lui și se ghemuiră amândoi sub un fag stufos. Oamenii se întorceau din luminiș cu al doilea buștean scobit. Gâfâiau și icneau în mers. Cei doi vânători care se depărtaseră mai devreme strigau acum de pe coasta muntelui.

Fa își întinse în față piciorul rănit.

— Am mâncat ouă, trestii și jeleu de broască.

Lok constată că mâinile lui se tot întindeau s-o atingă. Ea îi zâmbi aspru, iar el își aminti de conexiunea aceea fulgerătoare care adusese lumină în imaginile disparate.

— Acum eu sunt Mal. E greu să fii Mal.

— E greu să fii femeie.

— Oamenii cei noi sunt ca lupii și ca mierea, ca mierea putredă și ca râul.

— Sunt ca un foc în pădure.

Deodată, lui Lok îi apăru o imagine venind dintr-un adânc atât de mare în mintea lui, încât nici nu știuse că e acolo. Pentru o clipă, imaginea păru să fie în afara lui, încât lumea se

schimbă. El însuși era la fel de mare ca înainte, dar totul în jur crescuse dintr-odată. Copacii erau ca munții. El nu mai era pe pământ, ci călărea pe o spinare și se ținea cu mâinile și cu picioarele de părul roșu-maroniu. Capul dinaintea lui, deși nu-l putea vedea la față, avea chipul lui Mal, și o Fa mult mai mare fugea înainte. Copacii înalți erau flăcări zbuciumate, iar răsuflarea lor îl mușca. Îl mâna ceva imperios și aceeași strâmtare a pielii – îl mâna teroarea.

— Acum e ca atunci când focul a zburat și a mâncat copacii.

Sunetele oamenilor și ale buștenilor erau undeva departe. Pași alergători tropăiau pe potecă înapoi, spre luminiș. Se auzi o clipă de sporovăit ca de pasăre și apoi tăcere. Pașii apăsați se întoarseră pe potecă, stingându-se. Fa și Lok se ridicară și se apropiară de cărare. Nu vorbeau, dar în pașii lor precauți, ocoliți, se vădea acceptarea tăcută a faptului că oamenii cei noi nu puteau fi lăsați în pace. Cumpliți ca focul sau ca râul așa cum erau, atrăgeau totuși aidoma cărnii sau a mierii. Poteca se schimbase, la fel ca tot ce fusese atins de oameni. Pământul era brăzdat și împrăștiat, trunchiurile pe care se rostogoliseră buștenii adânciseră și neteziseră o cărare suficient de lată pentru ca Lok, Fa și încă un al treilea să poată merge alături.

— Își împing buștenii scobiți pe copaci care se rostogolesc. Cel nou era într-un buștean. Iar Liku va fi în celălalt. Fa îl privi sumbru în față. Arătă spre o dâră pe pământul netezit, acolo unde fusese odată un melc. Au trecut peste noi ca un buștean scobit. Sunt ca iarna.

Simțirea se întorsese în corpul lui Lok; dar cu Fa în fața lui, era o greutate ce putea fi îndurată.

— Acum mai sunt doar Fa și Lok și cel nou și Liku.

Un timp, ea îl privi în tăcere. Întinse o mână, iar el i-o luă. Deschise gura să vorbească, dar nu ieși nici un sunet. Un fior îi scutură corpul întreg, și apoi începu să tremure. El o vedea cum

se străduiește să-și stăpânească tremurul, de parcă ar fi trebuit să părăsească tihna grotei într-o dimineață cu ninsoare. Ea își trase mâna dintr-a lui.

— Vino!

Focul mocnea încă în cercul larg de cenușă. Grotele făcute din ramuri fuseseră dezmembrate, dar stâlpii verticali erau încă în picioare. Pământul din luminiș era frământat de parcă o turmă întreagă de vite se bulucise acolo. Lok se furișă până la marginea luminișului, iar Fa rămase puțin în urmă. El începu să dea ocol. În mijlocul luminișului se aflau imaginile și darurile.

Văzându-le, Fa înaintă prin spatele lui Lok, și amândoi se apropiară mergând în spirală, cu urechile ciulite în caz că oamenii cei noi s-ar fi întors. Imaginile erau încețoșate de foc, acolo unde capul de cerb încă se uita la Lok cu o privire inscrutabilă. Acolo se afla un cerb nou, gras și în culori primăvăratice, dar de-a latul lui zăcea o altă siluetă. Era roșie, cu brațe și picioare întinse, enorme, iar fața îl privea furibund pe Lok, fiindcă ochii ei erau pietricele albe. Părul i se zburlise în jurul capului, de parcă silueta era surprinsă într-un act de cruzime nebună, iar prin ea, țintuind-o de cerb, era un par înfipt adânc, cu un capăt despicat și acoperit cu o blană. Cei doi se depărtară înmărmuriți, căci niciodată nu mai văzuseră așa ceva. Apoi, timid, se întoarseră spre daruri.

O întreaga pulpă de cerb, crudă, însă relativ lipsită de sânge, atârna de vârful parului, și alături de capul cu ochi fix se afla o piatră cu apă de miere, deschisă. Mirosul apei se înălța din ea aidoma fumului și flăcărilor unui foc. Fa întinse mâna și atinse carnea, care se roti, încât ea își trase degetele înapoi. Lok dădu roată siluetei, și picioarele lui ocoliră membrele întinse în vreme ce mâna i se ridică încet. O clipă mai târziu se repeziseră deja la cadou, sfâșiind mușchiul și îndesându-și carnea crudă în gură. Nu se opriră decât când pielea li se întinsese pe burțile

pline, iar de par mai atârna doar un os alb, lucios, ținându-se într-o bucată de piele.

Într-un târziu, Lok se trase înapoi și își șterse palmele de coapse. Tot fără un cuvânt, se întoarseră unul spre celălalt și se lăsară pe vine alături de oală. De departe, de pe coasta care urca spre terasă, auzeau glasul bătrânului.

— He-ho! He-ho! He-ho!

Izul care se înălța din gura deschisă a oalei era gros. O musculiță cugetă pe buza vasului, apoi, în vreme ce răsuflarea lui Lok se apropie, dădu din aripi, își luă zborul un moment și coborî din nou.

Fa puse o mână pe încheietura lui.

— Nu atinge!

Dar gura lui Lok era aproape de oală, nările îi erau largi, iar răsuflarea rapidă. Spuse, cu glas tare, spart:

— Miere.

Și deodată se aplecă, își cufundă gura în oală și sorbi. Mierea putredă îi arse gura și limba, silindu-l să facă o tumbă înapoi, iar Fa o zbughi de lângă oală, în jurul focului mocnit. Rămase o clipă uitându-se la el temătoare, în vreme ce Lok scuipă și începu să se târască înapoi, pândind oala care îl aștepta, duhnind. Se aplecă precaut și sorbi. Se linse pe buze și mai luă o sorbitură. Apoi se lăsă pe spate și-i râse lui Fa în față.

— Bea!

Nesigură, ea se ghemui la gura oalei și întinse limba în lichidul dulce și arzător. Brusc, Lok se lăsă în genunchi, vorbind, și o împinse într-o parte, iar ea, uluită, se ghemui pe vine, lingându-și buzele și scuipând. Lok își afundă fața în vas și sorbi de trei ori; a treia oară însă, suprafața mierii coborî mai mult decât putea el să ajungă cu buzele, așa că Lok supse aerul și se înecă, tușind exploziv. Se rostogoli pe pământ, încercând să-și recapete răsuflarea. Fa mai făcu și ea o încercare, dar nu

mai putu să ajungă cu limba la miere și se răsti la el. O clipă rămase tăcută, apoi ridică oala și o duse la gură, așa cum făceau oamenii cei noi. Lok o văzu cu piatra aceea mare la față și începu să râdă, încercând să-i spună cât de caraghioasă era. Își aminti însă de miere la timp, se repezi și dădu să-i ia piatra de la gură. Dar aceasta se înțepenise, ca lipită, iar când el smuci de ea în jos, veni cu tot cu fața lui Fa. O clipă mai târziu, trăgeau și strigau unul la altul. Lok își auzi vocea, tare, ascuțită și sălbatică. Dădu drumul oalei, ca să-și examineze noua voce, iar Fa se împletici în spate, cu vas cu tot. El observă că toți copacii se deplasau, foarte încet, în sus și pe laterale. Îi veni o imagine splendidă, care ar fi putut explica totul, și încercă să i-o explice lui Fa, dar ea nu-l asculta. Apoi nu mai avu nimic, decât imaginea lui văzând o imagine, iar asta îl înfurie la culme. Dădu să prindă imaginea cu vocea și o auzi, desprinsă de Lok cel dinăuntru, râzând și măcănind ca o rață. Exista însă un cuvânt care era începutul imaginii, chiar dacă imaginea în sine se făcuse nevăzută. Și Lok se agăță de cuvânt. Încetă să mai râdă și vorbi foarte solemn către Fa, care încă stătea cu piatra la gură.

— Buștean! spuse el. Buștean!

Apoi își aminti de miere și, enervat, îi smulse piatra. Îndată ce fața ei roșie ieși din oală, Fa începu să râdă și să vorbească. Lok ținu oala așa cum o țineau oamenii cei noi, și mierea i se revărsă pe piept. Se zvârcoli până când fața îi ajunse sub piatră și reuși să facă așa încât firișorul să i se scurgă în gură. Fa scheuna de atâta râs. Căzu în fund, se rostogoli și rămase întinsă pe spate, bâțâindu-și picioarele în aer. Lok și focul care-i ardea în vine de la miere răspunseră stângaci la invitația ei. Apoi amândoi își amintiră de oală, așa că începură iar să tragă de ea și să se ciorovăiască. Fa izbuti să mai bea puțin, dar mierea devenise ursuză și nu mai voia să iasă. Lok înșfăcă vasul, se luă la trântă cu el, îl bătu cu pumnii, țipă la el; dar nu

mai era miere. Îl azvârli cu furie la pământ, iar vasul rânji la el, crăpat în două. Lok și Fa se năpustiră asupra celor două bucăți și, ciuciți, începură să le lingă și să le rotească în mâini ca să afle unde se dusese mierea. Cascada urla în luminiș și în capul lui Lok. Copacii se mișcau acum mai repede. El țâșni în picioare și constată că pământul era la fel de periculos ca un buștean. Trase o scatoalcă unui copac care trecu pe lângă el, ca să-l oprească locului, și peste o clipă zăcea cu fața în sus, sub cerul care se rotea deasupra. Se întoarse și se ridică, mai întâi cu fundul în aer, clătinându-se așa cum se clătina cel nou. Fa se târa în jurul cercului de cenușă, ca o molie cu o aripă arsă. Vorbea singură, despre hiene. Și, dintr-odată, Lok descoperi în el puterea oamenilor noi. Era unul dintre ei, nu exista nimic pe care să nu-l poată face. În luminiș rămăseseră multe crengi și mulți bușteni nearși. Lok alergă într-o parte, spre unul dintre ei, și-i porunci să se miște. Strigă la el:

— He-ho! He-ho! He-ho!

Bușteanul luneca, aidoma copacilor, dar nu suficient de repede. El strigă mai departe, dar bușteanul nu catadicsea să se grăbească. Lok luă o creangă și începu să lovească lemnul iar și iar, așa cum o lovise Tanakil pe Liku. În minte îi veni o imagine cu oamenii de o parte și de alta a bușteanului, sforțându-se, cu gurile deschise. Și strigă la ei așa cum striga bătrânul.

Fa se târa pe lângă el el. Se mișca încet, tacticos, ca bușteanul și copacii. Lok îi izbi coapsa cu bățul, urlând tare, și capătul despicat al acestuia se frânse și zbură printre copaci. Fa țipă și se chinui să se ridice, așa că Lok mai lovi o dată, dar rată. Ea se răsuci cu o smucitură, încât acum stăteau față-n față, strigând și țipând, în timp ce copacii lunecau în jur. El văzu cum sânul drept i se mișcă și brațul i se ridică, cu palma deschisă în aer, o palmă care parcă-i spunea că în orice clipă de acum înainte putea deveni ceva de care el trebuie să asculte. Apoi

obrazul lui fu izbit de un trăsnet care ameți lumea întreagă, iar pământul se ridică drept și-i trosni partea dreaptă a corpului cu o lovitură asurzitoare. Lok se lăsă moale pe acest pământ vertical, în vreme ce obrazul lui se deschise, apoi se închise, și flăcări vii izbucniră din el. Fa era întinsă pe jos, depărtându-se și iar apropiindu-se. Apoi ea îl trăgea în sus sau în jos, din nou sub picioarele lui era pământ solid, iar el se agăța de ea. Plângeau și râdeau unul la altul, cascada urla în luminiș, iar smocul din vârful copacului mort urca la cer, numai că se făcea mai mare în loc să devină mai mic. Pe Lok îl cuprinse un fel de frică detașată și știu că ar fi bine să se apropie de Fa. Își îndepărtă bizareria și somnolența din cap; se uită după ea, îi sfredeli cu privirea fața care continua să se îndepărteze aidoma copacului mort. Ceilalți copaci lunecau mai departe, dar în ritm constant, de parcă așa le stătea în fire să facă și așa făcuseră întotdeauna.

Lok vorbi către ea, prin pâclă:

— Sunt unul dintre oamenii noi.

Asta îl făcu să țopăie. Apoi începu să se preumble prin luminiș cu ceea ce credea el că era mersul lent și legănat al oamenilor noi. Îi veni o imagine, că Fa trebuie să-i taie un deget. Se împletici prin luminiș, încercând s-o găsească și să-i spună. O găsi după copacul de la malul râului, cuprinsă de o stare de rău. Îi povesti despre bătrâna din apă, dar ea nu-i dădu atenție, așa că se întoarse la oala spartă și linse ultimele urme de miere putrezindă. Silueta de pe pământ se preschimbă în bătrân, iar Lok îi spuse că se mai adăugase cineva oamenilor noi. Apoi se simți foarte obosit, așa că pământul deveni moale, iar imaginile din capul lui porniră să se rotească, fără oprire. Îi explică bătrânului că Lok trebuie să se întoarcă acum la adăpost, dar asta îi aduse aminte, în ciuda capului care i se învârtea, că nu mai exista nici un adăpost. Începu să bocească, tare și fără să se

silească, și bocitul fu foarte plăcut. Constată că, dacă se uita la ei, copacii se trăgeau în lături, despărțindu-se, și nu puteau fi convinși să revină la loc decât cu un mare efort, pe care el nu era dispus să-l facă. Dintr-odată, în jur nu mai fu nimic decât lumina soarelui și glasul turturelelor deasupra vuietului cascadei. Se întinse pe spate, cu ochii deschiși, studiind modelul ciudat pe care crengile dublate îl desenau pe cer. Ochii i se închiseră singuri, iar el se prăbuși ca peste buza unei prăpăstii de somn.

UNSPREZECE

Fa îl zgâlțâia.

— Oamenii noi pleacă!

Mâini care nu erau mâinile lui Fa erau încleștate pe capul lui, producându-i o durere încinsă. Gemu și se răsuci să scape de ele, dar îl țineau mai departe, strângând, până ce durerea i se aciuă în cap.

— Oamenii cei noi pleacă! Își duc buștenii scobiți în sus pe coastă, spre terasă.

Lok deschise ochii și icni de durere, fiindcă avu impresia că se uită drept în soare. Din ochi îi curse apă, licărindu-i arzător între pleoape. Fa îl scutură din nou. El pipăi în jur cu mâinile și picioarele, în căutarea pământului, și se ridică puțin. Stomacul i se contractă, și dintr-odată i se făcu rău. Stomacul lui avea o viață proprie; se strânse într-un nod, nu mai voi să aibă nimic de-a face cu licoarea aceea ticăloasă cu miros de miere și o azvârli afară. Fa continua să vorbească, lângă el.

— Și burta mea a fost bolnavă.

El se răsuci iar și se așeză cu greu pe vine, fără să deschidă ochii. Simțea lumina soarelui arzându-i pe un obraz.

— Oamenii cei noi pleacă. Trebuie să-l luăm înapoi pe cel nou.

Lok întredeschise ochii și privi cu teamă printre pleoapele umflate ca să vadă ce se întâmplase cu lumea. Era mai

strălucitoare. Pământul și copacii erau făcuți doar din culori și se clătinau, așa că își închise ochii la loc.

— Mi-e rău.

O vreme, ea nu mai spuse nimic. Lok descoperi că mâinile care-i încleștau capul erau înlăuntrul lui și strângeau atât de tare, încât își simțea sângele pulsându-i în creier. Deschise ochii, clipi, și lumea se mai potoli puțin. Erau încă o sumedenie de culori arzânde, însă nu se mai legănau. În fața lui, pământul era maro intens și roșu, copacii, argintii și verzi, iar ramurile se acoperiseră cu pămătufuri de foc verde. Se așeză pe vine, clipind des și pipăindu-și moliciunea dureroasă a feței, în timp ce Fa continua să vorbească.

— Mi-a fost rău, și tu nu voiai să te trezești. M-am dus să-i văd pe oamenii cei noi. Buștenii scobiți se mutaseră mai sus pe coastă. Oamenii cei noi sunt speriați. Se mișcă și stau ca niște oameni speriați. Gâfâie, asudă și pândesc pădurea din spatele lor. Dar nu e nici o primejdie în pădure. Sunt speriați de aerul în care nu se află nimic. Acum trebuie să-l luăm de la ei pe cel nou.

Lok își puse palmele pe pământ, de-o parte și de alta a corpului. Cerul era strălucitor și lumea fremăta de culoare, dar era tot lumea pe care o știa el.

— Trebuie s-o luăm pe Liku de la ei.

Fa se ridică și dădu ocol luminișului în fugă, apoi se întoarse și se uită la el, în jos. Lok se ridică, încet și cu grijă.

— Fa spune: „Fă asta!“

El așteptă, supus. Mal plecase din capul lui.

— Văd o imagine. Lok urcă pe poteca de lângă mal, unde oamenii nu pot să-l vadă. Fa o ia pe ocolite și urcă muntele pe deasupra oamenilor. Ei vin în urma ei. Bărbații vin. Pe urmă Lok îl ia pe cel nou de la femeia cea grasă și fuge. Îl prinse de brațe și îl privi în față, implorator. Va fi foc din nou. Iar eu voi

avea copii.

O imagine apăru în mintea lui Lok.

— Așa o să fac, spuse el hotărât, iar când o văd pe Liku, o iau și pe ea.

Erau pe fața lui Fa lucruri, nu pentru prima dată, pe care el nu le putu înțelege.

Se despărțiră la poalele pantei, unde tufișurile încă îi ascundeau de privirile oamenilor noi. Lok se duse spre dreapta, iar Fa se îndepărtă furișându-se pe la liziera pădurii, trasând un cerc mare în jurul povârnișului. Când se uită înapoi, Lok o văzu, roșie ca o veveriță, alergând aproape în patru labe, la adăpostul copacilor. Începu să urce, atent la voci. Ajunse pe poteca de deasupra apei, unde cascada vuia în fața lui. Venea apă multă, cum nu mai văzuse înainte. Din bazinul de jos urca un tunet mai profund, iar aburul se risipea departe, deasupra insulei. Perdelele de apă căzătoare se prăbușeau în jurubițe lăptoase, deșirate într-o masă alburie greu de deosebit de stropii țâșnitori și de pâcla care se înălța în întâmpinarea ei. Pe partea cealaltă a insulei se vedeau copaci înalți, îmbrăcați în frunzișul lor de primăvară, lunecând peste buza apei. Dispăreau în pâclă și apăreau iar dincolo de ea, fragmentați și înclinându-se deasupra râului, săltând ca și cum o mână uriașă i-ar fi ciupit de dedesubt. Dar pe partea aceasta a insulei nu se zărea nici un copac – doar o revărsare nesfârșită de apă lucitoare și de jurubițe lăptoase ce cădeau cu zgomot în aburul alb, plutitor.

Apoi, cu tot vuietul apei, Lok auzi glasurile oamenilor noi. Erau în dreapta, ascunși de peretele de piatră de care atârnaseră femeile de gheață. Se opri și îi auzi țipând unii la alții.

Aici, înconjurat de priveliștile atât de familiare, de trecutul semenilor săi încă zăbovind de-a lungul pietrelor, simțirea aceea amară se reîntoarse cu o nouă forță. Mierea n-o ucisese,

doar o adormise o vreme, așa că acum era odihnită. Lok gemu de pustiul dinăuntrul lui și-l încercă un sentiment copleșitor pentru Fa, aflată de cealaltă parte a povârnișului. Și Liku era acolo undeva, printre oameni, și nevoia de a o avea alături pe una, pe cealaltă sau pe amândouă deveni imperioasă. Porni să urce de-a lungul crevasei în care atârnaseră femeile de gheață, iar zgomotele oamenilor noi deveniră mai sonore. O clipă mai târziu ședea întins pe buza malului, privind peste o fâșie de pământ lată cât palma, cu ierburi răzlețe și tufărișuri pipernicite.

Încă o dată îi văzu pe oamenii cei noi executând tot felul de mișcări pentru el. Făcuseră lucruri de neînțeles cu buștenii. Unii erau proptiți cu pietre, iar alții ședeau de-a latul peste ei. Pământul brăzdat al povârnișului ducea direct la terasă, așa că Lok înțelese că celălalt buștean ajunsese deja în adăpost. Cel cu care se chinuiau oamenii acum era îndreptat cu botul în sus, pe pantă, între cei proptiți. Legate de el erau fâșii de piele groasă, răsucită. În spatele bușteanului scobit era un altul, proptit de-a latul, care stătea în echilibru, sprijinit la mijloc pe un dâmb de piatră; capătul lui apropiat era încovoiat sub greutatea unui bolovan care voia să se rostogolească la vale. Îndată ce dădu cu ochii de el, Lok îl văzu pe bătrân trăgând de o fâșie de piele răsucită, încât bolovanul rămase liber. Pietroiul împinse bușteanul, silindu-l s-o ia la vale, făcând bușteanul scobit să alunece în cealaltă direcție, spre terasă. Bolovanul își îndeplinise misiunea și se rostogolea în jos, spre pădure. Tuami înfipsese o piatră în spatele bușteanului scobit, și acum oamenii strigau. Nu mai erau alți bolovani între buștean și terasă, așa că oamenii trebuiau să facă ei munca bolovanului. Apucară de buștean și se opintiră. Bătrânul stătea lângă ei, și un șarpe mort îi atârna din mâna dreaptă. Începu să strige „he-ho!“ și oamenii se sforțară, boțindu-și fețele. Bătrânul ridică șarpele în aer și

lovi cu el spinările tremurânde. Bușteanul se mai clinti puțin înainte.

După o vreme, Lok îi văzu și pe ceilalți. Femeia cea grasă nu împingea. Stătea într-o parte, între Lok și bușteanul scobit, și îl ținea în brațe pe cel nou. Acum înțelese el ce voise să spună Fa când zisese că oamenii noi sunt speriați: femeia cea grasă se uita tot timpul de jur împrejur, iar fața îi era chiar mai palidă decât fusese în luminiș. Tanakil era aproape de ea și abia dacă se vedea. Ca și cum ochii i s-ar fi deschis brusc, Lok văzu cum opinteala chinuită la buștean era înflăcărată de frică. Oamenii acceptau șarpele mort fiindcă scotea din trupurile lor, și așa foarte slabe, o putere pe care ei n-o puteau scoate singuri. Sforțările lui Tuami și strigătele bătrânului aveau în ele o grabă isterică. Urcau pe pantă de parcă o haită de pisici cu colți rânjiți îi goneau din spate, de parcă râul însuși o luase la deal după ei. Dar râul era tot în albia lui, iar pe povârniș nu mai era nimeni, doar oamenii cei noi.

— Sunt speriați de aer.

Pin țipă, alunecă, și aproape în aceeași clip Tuami înfipse piatra în spatele bușteanului. Oamenii se strânseră în jurul lui Pin, turuind, iar bătrânul își flutură șarpele. Tuami arăta cu degetul în sus, pe munte. Brusc, se ghemui, și o piatră izbi bușteanul scobit cu un bufnet. Turuiala oamenilor se transformă în țipăt. Proptindu-se cu toată forța lui, Tuami ținea bușteanul cu o singură fâșie de piele, dar acesta începuse să alunece pieziș. Legă fâșia de un pinten de rocă, iar oamenii se risipiră, formând un șir cu fața spre munte. Se zărea și Fa acum, o mică formă roșie dănțuind pe stânca de deasupra lor. Lok o văzu rotindu-și brațul, și o altă piatră țâșni vuind printre oameni. Ei își arcuiră bețele, după care le lăsară să se îndrepte brusc. Lok văzu nuielele zburând în sus pe fața stâncii, ezitând înainte de a ajunge la Fa și întorcându-se apoi. O altă piatră

ateriză pe roca de lângă buștean, iar femeia grasă se apropie în fugă de panta pe care se afla Lok. Se opri și se întoarse, dar Tanakil venea și ea, drept spre buză. Îl văzu și țipă. El se ridicase deja și o înhățase înainte ca femeia cea grasă să apuce să se întoarcă din nou. Ținând-o de brațele subțirele, Lok îi vorbi imperios:

— Unde e Liku? Spune-mi, unde e Liku?

La auzul numelui, Tanakil începu să se zbată și să țipe de parcă ar fi căzut în apă adâncă. Femeia cea grasă urla și ea, iar cel nou i se cățărase pe umăr. Bătrânul fugea pe marginea pantei. Cap-de-castan venea dinspre locul în care se afla bușteanul. Se repezi la Lok, cu dinții rânjiți. Urletul și dinții îl îngroziră pe Lok, așa că îi dădu drumul lui Tanakil, iar ea se împletici în spate. Piciorul ei lovi genunchiul lui Cap-de-castan în momentul în care acesta se năpustea asupra lui Lok. Cap-de-castan trecu prin aer pe lângă el, icnind slab, și zbură peste margine. Aproape că mângâie în treacăt curba delicată a pantei, astfel că păru să se scurgă de-a lungul ei pe burtă, la nici o palmă distanță de piatră, dar fără s-o atingă o clipă măcar. Se făcu nevăzut, și nu lăsă în urmă nici măcar un țipăt. Bătrânul aruncă un băț spre Lok, care văzu că bățul avea o piatră ascuțită în vârf, așa că se feri de el. Apoi țâșni în fugă printre femeia cea grasă, cu gura căscată, și Tanakil, căzută pe spate. Bărbații care aruncaseră nuiele spre Fa se întoarseră și îl pândeau acum pe Lok. El traversă povârnișul în goană, până ce ajunse la fâșia de piele care ținea bușteanul. Trecu prin ea, încă fugind, și înainte să se crape, fâșia îi jupui aproape toată pielea de pe fluierul piciorului. Bușteanul începu să alunece la vale. Oamenii renunțară să se mai uite la el și urmăriră în schimb bușteanul, așa că Lok întoarse capul, tot în fugă, ca să vadă la ce anume se uitau. Bușteanul prinse viteză pe două alte trunchiuri, dar îndată după aceea nu mai avu nevoie de ele.

Părăsi panta acolo unde începea să coboare mai pieptiș și își continuă drumul prin aer. Capătul din spate lovi un vârf de piatră, și bușteanul se despică în două pe lungime. Jumătățile se duseră mai departe, învârtindu-se iar și iar, până când se zdrobiră în pădure. Lok sări într-o viroagă, iar oamenii cei noi dispărură din vedere.

Fa sărea în loc în capătul viroagei, iar el fugi către ea din toate puterile. Oamenii se apropiau printre pietre, cu bețele lor arcuite, dar Lok ajunse la ea înaintea lor. Se pregăteau să urce mai departe, când oamenii se opriră, fiindcă bătrânul striga la ei. Chiar fără a ști cuvintele, Lok îi înțelegea gesturile. Oamenii o luară la fugă în jos și pieriră din vedere.

Fa își arăta și ea dinții.

Se apropie de el fluturându-și brațele. Într-o mână avea o piatră ascuțită.

— De ce nu l-ai înhățat pe cel nou?

Lok ridică palmele a apărare.

— Am cerut-o pe Liku. I-am cerut-o lui Tanakil.

Brațele lui Fa coborâră încet.

— Vino!

Soarele se cufunda pe cer spre deschizătura dintre munți și lăsa în aer un vârtej de auriu și roșu. Îi vedeau pe oamenii cei noi mișunând pe terasă în vreme ce urcau, cu Fa în frunte, spre costișa de deasupra adăpostului. Oamenii mutaseră bușteanul scobit în capătul din amonte al terasei și încercau să-l treacă peste harababura de trunchiuri aflate acolo unde Lok și Fa traversaseră apa spre insulă. Îl împinseră de pe terasă, iar acum ajunsese în apă, înconjurat de bușteni. Se opinteau la trunchiuri, străduindu-se să le îndrepte spre cealaltă parte a stâncii, unde aveau să fie purtate peste cascadă. Fa alerga încolo și încoace pe coasta muntelui.

— O să-l ia pe cel nou cu ei.

O luă iute la vale pe roca abruptă, în timp ce soarele cobora în deschizătură. O pătură de roșu îmbrăca acum munții, iar femeile de gheață erau cuprinse parcă de flăcări. Lok strigă pe neașteptate, și Fa se opri, uitându-se în jos, la apă. Un copac se apropia de stăvilarul de bușteni; nu era un trunchi mic sau o bucată ruptă, ci un copac întreg din vreo pădure îndepărtată. Venea pe partea asta a deschizăturii, o turmă de ramuri și crengi înmugurite, un trunchi uriaș, pe jumătate ascuns, și rădăcini care se întindeau peste apă și aveau în ele suficient pământ cât să faci din el o vatră pentru toți semenii din lume. Când îl zări, bătrânul începu să strige și să danseze. Femeile ridicară privirea din boccelele pe care le așezau în bușteanul scobit, iar bărbații se năpustiră înapoi, peste grămada de trunchiuri. Rădăcinile loviră micul stăvilar și bucăți de lemn țâșniră în aer sau se ridicară în picioare, fără grabă. Se prinseră în rădăcini și se proptiră în ele. Copacul își opri înaintarea și alunecă pieziș, până ce se opri în lungul pantei, dincolo de terasă. Acum între bușteanul scobit și largul apei era un hățiș de bușteni, ca un perete uriaș de mărăcini. Stăvilarul devenise o barieră de netrecut.

Bătrânul încetă să mai țipe. Fugi la una dintre boccele și începu s-o desfacă. Strigă la Tuami, care alerga ținând-o de mână pe Tanakil și se apropia venind pe terasă.

— Repede!

Fa o zbughi în jos pe coasta muntelui spre intrarea pe terasă și spre adăpost. Din fugă, strigă către Lok:

— O luăm pe Tanakil. Atunci o să ni-l dea înapoi pe cel nou.

Piatra era altfel. Culorile care scăldaseră lumea când se trezise el din somnul de miere fuseseră mai bogate și mai intense. Acum Lok părea să sară și să alerge printr-un val de aer roșu, iar umbrele de după pietre erau mov. Se prăvăli la vale.

Se opriră unul lângă altul la intrarea pe terasă și se ghemuiră. Râul curgea stacojiu, cu licăriri aurii. Munții de pe celălalt mal deveniseră atât de întunecați, încât Lok se văzu nevoit să se uite la ei atent înainte să constate că erau albastru-închis. Stăvilarul de bușteni, copacul și siluetele ce roboteau se zăreau negre, dar terasa și intrândul de sub streașina stâncii erau încă viu luminate de strălucirea roșiatică. Cerbul dansa iar, dansa pe povârnișul de pământ care ducea la adăpost, cu fața spre locul în care murise Mal, înaintea cotlonului din dreapta. Era negru pe fondul focului acolo unde soarele cobora și, în timp ce se mișca, arunca raze lungi de lumină orbitoare. Tuami avea de lucru sub streașina de piatră, întinzând culoare pe o formă care ședea rezemată de stâlpul de piatră, între cele două cotloane. Tanakil era și ea acolo, o siluetă mică, subțire și neagră, ciucită în locul în care fusese focul.

Din celălalt capăt al terasei se auzea un clop-clop ritmic. Doi bărbați tăiau bușteanul pe care îl lovise Lok. Soarele se îngropă în nori, luciri roșii țâșniră sus pe cer, iar munții deveniră negri.

Cerbul mugi. Tuami veni în fugă din intrând, grăbindu-se spre stăvilarul la care lucrau oamenii, iar Tanakil începu să țipe. Norii roiră în fața soarelui, iar roșeața se dezumflă, încât păru să plutească în deschizătură ca o apă firavă. Cerbul fugea acum spre zăgaz, iar oamenii se opinteau cu bușteanul aidoma cărăbușilor pe o pasăre moartă.

Lok țâșni înainte, iar țipătul lui Tanakil răsună ca al lui Liku când traversase apa, speriindu-l. Încremeni la intrarea în adăpost, bâiguind.

— Unde e Liku? Ce-ai făcut cu Liku?

Trupul lui Tanakil se întinse, apoi se arcui, iar ochii i se rotiră în cap. Încetă să mai țipe și se lăsă pe spate, și între dinții ei care scrâșneau apăru sânge. Fa și Lok se lăsară pe vine în fața ei.

Adăpostul se schimbase și el, la fel ca toate celelalte. Tuami făcuse o formă în locul bătrânului, și silueta stătea acolo, rezemată de stâlp, și se holba la ei. Era limpede cât de repede și de sălbatic lucrase, fiindcă forma arăta mânjită, nu atent umplută ca acelea din luminiș. Era un fel de om. Brațele și picioarele păreau încordate, ca și când s-ar fi pregătit să sară înainte, și era roșie așa cum fusese apa. În jurul capului, părul îi țâșnea în toate direcțiile, ca părul bătrânului când era furios sau speriat. Fața era un boț de lut, însă pietricelele fuseseră așezate la locul lor, privind fără să vadă. Bătrânul își luase dinții de la gât și-i înfipsese pe fața momâii, fără să uite de cei doi colți de pisică pe care-i avusese în urechi. Într-o crăpătură din coasta ei fusese înfipt un băț, de care era prinsă o fâșie de piele; de celălalt capăt al fâșiei era legată Tanakil.

Fa începu să facă zgomote. Nu erau cuvinte și nu erau nici țipete. Înșfăcă bățul și începu să tragă de el, dar bățul nu ieșea, fiindcă avea peri la capătul cu care Tuami îl înfipsese. Lok o împinse într-o parte și trase și el, dar bățul nu se clinti. Lumina roșie se ridica de pe fața apei, iar în adăpost domnea umbra, prin care momâia privea fioros, cu ochii și cu dinții.

— Trage!

Lok se opinti cu toată greutatea asupra bățului și-l simți îndoindu-se. Își ridică tălpile de pe pământ, le propti în burta roșie a momâii și trase până când simți că îl dor mușchii. Muntele păru să se miște, iar momâia alunecă, și brațele ei dădură să-l înhațe. În clipa aceea bățul se desprinse, iar Lok se rostogoli cu el cu tot pe pământ.

— Ia-o repede!

Lok se ridică în picioare, o înșfăcă pe Tanakil și alergă după Fa în lungul terasei. Dinspre siluetele de lângă bușteanul scobit izbucni un urlet și un bufnet răsună din dreptul stăvilarului. Copacul începu să lunece înainte, iar buștenii se frământau pe

lângă el ca picioarele unui uriaș. Femeia boțită se lupta cu Tuami pe stânca din apropierea bușteanului scobit; reuși să se elibereze și porni în fugă spre Lok. Pretutindeni era mișcare, erau țipete și o activitate frenetică; bătrânul se apropia de-a latul buștenilor care se rostogoleau. Azvârli cu ceva spre Fa. Vânătorii propteau bușteanul scobit la marginea terasei, iar coroana copacului, cu toată povara ei de crengi și frunze ude, se târa pe lângă ei. Femeia cea grasă era întinsă în buștean, cea boțită urcă în el cu Tanakil, iar bătrânul se rostogoli și el înăuntru. Crengile trosneau și se târau pe piatră cu un scrâșnet de moarte. Fa ședea la malul apei, ținându-și capul în mâini. Crengile o prinseră și o duseră cu ele în apă, iar bușteanul scobit se eliberă de strânsoarea pietrei, îndepărtându-se. Copacul zvâcni luat de curent, și Fa zăcea moale între ramurile lui. Lok începu să bolborosească iar, alergând în sus și-n jos pe terasă. Copacul nu se lăsa însă convins ori ademenit. Se apropie de buza cascadei și se roti până ce ajunse paralel cu ea. Apa se cabră deasupra trunchiului, împingând, și rădăcinile trecură dincolo. Copacul păru să încremenească pentru o clipă, cu capul în aval. Încet, rădăcinile se aplecară, iar coroana se ridică. Apoi lunecă fără nici un sunet și se prăbuși în cascadă.

Ființa roșie stătea la marginea terasei, nemișcată. Bușteanul scobit se vedea doar ca o pată întunecată pe fața apei, aproape de locul în care coborâse soarele. În deschizătura dintre munți, aerul era limpede, albastru și neclintit. Nu se auzea nici un sunet, cu excepția cascadei, fiindcă nu sufla vântul și cerul verzui era senin. Făptura roșie se întoarse spre dreapta și o porni încet spre capătul îndepărtat al terasei. Apa se prăvălea pe stâncile din albie, de la gheața care se topea în munți. Râul era umflat și liniștit și scălda marginea terasei. Răni lungi se căscaseră în pământ și în piatră acolo unde crengile copacului fuseseră târâte de apă. Ființa se întoarse cu pași târșâiți în

scobitura întunecată din coasta malului, unde se vedeau semnele unei locuiri. Se uită la cealaltă făptură, acum neagră, care rânjea la ea din adâncul intrândului. Apoi se răsuci și o luă la fugă prin micul pasaj care lega terasa de povârniș. Se opri, se uită în jos la rănile din pământ, la trunchiurile părăsite și la frânghiile rupte. Se întoarse iar, se strecură pe după un pinten de piatră și se opri pe o potecă abia vizibilă, care străbătea stânca abruptă. Începu apoi să se furișeze în lungul ei, ghemuită la pământ, cu brațele lungi legănându-se, atingând solul și susținând corpul aproape la fel de mult ca picioarele. Se uita în jos, în apele tunătoare, dar nu era nimic de văzut acolo, doar coloanele de abur scânteietor în locul unde apa scobise o adâncitură în piatră. Începu să pășească mai repede, într-un soi de alergare ciudată, în salturi, care-i făcea capul să bâțâie în sus și-n jos, iar antebrațele să alterneze pe sol ca picioarele unui cal. Se opri la capătul potecii și privi în jos, la firele lungi ale buruienilor ce se legănau înainte și-napoi sub apă. Ridică o mână și se scărpină sub gura lipsită de bărbie. Departe, în largul lucitor al râului, era un copac, un copac înfrunzit care se rotea iar și iar, în vreme ce curentul îl ducea spre mare. Făptura roșie, acum albastră-cenușie în penumbra crepusculului, coborî coasta în fuga ei săltată și se afundă în pădure. Străbătu o cărare lată și brăzdată de făgașe, ca un drum de căruțe, până ce ajunse într-un luminiș de pe malul râului, sub un copac mort. Alergă o vreme de colo-colo, se cățără în copac și se uită printre firele de iederă după copacul din apă. Apoi coborî și o luă la goană pe o potecă printre tufărișuri, de-a lungul malului, până când ajunse la un braț de apă care întretăia poteca. Acolo se opri, după care alergă înainte și-napoi pe lângă apă. Se agăță cu mâinile de o creangă mare și groasă a unui fag și începu s-o legene într-o parte și-n alta până când răsuflarea îi deveni șuierată și inegală. Fugi înapoi în luminiș, unde continuă să

alerge de jur împrejur și între mărăcinișurile care zăceau acolo grămezi. Nu scotea nici un sunet. Apăruseră stelele, iar cerul nu mai era verde, ci albastru-închis. O bufniță albă zbură prin luminiș spre cuibul ei dintre copacii de pe insulă, pe cealaltă parte a râului. Ființa roșie se opri și se uită la ceea ce mai rămăsese dintr-un foc.

Acum, că soarele dispăruse complet și nu-și mai arunca lumina pe cer nici măcar de sub linia orizontului, luna îi luă locul. Umbrele deveniră mai bine conturate, întinzându-se de la poalele fiecărui copac și împletindu-se dincolo de tufișuri. Făptura roșie începu să adulmece în jurul focului. Își sprijinea greutatea pe încheieturile degetelor și își vedea de treabă cu nasul aproape lipit de pământ. Un șobolan de apă care se întorcea la râu zări cele patru picioare și o zbughi sub un tufiș, unde rămase în așteptare. Ființa se opri între cenușa focului și pădure. Închise ochii, continuând să răsufle repede. Începu să scormonească în pământ, căutând mereu cu nasul. Din țărâna răscolită, culese cu laba din față un os mic și alb.

Se îndreptă puțin de spate și rămase nemișcată, privind nu la os, ci spre un punct aflat undeva în față. Era o creatură ciudată, mai degrabă mică și adusă de spate. Picioarele i se curbau, iar pe partea exterioară a coapselor și a brațelor îi creștea un pămătuf des de păr. Cârlionți de păr acopereau peste umeri spinarea cocoșată. Tălpile și palmele îi erau late, iar degetul mare de la picior era întors înăuntru, pentru a apuca. Mâinile pătrățoase îi atârnau până la genunchi. Capul era dispus puțin în față pe gâtul puternic, care părea să se continue până la șirul de cârlionți de sub buza de jos. Gura se vedea mare și moale, iar mai sus de părul de deasupra buzei superioare, nările largi erau umflate ca niște aripi. Nasul părea să nu aibă rădăcină, iar streașina frunții proeminente cobora până spre vârful lui. Umbre întunecate zăceau în cavernele de

deasupra pomeților, în care ochii aproape că nu se vedeau. Fruntea era teșită în linie dreaptă și acoperită cu păr; iar mai sus de ea nu mai era nimic.

Ființa aceasta stătea în picioare, și petice de lumină îi tremurau pe trup. Găvanele ochilor priveau nu la os, ci spre un punct invizibil, spre râu. Piciorul ei drept începu să se miște. Atenția făpturii părea să se adune și să se focalizeze asupra piciorului, ale cărui degete începură să scormonească și să pigulească pământul aidoma unei mâini. Degetul mare sfredeli și culese, iar celelalte se încovrigară pe un obiect care zăcuse aproape complet îngropat în solul răvășit. Talpa se ridică, genunchiul se îndoi, iar piciorul predă obiectul mâinii lăsate în jos. Capul se aplecă puțin, privirea se retrase din punctul acela invizibil și se fixă asupra a ceea ce se afla în mână. Era o rădăcină, bătrână și putrezită, roasă la ambele capete, păstrând totuși contururile exagerate ale unui trup de femeie.

Făptura își îndreptă iar privirea spre apă. Avea mâinile pline, iar streașina frunții îi lucea în lumina lunii, deasupra cavernelor adânci în care se ascundeau ochii.

Dâre de lumină i se așternuseră pe pomeți și pe gura lată, și în fiecare buclă părea să aibă prinsă o spirală de lumină, ca un smoc de păr alb. Dar cavernele erau întunecate, de parcă, deja, capul nu mai era decât o hârcă goală.

Văzându-i neclintirea, șobolanul de apă decise că nu era o ființă periculoasă. Ieși în fugă de sub tufiș și străbătu luminișul, apoi uită de silueta nemișcată și începu să caute ceva de mâncat.

În fiecare găvan apăruse acum câte o luminiță, slabă ca lumina stelelor reflectată în cristalele unei costișe de granit. Luminițele se măriră, deveniră mai clare, mai strălucitoare, și fiecare scânteia la marginea de jos a unei caverne. Și, dintr-odată, fără un sunet, luminile se subțiară ca două firave

semiluni, se stinseră, și două pârâiașe se scurseră pe fiecare obraz. Luminile se iviră din nou, alungite, prinse între cârlionții argintați ai bărbii. Atârnară acolo, prelungi, picurând din buclă în buclă, și se adunară în punctul cel mai de jos. Pârâiașele de pe obraji pulsau cu fiecare picur care se scurgea, iar în vârful unei șuvițe de păr din barbă se strânse un strop mare, tremurând și licărind. Se desprinse și căzu într-o fulgerare argintie, lovind o frunză uscată cu un pleosc sonor. Șobolanul de apă fugi și sări în râu.

Pe nesimțite, lumina lunii adâncea umbrele albăstrii. Făptura își ridică piciorul drept din clisă și făcu un pas greoi în față. Se împletici într-un semicerc până ce ajunse la deschiderea dintre mărăcini, acolo unde începea cărarea lată. O luă la fugă în lungul ei, cenușiu-albăstruie în lumina lunii. Înainta cu greutate, încet, iar capul i se clătina mereu în sus și-n jos. Când ajunse la panta ce urca până la cascadă, mergea deja în patru labe.

Pe terasă, ființa aceasta se mișcă mai repede. Fugi până în capătul îndepărtat, unde apa ghețurilor se revărsa ca o perdea. Se întoarse, porni înapoi și se strecură, tot în patru labe, în scobitura în care se afla cealaltă siluetă. Se opinti cu o piatră așezată pe o movilă de pământ, dar bolovanul era prea greu ca să-l poată muta singură. Într-un târziu renunță și, târâș, dădu ocol micii grote, pe lângă rămășițele unui foc. Se apropie de cenușă și se întinse pe o parte. Își ridică picioarele, cu genunchii la piept. Își lipi apoi palmele una de alta, sub bărbie, și rămase nemișcată. Rădăcina deformată zăcea pe pământ, lângă obraz. Făptura nu scoase nici un sunet, părând să se facă una cu pământul, împingându-și carnea moale a trupului într-un contact atât de strâns cu el, încât mișcările pulsului și ale respirației erau suprimate.

Ochi aidoma unor focuri verzi scânteiară mai sus de

scobitură, și câini cenușii se furișară în umbrele nopții. Coborâră până pe terasă și se apropiară de streașina de stâncă. Adulmecară curioși și precauți pământul din fața scobiturii, dar nu îndrăzniră să se apropie mai mult.

Încet, procesiunea de stele coborî dincolo de munte, și noaptea se stinse. O lumină sură învălui terasa, adusă de adierea zorilor care se strecura prin deschizătura dintre munți. Cenușa flutură în aer, se ridică, se răsuci și se împrăștie pe trupul nemișcat. Hienele așteptau șezând, cu limbile atârnate, gâfâind.

Cerul deasupra mării căpătă nuanțe de roz și apoi de auriu. Lumina și culorile se întoarseră, reliefând cele două forme roșii, cea care privea în gol de pe piatră și pe cealaltă, contopită cu pământul, nisipie și roșcată. Apa din gheața topită veni în șuvoi mai gros, scăpărând în deschizătură într-o perdea lungă și arcuită. Hienele își ridicară crupele de pe pământ, se despărțiră și se apropiară de scobitură de-a dreapta și de-a stânga ei. Coroanele de gheață ale munților scânteiau. Îi urau bunețe soarelui. Deodată însă, un sunet tunător expedie hienele, tremurând, înapoi pe mal. Fu un sunet care înghiți zgomotul apei și care se răspândi într-un păienjeniș de vibrații peste pădurile însorite și departe apoi, spre mare.

DOISPREZECE

Tuami ședea la pupa pirogii, cu padela sub brațul stâng. Lumina era vie, iar peticele de sare nu mai arătau ca niște găuri în vela mică de piele. Gândul îi zbură cu amărăciune la vela mare și pătrată pe care o lăsaseră împachetată în acea ultimă oră nebună sus în munți; cu ea și cu adierea care sufla prin deschizătura dintre munți n-ar mai fi fost nevoit să se chinuiască atâtea ore. N-ar mai fi trebuit să stea toată noaptea întrebându-se dacă nu cumva curenții vor fi mai puternici decât vântul și-i vor duce înapoi spre cascadă, în vreme ce oamenii, sau câți mai rămăseseră dintre ei, dormeau ca lemnele. Și totuși înaintaseră, pereții de piatră se deschiseseră până ce lacul devenise atât de larg încât el nu mai putea găsi puncte de reper pentru a-și da seama cât avansează, nevoit să stea și să ghicească, între munții care mărgineau apa liniștită, și cu ochii înroșiți de lacrimile extenuării. Își schimbă puțin poziția, fiindcă fundul rotunjit al pirogii era tare, iar peticul de piele pe care atâția cârmaci îl modelaseră într-un șezut confortabil zăcea pierdut undeva pe coasta dinspre pădure. Simțea presiunea ușoară transmisă antebrațelor de-a lungul cozii padelei și știa că, dacă și-ar lăsa mâna peste copastie, apa i-ar clipoci în palmă și i s-ar aduna deasupra încheieturii. Cele două corzi întunecate care se întindeau pe fiecare laterală nu urmau un unghi ascuțit, ci se deschideau aproape în unghi

drept față de lungimea ambarcațiunii. Dacă adierea își schimba direcția sau pierea, corzile acelea s-ar fi mutat ușor în față și ar fi slăbit, presiunea din padelă ar fi scăzut, iar ei ar fi început să lunece înapoi, spre munți.

Închise ochii și își trecu o mână peste frunte, istovit. Poate că adierea se va opri, iar ei vor fi nevoiți să lopăteze cu toată puterea care le mai rămăsese după călătorie pentru a ajunge la mal înainte să fie duși înapoi de curenți. Își trase mâna de pe față și se uită la velă. Era umflată, dar pulsa ușor, pieile duble prinse la pupa se apropiau și se depărtau, mișcându-se când în sus, când în jos. Se uită în zare, la întinderea de apă cenușie, și văzu un monstru lunecând pe lângă ei, la nici jumătate de odgon de tribord, cu rădăcina înălțată deasupra luciului apei precum fildeșul unui mamut. Luneca spre cascadă și spre diavolii din pădure. Piroga încremenise, așteptând ca vântul să moară. Încercă să facă un calcul în capul care îl durea, încercă să echilibreze curentul, vântul, piroga, dar nu izbuti să ajungă la nici o concluzie.

Se scutură enervat, și unde paralele se întinseră într-o parte și-n alta a bărcii. Un vânt bun din pupa și apă suficientă oriîncotro te uitai – ce și-ar putea dori mai mult de atât? Norii aceia care se îngroșau în dreapta și în stânga erau dealuri cu copaci pe culmi. În față, pe sub velă, se vedea ceea ce părea să fie un teren jos, o câmpie poate, unde oamenii ar fi putut să vâneze în câmp deschis, nu să orbecăiască printre copaci întunecați sau printre pietre dure, risipite. Ce și-ar putea dori mai mult de atât?

Dar asta era o sminteală. Își opri privirea pe dosul palmei și încercă să gândească. Sperase la lumina zilei ca la o reîntoarcere din nebunie, la o revenire la cât firesc omenesc le mai rămăsese; dar uite că veniseră zorii – chiar trecuseră –, iar ei erau încă așa cum fuseseră în deschizătura dintre munți,

hăituiți, îndrăciți, copleșiți de o stranie durere irațională, ca el acum, sau pustiiți, prăbușiți și adormiți lemn. Era ca și cum transportul bărcilor – sau al bărcii, mai bine zis, dat fiind că ea dispăruse acum – din pădurea aceea până în susul cascadei îi purta la un nivel necunoscut până atunci nu numai al uscatului, ci și al experienței și al emoțiilor. Lumea cu piroga înaintând atât de lent în centrul ei era întunecată în mijlocul luminii, era în devălmășie, lipsită de speranță și murdară.

Mișcă padela în apă, și pieile fâlfâiră. Vela șopti ceva, somnoroasă, și apoi se umflă din nou. Poate dacă ar fi pregătit piroga, dacă ar fi așezat lucrurile cum trebuie...? În parte pentru a evalua situația și în parte pentru a-și îndrepta atenția spre altceva decât propria-i minte, Tuami examină coca goală din fața lui.

Boccelele zăceau acolo unde le aruncaseră femeile. Cele două de la babord, pe la mijlocul pirogii, formaseră un cort pentru Vivani, deși, cu încăpățânarea ei obișnuită, ea preferase un adăpost din frunze și ramuri. Sub ele era un mănunchi de sulițe, care în curând nu aveau să mai fie bune de nimic, fiindcă Bata dormea pe ele cu fața în jos. Avea să găsească tijele crăpate sau îndoite și capetele de cremene sparte. La tribord era o îngrămădeală de piei fără nici un folos, dar femeile le luaseră pe acestea în loc să ia vela cea mare. Unul dintre vasele goale era spart, iar celălalt zăcea pe o parte, cu dopul din lut încă la locul lui. Nu vor mai avea altceva de băut decât apă. Vivani dormea încovrigată pe pieile inutile; ea le pusese oare să așeze pieile acolo – ca să-i fie ei moale, fără să se sinchisească de vela prețioasă? N-ar fi fost de mirare. Era învelită cu o piele superbă, pielea ursului de cavernă care îi costase două vieți, prețul pe care primul ei bărbat îl plătise pentru ea. Ce importanță avea o velă, se întrebă Tuami cu amărăciune, când Vivani voia să se simtă bine? Ce prost era Marlan, la vârsta lui, să fugă cu ea

pentru inima ei mare și pentru veselia ei, pentru râsul și pentru corpul ei alb și incredibil! Și ce proști am fost noi să mergem cu el, siliți de magia lui sau, în orice caz, siliți de un îndemn pentru care nu există cuvinte! Se uită la Marlan, urându-l, și se gândi la pumnalul de fildeș pe care îl ascuțea fără grabă, făcându-i vârf. Marlan ședea cu fața la pupa, cu picioarele întinse, cu capul sprijinit de catarg. Își ținea gura deschisă, iar părul și barba îi erau ca un tufiș sur. În lumina tot mai plină, Tuami vedea bine că puterile îl părăsiseră. Avusese și înainte cute în jurul gurii, pliuri adânci ce coborau din dreptul nărilor, dar acum fața sub părul cărunt era nu doar zbârcită, ci și suptă. În poziția căzută a capului și în mandibula atârnând în jos și într-o parte se citea extenuarea totală. Nu peste mult timp, își zise Tuami, când vom fi în siguranță și vom fi ieșit de pe tărâmul diavolilor, voi îndrăzni să folosesc ascuțișul de fildeș.

Chiar și așa, simpla examinare a feței lui Marlan și intenția de a-l ucide erau înfricoșătoare. Tuami își întoarse privirea, zări îngrămădeala de trupuri de dincolo de catarg și apoi se uită în jos, în lungul propriilor picioare. Tanakil era culcată acolo, întinsă cu fața în sus. Ea nu era secătuită de viață ca Marlan, ci avea viață din belșug – o viață nouă, nu a ei. Nu se mișca mult, și respirația ei grăbită flutura o coajă de sânge uscat care-i atârna de buza de jos. Ochii nu-i erau nici adormiți, nici treji. Acum îi vedea clar și observă că noaptea cobora în ei, fiindcă erau adânciți și întunecați, de o opacitate fără inteligență. Deși se aplecă așa încât ea nu putea să nu-l vadă, ochii nu i se fixară asupra feței lui, ci continuară să privească înăuntru, spre noaptea din ei. Twal, culcată alături, întinsese protector un braț deasupra trupului lui Tanakil. Corpul lui Twal arăta ca al unei bătrâne, deși era mai tânără decât el și era mama fetei.

Tuami își trecu din nou palma peste frunte. Dacă aș putea să las padela asta și să lucrez la pumnalul meu sau dacă aș avea

un cărbune și o piatră plată – se uită cu disperare prin barcă după un obiect asupra căruia să-și concentreze atenția… Sunt ca un iaz, își spuse el, o revărsare m-a umplut, nisipul se învârtejește, apele sunt tulburi și chestii bizare ies târându-se din ungherele și cotloanele minții mele.

Pielea de la picioarele lui Vivani se mișcă, se ridică, și Tuami crezu că femeia se trezește. Dar apoi un picior mic, roșu, acoperit cu cârlionți și nu mai lung decât mâna lui se întinse în aer. Pipăi în jur, testă suprafața vasului și o respinse, atinse pielea, se mută din nou și frecă un smoc de păr între degete. Mulțumit, apucă blana de urs, își încleștă degetele pe o șuviță sau două și rămase nemișcat. Tuami se scutura ca un om pradă unei crize, padela se zgâlțâia, și unde paralele se răspândeau în larg de la copastie. Piciorul roșu era unul dintre cele șase care se strecurau dintr-un cotlon.

Strigă în gura mare:

— Ce altceva am fi putut să facem?

Catargul și pânza îi atraseră din nou atenția. Văzu că ochii lui Marlan erau deschiși, și habar nu avea de cât timp îl priveau.

Marlan vorbi de undeva din adâncul corpului:

— Diavolilor nu le place apa.

Asta era adevărat, era liniștitor. Apa se întindea cât vedeai cu ochii, lucitoare. Din iazul său, Tuami privi implorator spre Marlan. Uitase de pumnalul aproape complet ascuțit.

— Dacă n-am fi făcut-o, am fi murit.

Marlan își schimbă poziția neliniștit, pentru a-și mai cruța oasele pe lemnul tare. Apoi se uită la Tuami și încuviință cu o mișcare din cap.

Vela avea un luciu roșu-maroniu. Tuami privi înapoi, la deschizătura dintre munți și văzu că era plină de lumină aurie, iar soarele ședea în ea. Ca și când ar fi ascultat de un semnal,

oamenii începură să se foiască, să se ridice și să privească peste apă, spre dealurile înverzite. Twal se aplecă peste Tanakil, o sărută și-i șopti ceva. Buzele fetei se întredeschiseră. Glasul îi era aspru și se auzi venind de departe, din adâncul nopții.

— Liku.

Tuami îl auzi pe Marlan șușotind spre el de lângă catarg.

— Ăsta e numele diavolului. Numai ea îl poate rosti.

Acum Vivani se trezea într-adevăr. Îi auziră căscatul lung, cu sete, și pielea de urs zbură de pe ea. Se ridică în capul oaselor, își scutură pe spate părul bogat și se uită mai întâi la Marlan și apoi la Tuami. Deodată el se simți din nou copleșit de poftă și de ură. Dacă ea ar fi fost cine era, dacă Marlan, dacă omul ei, dacă ea și-ar fi salvat copilul în furtuna de pe apa sărată…

— Mă dor sânii.

Dacă ea n-ar fi vrut copilul ca pe o jucărie, dacă eu nu l-aș fi salvat pe celălalt în glumă…

Începu să vorbească repede, pe un ton ascuțit:

— Sunt câmpii dincolo de dealurile alea, Marlan, fiindcă sunt tot mai joase; și vor fi turme de vânat. Hai să cârmim spre mal! Avem apă?... Dar firește că avem apă! Femeile au adus de mâncare? Ai adus de mâncare, Twal?

Twal își ridică fața spre el; era schimonosită de durere și de ură.

— Ce treabă am eu cu mâncarea, stăpâne? Tu și el mi-ați dat copilul diavolilor, iar ei mi-au dat înapoi un altul, care nu vede și nu vorbește.

Nisipul se învârtejea în creierul lui Tuami. Își zise, cuprins de spaimă: mie mi-au dat înapoi un alt Tuami; ce-o să fac acum? Numai Marlan e același – mai mic, mai slab, dar același. Se uită în față, să-l vadă pe cel neschimbat ca pe ceva de care să se poată agăța. Soarele scânteia pe pânza roșie, iar Marlan era și el

roșu. Brațele și picioarele i se zgârciseră, părul îi stătea în sus, la fel ca barba, dinții lui erau dinți de lup, iar ochii, ca niște pietre oarbe. Gura îi era căscată și striga:

— Nu pot să vină după noi, îți spun eu! Nu pot să treacă peste apă.

Încet, ceața roșie se rări și deveni doar o pânză lucind în soare. Vakiti ocoli catargul, în patru labe, ferindu-și părul de care era atât de mândru de contactul cu velele care i l-ar fi ciufulit. Îl ocoli pe Marlan, arătându-și respectul pentru el atât cât îi îngăduia barca îngustă, dar și părerea de rău fiindcă era nevoit să se apropie atât de mult. Trecu precaut pe lângă Vivani și veni spre pupa, la Tuami, cu un zâmbet rușinat.

— Îmi pare rău, stăpâne. Acum dormi!

Luă padela sub brațul stâng și se așeză în locul lui Tuami. Eliberat din post, acesta se târî peste Tanakil și îngenunche lângă vasul plin, jinduind la el. Vivani își aranja părul, cu brațele ridicate, făcând mișcări largi cu pieptănul, într-o parte, în jos și în afară. Nu se schimbase sau o făcuse numai cu privire la micul diavol care o stăpânea. Tuami își aminti noaptea din ochii lui Tanakil și își alungă gândul la somn. Poate curând, va fi nevoie, dar cu băutura care să-l ajute. Mâinile-i neobosite pipăiră la brâu și scoaseră fildeșul tăios, cu mânerul inform. Găsi piatra în pungă și începu să ascută. Se lăsase tăcerea. Vântul se învioră ușor și padela scoase un gâlgâit. Piroga era atât de grea încât nu avea să se ridice și să fie dusă de vânt, așa cum se întâmpla uneori cu bărcile, dacă erau lucrate din scoarță de copac. Vântul sufla cald în jurul lor, ducând cu el ceva din confuzia din mintea lui. Lucra mohorât la tăișul pumnalului, fără să-i pese dacă îl termina sau nu – era ceva de făcut.

Vivani sfârșise cu aranjatul părului și se uita pe rând la fiecare. Scăpă un râs mic, care ar fi avut în el ceva nervos la

oricine altcineva, dar nu la ea. Trase de șnurul care ținuse leagănul din piele de animal al sânilor și lăsă lumina soarelui să se reverse asupra lor. În spatele ei, Tuami vedea dealurile joase și verdele copacilor, cu întunecimea de sub ei. Întunecimea se întindea pe mal deasupra apei ca o frânghie subțire, iar mai sus de ea copacii erau verzi și vii.

Vivani se aplecă și împinse la o parte blana de urs. Diavolul cel mic era acolo, pe o piele tăbăcită, ținându-se strâns de ea cu mâinile și picioarele. Scăldat în lumină, ridică puțin capul și clipi, deschizând ochii. Se ridică pe picioarele din față și se uită în jur, ager, solemn, cu mișcări rapide ale gâtului și ale trupului. Căscă larg, încât toți văzură cum îi ieșeau dinții, și apoi își trecu o limbă roz peste buze. Adulmecă, se întoarse, fugi până la piciorul lui Vivani și se cățără la sânul ei. Ea se scutura și râdea, de parcă plăcerea și dragostea asta erau totodată o frică și un chin. Mâinile și picioarele diavolului o apucaseră strâns. Ezitând, pe jumătate rușinată, cu același râs speriat, ea își aplecă fruntea, îl cuprinse cu brațele și închise ochii. Oamenii râdeau și ei către ea, de parcă ar fi simțit la rândul lor gura ciudată, care sugea, ca și cum, fără voia lor, un șuvoi de emoție se deschidea în ei, de iubire și de frică. Scoteau sunete de venerație și supunere, întindeau mâinile și în același timp se scuturau de repulsie față de picioarele prea agile și de părul roșu, cârlionțat. Tuami, cu capul încă plin de nisip, încercă să se gândească la vremea în care diavolul avea să crească. În ținuturile acestea muntoase, feriți de urmăritori mulțumită tribului, dar izolați de oameni din cauza munților bântuiți de diavoli, ce jertfă aveau să fie siliți să facă unei lumi a confuziei? Erau diferiți de grupul de bravi vânători și magicieni care urcaseră pe râu spre cascadă așa cum o pană udă era altfel decât una uscată. Fără astâmpăr, Tuami învârti fildeșul în mâini. Ce rost avea să-l ascută împotriva unui om? Cine avea să

ascută o lamă împotriva întunecimii lumii?

Marlan vorbi cu un glas aspru, trezit din cugetare.

— Ei nu ies din munți și din întunecimea de sub copaci. Noi o să rămânem aproape de apă și de șes. Vom fi feriți de întunecimea copacilor.

Fără a-și da seama ce face, Tuami se uită din nou la dunga de întuneric care se întindea sub copaci, dincolo de țărm. Plodul de diavol se săturase. Coborî pe trupul lui Vivani, care se zgârci, și se lăsă să cadă pe fundul uscat al bărcii. Începu să bâjbâie cercetător, sprijinit în labele din față și privind în jur cu ochi plini de soare. Oamenii se chirceau și-l adorau, chicoteau și-și încleștau pumnii. Chiar și Marlan își schimbă poziția, trăgându-și picioarele sub el.

Dimineața era înaintată, iar soarele se revărsa asupra lor de dincolo de munți. Tuami renunță să mai ascută osul cu piatra. Simțea în palmă boțul fără formă care urma să devină mânerul cuțitului, când avea să fie gata. Dar nu mai avea putere în mâini și nici imagini în minte. Nici lama și nici mânerul nu erau importante pe apele acestea. Pentru o clipă, se simți tentat să arunce obiectul peste bord.

Tanakil deschise gura și rosti silabele ei goale de sens:

— Liku!

Twal se aruncă asupra fetiței sale urlând, ținându-i trupul strâns, de parcă încerca să ajungă la copilul care îl părăsise.

Nisipul umplea din nou creierul lui Tuami. Se lăsă pe vine și începu să se legene dintr-o parte în alta, răsucind fildeșul în mâini, aiurea. Micul diavol studia piciorul lui Vivani.

Din munți se prăvăli un vuiet, un șuier uriaș, care bubui în direcția lor și apoi se risipi într-o încrengătură de vibrații pe fața licăritoare a apei. Marlan ședea ghemuit și împungea cu degetele spre munți, iar ochii îi ardeau ca pietrele încinse. Vakiti se ghemuise așa încât padela îi scosese de sub vânt, iar

pânza flutura cu zgomot. Diavolul simțea și el deruta. Se cățără fuga pe trupul lui Vivani, printre mâinile ei întinse instinctiv ca un scut, și se îngropă în gluga de blană de la ceafa ei. Se afundă în ea și se închise la adăpost. Gluga se mișcă.

Zgomotul din munți se estompa. Eliberați ca și când o armă ridicată spre ei tocmai fusese coborâtă, oamenii își îndreptară ușurarea și râsetele asupra diavolului. Țipau și chiuiau privind cocoloșul care se frământa singur. Vivani ședea cu spatele arcuit și se zvârcolea de parcă un păianjen îi intrase sub blană. Diavolul apăru din nou, cu spinarea în sus, împingându-i ceafa cu fundul lui mic. Chiar și mohorâtul Marlan își încreți fața secătuită într-un zâmbet. Din cauza râsetelor sălbatice, Vakiti nu reușea să regăsească direcția, iar Tuami lăsă fildeșul să-i scape din mâini. Lumina soarelui strălucea pe cap și pe șezut, și deodată totul redeveni cum trebuia, iar nisipul se cufundă iar în adâncul iazului. Șezutul și capul se potriveau unul pe celălalt, alcătuind o formă pe care o puteai pipăi cu mâinile. Așteptau în fildeșul necioplit al mânerului, care era mult, mult mai important decât lama. Erau un răspuns, dragostea înspăimântată, furioasă a unei femei și șezutul acela ridicol, intimidant, care se fâțâia lângă capul ei – erau o parolă de trecere. Mâinile lui pipăiră după fildeș pe fundul bărcii, și Tuami simți în degete cât de bine se potriveau în el Vivani și diavolul ei.

Într-un târziu, diavolul se întoarse și se potoli. Își iți capul pe după umărul ei ținându-se aproape și i se cuibări lângă gât. Iar femeia își frecă obrazul, piezis, de părul buclat, chicotind și privind sfidător spre oameni. Marlan vorbi în tăcerea care se așternuse:

— Ei trăiesc în întunecimea de sub copaci.

Ținând fildeșul strâns în palme și simțind cum îl cuprinde somnul, Tuami privi spre dunga de întuneric. Era departe, în

zare, iar între ei și ea se întindea apă multă. Privi în față, dincolo de velă, ca să vadă ce se afla în celălalt capăt al lacului, dar oglinda era atât de vastă, iar sclipirile ei atât de orbitoare, încât nu izbuti să-și dea seama dacă dunga de întunecime avea sau nu un sfârșit.